RATIO INSTITUTI CLINICI TICINIENSIS A MENSE IANUARIO...

IOSEPHI FRANK

RATIO MEDENDI

PARS II.

RATIO
INSTITUTI CLINICI
TICINENSIS

A MENSE IANUARIO USQUE AD FINEM IUNII ANNI MDCCXCV.

QUAM REDDIT

IOSEPHUS FRANK M. D.

Antehac Medicinae practicae atque Clinices in Academia Ticinensi Professor extraordinarius; nunc Nosocomii Civici Vindobonensis Medicus Primarius.

PRAEFATUS EST

IOANNES PETRUS FRANK.

Editio prima Italica

Animadversionibus locupletata

CURANTE

VALERIANO ALOYSIO BRERA M. D.

In Archigymn. Ticinensi Therapiae specialis, & Clinices Professore extraordinario, Legionis Nationalis Ticinens. Chirurgo Supremo, Academ. Vindobonen., Berolinensis, Goettingensium, Ienensis, Bruxellensis, Mantuanae, Florentinae &c. Sodali.

PARS SECUNDA.

TICINI 1797.

APUD HAEREDES PETRI GALEATII.

CAPUT IV.

Peripneumoniae nervosae, seu malignae.

AD morbum periculi plenum, exponendum progredior. Eius amplam descriptionem apud SCHENKIUM (*a*), BALLONIUM (*b*), ELLERUM (*c*), SAUVAGESIUM (*d*), HUXHAMUM (*e*), SARCONEM (*f*) & in patris opere (*g*) habemus. Morbum hunc, nempe peripneumoniam nervosam, seu malignam auctorum, quae pestis adinstar non raro integras provincias devastavit, hoc anno adeo frequentem a nobis iterum saepiusque visum,

(*a*) Obs. L. vi. p. 855. — Schol. ad observat. 46.
(*b*) Opp. omnia (Epidemica) T. I. p. 15.
(*c*) Observationes.
(*d*) Nosolog. method. Cl. III. o. 3. g. XXII. sp. 6.
(*e*) De febribus & de pleuritide.
(*f*) Von der Epidemie zu Neapel.
(*g*) Epit. T. II. p. 141.

pro febre nervosa habeo, cui symptomata pulmonis inflammati accesserunt. Quae sententia facile sese probat considerantibus, utrumque morbum ab iisdem & caussis generari, & auxiliis auferri. Peripneumonia maligna tamen, cum pars ad vitam tantopere necessaria, pulmo scilicet, quam maxime affecta sit, periculum ex febre simplici nervosa in mortales redundandas, longe superat. SCHENKIUS refert, anno 1348, peripneumoniam malignam tam insigniter grassatam esse, ut vix decima pars hominum superstes manserit. Sed duos lethalitatis eius fontes admittendos esse persuasum habeo; quarum unus a morbi ipsius indole pestilentiali, alter a methodo medendi perversa propullulat. Practici enim, quamplurimi, indicationem e symptomatibus capientes, ob praesentiam doloris punctorii, respirationis difficilis, tum vero ob tussim ac excreatum sanguine notatum, ad venae sectiones, ad alvum purgantia, atque reliqua debilitantia confugiunt, quibus exigua virium vitalium portio reliqua ex toto deiicitur, atque extinguitur. BALLONIUS, ubi de peripneumonia maligna loquitur, ita se exprimit: „ in doloribus huiusmodi venae sectio non profuit, „ ac querebantur, num aliud esset remedium, „ praeter istud solenne, quod primum ducitur in pleuritide? nam innumeri fato eri-

„ piebantur, quibus secta foret vena „. Idem de anno 1573. haec refert: „ Exacta „ hyeme, mense martio omnes paene pleuri- „ tides funestae, nullis cedebant remediis ". ELLERUS quoque, hanc aegritudinem, universae artis auxilia spernere, fatetur. Sunt quidem praeclari nominis practici, qui hanc peripneumoniae speciem ab altera, phlogistica nempe, rectissime distinxerunt. Celeb. BAGLIVIUS in pleuritide maligna sananda adeo felix fuit, methodo, quae antiphlogisticae prorsus contraria erat, ut *camphorae* in huius morbi curatione specificam virtutem tribueret. Cl. SARCONE in peripneumonia maligna, quae *Neapolis* anno 1773. grassata est, summo cum fructu *opium* adhibuit, ita ut magnam aegrotantium partem sanitati restituerit, quum eodem tempore, qui medici venae sectionem instituebant, aegrotos omnes morti mandaverint.

Iam mensibus Novembris ac Decembris anni 1794. permulti peripneumonia nervosa affecti in Clinico Instituto a patre meo tractati fuerunt. Quidam ex istis veram phlogisticae affectionis in pulmonibus imaginem praeseferebant: quod effecit, ut primum methodus antiphlogistica adhiberetur: sub qua, omnia in peius ruere videbantur: donec cognito demum *hosti* arma certiora opponerentur.

Aegroti vero, qui morbi naturam paulo clarius ostenderent, mox excitantium ope tractati, vix non omnes, licet morti, quam vitae proximiores in nosodochium delati fuissent, ad sanitatem felicissime perducti sunt. Idem ego fatear necesse est, de meis aegrotis, quos maligna pulmonum phlogosi affectos in Clinicum Institutum suscepi. Eorum numerus ad XXXI. ascendit, quorum VI. tantum mors contranitenti mihi abstulit. Methodum excitantem, de qua iam alibi (a) locutus sum, constanter in omnibus adhibui. Summa *opii* virtus & in hoc morbo pertractando, ex historiis mox proferendis patebit. Idem de *camphora*, *moscho* dicere oportet: quorum ope non pauci aegrotantes egregie restituti fuere. Sed & aliud remedii genus in auxilium vocavi. De *Radice Polygalae Senekae*, quae adeo a D. TENNENT (b) laudata est, loquor. Eam tamen pharmacis modo memoratis postponendam censeo, quod alvi profluvium & vomitum saepius ab ea generatum observaverim. Caetera, quae tum circa remedia in usum vocata, tum circa ipsius morbi decursum dicenda sunt, ex historiis, quas sum narraturus, patebunt. Historia quidem prima, secunda,

(a) Cap. III.
(b) Acta Edinburgh. T. V. p. 2.

ac tertia, quantum difficultatis invenerimus, ubi de peripneumonia nervosa ab inflammatoria distinguenda agebatur, ostendunt, quantumque nocumenti error in ea distinctione (quae revera interdum & humani iudicii aciem & diligentiam fugit omnem) commissus intulerit, monstrabunt. Historiae reliquae remediorum praecipuorum nunc insufficientiam, nunc utilitatem palam reddent.

HISTORIA I. (*a*).

Iosepha Baruffi, e pago *Trivolzio*, nubilis, annorum 19, debito modo menstruata, die 28 Decembris elapsi anni derepente ab anorexia & vomitu correpta est. Tres dies sic, nullo alio comparente symptomate, transegit. Die vero prima Ianuarii, horis matutinis, a summo frigore, dolore ad latus dextrum thoracis, tussi molesta cephalalgia ac vomitu cruciata est aegrota. Versus meridiem incaluit, ac tandem sudavit. Mane sequente, parva admodum febris remissio in conspectum venit; sed paulo post febris versus vesperem exacerbata est, auctis quoque reliquis sym-

(*a*) Quam descripsit D. M. N. PINCIARA Mediol.

ptomatibus. Die quarta morbi medicus pulverem, nescio quem, & cucurbitulas scarificatas praescripsit, sed incassum. Sexta tandem mensis Ianuarii die, misera ad Clinicum Institutum delata, sequentia notatu digna obtulit: faciem valde rubram, oculos splendentes, respirationem difficilem, tussim cum excreatu sine sanguine, dolorem punctorium ad latus dextrum thoracis, circa sextam vel septimam costam veram, qui sub tussi & profunda inspiratione augebatur. Os viscidum, amarum, lingua sordida, sitis, ructus nidorosi, anorexia, nausea quoque aderant. Calor cutis auctus, pulsus valde frequens, & durus observabantur.

Difficile sane erat, his ita concurrentibus, morbi naturam determinare. Symptomatum gastricorum praesentia, uti & pulsuum frequentia de charactere febris nervosae suspicionem movebant. Verum, cum & in peripneumonia phlogistica appareant haec phaenomena, iuvenilis aetate corporisque satis bonae constitutionis habita ratione, & considerata demum pulsus duritie, morbum pro peripneumonia inflammatoria declaravimus, ac prognosi valde dubia instituta, venae sectionem ad uncias x., potum antiphlogisticum, & rigorosam diaetam praescribenda duximus.

Mane 7.

Sanguis vena eductus corium ostendit. Deliravit per totam noctem. Pulsus filiformes, valde frequentes. Dolor ille interim disparuit, ac tussis pauca sine excreatu absolvebatur. Alvus bis mota. Rebus ita procedentibus, novam venae sectionem instituere minime ausi sumus, qua de caussa potius laxans antiphlogisticum praescribitur.

Vespere.

Semper deliravit. Caetera eodem modo incedunt. Alvus bis mota. Consideratis hinc singulis symptomatibus, habita damni a venae sectione, & alvi purgatione illati ratione, diagnosis institutae fallaciam agnovimus, illamque illico revocavimus, morbo pro peripneumonia nervosa declarato, quae tamen, cum ab initio inflammatoria forsitan fuisset, neglecta, in istam commutata sit. Oppositam ideo mox curandi methodum arripuimus.

℞. *Rad. polygal. senek. drachmas duas.*
Infund. in decoct. cort. peruv. s. q.
Colat. unciarum novem adde.
Syrup. cort. eiusdem unciam unam.

M. cap. omni bihorio unciam unam cum dimidia.

Bibat calide infusum sambuci.

Habeat iuscula carnea.

Mane 8.

Tota nocte deliravit, quater alvum deposuit; quinquies e lectulo fugere tentavit. Symptomata peripneumoniae aucta. Accesserunt aurium tinnitus, manuum tremor, tendinum subsultus. Vox erat rauca, ac cutis calor urens, pulsus summa cum frequentia & inconstantia micabant.

℞. *Rad. serpent. virgin. drachmas tres.*
Infund. in decoct. cort. peruv. s. q.
col. unciarum novem,
Adde,
Syrup. cort. eiusdem unciam unam.
Cap. ut supra.

℞. *Rad. polygal. senek. drachmas tres.*
Coq. c. aq. fontis libris duabus ad col.
unciarum viginti.
Adde.
Mellis despumati. uncias duas.
M.
Detur pro potu.

Vespere.

Alvus semel laxata. Enarrata symptomata aucta, admodum malignam morbi indolem demonstrabant.

℞. *Emuls. arab. uncias septem.*
Mosch. opt. grana viginti.
Haust. narcot. unciam unam.
M.

Cap. omni hora unciam unam.

Repet. potus.

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Diaeta eadem.

Mane 9.

Aliquantulum praeterita nocte obdormivit aegrota, ac parum deliravit. Symptomatum cohors minori vi procedit; alvus clausa, lingua minus sicca.

Repetantur omnia.

Vespere.

Non deliravit, omnia symptomata imminuta. Alvus clausa.

Repetantur singula. Iniiciatur clyster emolliens.

Mane 10.

Tantisper quievit, non deliravit; sudavit, caetera eodem modo continuant.

Repetantur omnia.

Vespere.

Bis alvus laxata, omnia melius procedunt.

Repetantur omnia. Augeatur moschus ad grana triginta quatuor. & haust. narcot. ad uncias duas.

Mane 11.

Bene dormivit, ac toto corpore abunde sudavit. Dolor lateris disparuit. Tussis pauca, sine sputis. Tria urinae vascula minxit, cum sedimento lateritio.

Repetatur medicina.

Vespere.

Quievit, sudavit, disparuere omnino tinnitus aurium, tremores manuum ac tendinum subsultus. Nondum appetit.

Repetantur omnia.

Mane 12.

Per totam diem eodem modo ac heri se habuit, quare omnia repetenda iudicavimus.

Mane 13.

Res semper in melius vergunt. Parum sudavit, symptomata peripneumoniae, praeter tussin quandam, disparuerunt. Appetit, concessimus diaetam tertiam.

Vespere.

Nihil novi.

Mane 14.

Omnia bene succedunt.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias novem.*
Emuls. arab. uncias tres.
Mosch. opt. grana decem.

Capiat omni bihorio uncias duas.

A qua methodo cum non recederemus, die 23. mensis, aegrota, perfecte sanata, ad convalescentes delata est, quo loco per tres dies mansit, ac demum bene valens domum petiit.

HISTORIA II.

Ioanna Rosi ex loco Monti, 14 annorum, necdum menstruata, febribus intermittentibus subiecta, iam ante mensem pruritum magnum, ac valde molestum ad femur sinistrum persensit. Paulo post pustulae rubrae ibi comparuerunt, quae scalpendo disruptae, saniem acrem, partes vicinas mordentem effuderunt, largiori copia. Nunc vero partem affectam crusta obtectam vidimus, ita, ut malum pro herpete rodente declarandum esse existimaremus. Quindecim abhinc diebus febris intermittens anomala in conspectum se prodidit, quae nulla facta medela disparuit, sat magnam debilitatem relinquens. Die 10 Februarii, a parvo frigore derepente invaditur puella, cui calor urens, sitis inexplebilis, cephalaea insignis, anorexia, atque summa virium prostratio, succedunt. Iam 24 horarum spatio febris saevierat, quum insignis dolor lancinans ad costas spurias sinistri lateris oriebatur. Aegrota tunc temporis ad nosocomium defertur, ubi venae sectio ad uncias novem instituitur, propinato simul decocto antiphlogistico. Imminuitur inde lateris dolor, sed vires longe magis deiiciuntur. Admittitur puella in Scholam Clinicam die febris 4, mensis Februarii

23,

23, horis matutinis, ae meo examini traditur. De summa cephalaea conquerebatur aegrota, oculi erant fulgentes, genae rubrae, lingua sicca flavo muco obtecta, os valde amarum, & cutis urens. Respirationem invenimus difficilem, ac sub ipsa, dolor ille lateris sinistri quam maxime augebatur, immo decubitus in latus oppositum impossibilis erat. Tussi molesta, absque sputis absolvebatur. Herpe non amplius saniem effundebat. — Pulsus aliquomodo plenus cum duritie micabat. Quae morbo originem praebuisse videbantur caussae, erant nimii labores, ira, frigus, sat bono interim utebatur puella nostra victu. Morbus pro peripneumonia inflammatoria declaratus fuit, ac consilio ill. Professoris RAGGI, venae sectio ad uncias sex, clyster emolliens, fomentationes ad locum dolentem, & decoctum antiphlogisticum propinata sunt.

Vespere.

Dolorem aliquomodo imminutum invenimus. Continuabat eadem vi respirandi difficultas ac tussis. Pulsus pleni & duri, sed inconstantes, detegebantur. Nova venae sectio ad uncias octo imperata est, porrecta simul potione laxante antiphlogistica.

Mane 24.

Sopore ac deliriis detentam invenimus miseram. Dolor lateris, tuffis eadem ratione prosequebantur. Facies pallebat, excepta gena dextra, quae colore rubro notabatur. Pulsus erant parvi, contracti, alvus clausa. Hisce bene perpensis, viam medendi diversam ineundam existimavimus, quae quidem postea & ill. Professoris RAGGI, denique in consilium vocati, approbationem obtinuit.

℞. *Emulsion. arab. uncias septem,*
Mosch. grana viginti.

Cap. omni $\frac{1}{2}$ *hor. unciam unam.*

Appl. vesicans ut rubefaciens loco dolenti. Habeat iuscula carnea, & uncias sex vini optimi.

Vespere.

Melius se habuit aegrota, ac minus infirme, pulsus maiori vi micabant. Alvus clausa.

Rep. omnia.

Mane 25.

Tota nocte a vehemente tussi cruciata fuit; nunquam tamen deliravit. Caetera eodem modo se habebant, Accesserat aurium tinnitus. Alvum copiose bis deposuit.

℞. *Emuls. arab. uncias septem.*
Mosch. optimi scrupulum unum.
Haust. narcot. unciam dimidiam.

Cap. ut supra.

Habeat iuscula cum ovis, vinum ut heri, ac vini malvatici uncias octo.

Vespere.

Soporosa tantisper fuit, copiose sudavit, respiratio nunc facilis, nunc iterum per insultus difficilis redditur.

℞. *Emuls. arab. uncias novem.*
Mosch. opt. grana triginta.
Haust. narcot. unciam unam.

Cap. more solito.

Mane 16.

Soporosa fuit, ac per totam noctem delirauit. Quaestionibus stupida respondebat. Aurium tinnitus fortis, ac tendinum subsultus observabantur. Pulsus erant parvi atque contracti.

℞. *Rad. polygal. senek. drachmas duas.*
Infund. in decoct. cort. peruv. fervid.
s. q. colat. unciar. novem, adde
Mosch. optim. scrupulum unum,
Syrup. papav. unciam unam.

Cap. more solito.

℞. *Emuls. amygdal. libras duas.*
Aq. cinnam. uncias duas.
Sacch. alb. drachmas tres.

M. detur pro potu.

Vespere.

Delirabat quammaxime, ac divaricatis cruribus in lectulo iacebat. Inexplebilis sitis aridas fauces exurebat. Pulsus frequentissimos, & violentos tendinum subsultus observavimus.
Rep. singula.

Mane 27.

Pulsus in minuto primo 130. micabat. Nox inquieta fuit, & semper aegrota deliravit. Caetera ut heri vespere. Dolet valde ab attactu abdomen; alvus ter soluta.

Rep. medicina; bibat calide infus. chamomillae, illiniatur abdomini liniment. volatil. Victus idem.

Vespere.

Delirium & sopor fere disparuerunt, aegrota hilaris.

Rep. omnia.

Augeatur vini dosis ad libram unam.

Mane 28.

Optime per omnem noctem dormivit. Post aquam frigidam assumptam, semel vomitum passa est. Dolorem, qui thoracem cinguli instar circumdaret, accusat. Pulsus in minuto primo 120. micabat. Sitis multa, caetera eodem modo.

℞. *Emuls. arab. uncias septem.*
Mosch. opt. grana triginta.
Syrup. papav. alb. uncias duas.

Cap. more solito.

Potus excitans.

Vespere.

Quam optime se habet aegra. Toto corpore sudat. Pulsus vix naturali frequentior. Parum sitit.

Rep. med., augeatur mosch. dosis ad grana quadraginta.

Mane 1. Martii.

Bene dormivit, debilitatem maiorem accusat, forsitan quia ter alvum copiose deposuerat. Aliqua fames.

Rep. med., cui adde extract. cort. peruv. unciam dimidiam.

Concedantur iusculum, ova, ac dimidia pars pulli.

℞. *Vini malvat. uncias octo.*

Cap. paulatim.

Vespere.

Bene se habebat, ac de abdominis dolore tantum conquerebatur.

Rep. med.

Illiniat. abdom. liniment. volat.

Mane 2.

Deliravit hac nocte, saepe tussiit. Caetera continuant.

Rep. med., cui adde kermet. mineral. grana duo.

Vespere.

Bene se habuit, parum a tussi molestata est. Copiose sudavit.

Rep. singula.

Mane 3.

Dormivit optime, viresque redeunt.

Rep. med.

Mane 4.

Perfecte convalescens est puella.

℞. *Emuls. arab. uncias novem.*
Mosch. opt. grana viginti.
Extract. cort. peruv. unciam dimidiam.

Cap. ut supra.

Diaeta eadem.

Vini malv. uncias quinque.

Mane 5.

Perbene se habet.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias sex.*
Extract. cort. eiusdem drachmas duas.
Emuls. arab. uncias sex.

Cap. omni hora uncias duas.

Mane 6.

Ad convalescentes demissa est aegrota, atque post aliquos dies domum sana petiit.

Venantio RIGAMONTI,
M. D.

HISTORIA III.

Carolus Belloni, vir 40 annos natus, olearius, die 7 Aprilis, postquam ex ecclesia egressus fuit, derepente ab atroce, hepatis regioni infixo dolore, prehenditur, cui mox frigus, dein calor, successerunt. Paulo post dispnoea, capitis lumborumque dolores, ac tussis in conspectum venere. Chirurgus quidam tunc venae sectionem instituit cum summo levamine. Die 12 tandem mensis delato in Scholam Clinicam aegroto, faciem observavimus rubram, respirationem brevem & difficilem, tussim cum sputis sanguineis. Dolor hepatis persistebat, sed ab attactu minime augebatur. De scapularum dolore conquerebatur. Pulsus erat modice frequens, plenus ac durus. Habita ratione aegrotantis, corporis aspectu firmi, tum aetatis, temporis verni, beneficio a V. S. instituta accepti, atque pulsuum status, quum nulla caussa debilitans pateret, morbum pro peripneumonia inflammatoria declaravimus, ac prognosi valde dubia instituta, V. S. ad uncias novem praescripsimus, concessa pro potu aqua fontis, ac rigorosa diaeta.

Mane 13.

Dolor ille post cruoris emissionem multum imminutus. Pulsus minus frequentes.

℞. *Haust. salin. uncias septem.*
Tart. emet. granum unum.
Cap. omni bihor. cochl. duo.

Vespere.

Quinquies alvum deposuit, minime sudavit, dolor ille atque tussis eodem modo saeviunt. De summa debilitate conqueritur aegrotus. Apparuit nunc tantum ex repetitis quaestionibus viro propositis, eum pellagra laborasse; quare seposita omnino methodo antiphlogistica, huic contrariam arripuimus.

℞. *Emuls. arab. uncias septem.*
Kermet. miner. grana tria.
Haust. narcot. unciam unam.

Capiat omni hor. unciam unam.
Vini opt. uncias septem. Habeat iuscula carnea.

Mane 14.

Soporosus per totam noctem fuit, ac divaricatis cruribus in lectulo stupidus decubuit. Alvus quinquies laxata, caetera eodem se habent modo.

℞. *Rad. polygal. senek. drachmas duas. Inf. in decoct. cort. peruv. ferv. s. q. col. unciarum novem*

Adde syrup. papav. alb. unciam unam.

Capiat omni hora unciam unam.

Vespere.

Bis alvum deposuit, sudavit ad caput. Continuat tussis cum sputis sanguineis.

Rep. med.

Habeat Vini optimi uncias novem.

Mane 15.

Per totam noctem soporosus fuit, expe-

ctoratio pauca. Dolor ad hepar prevertit novus, immo ad lien insurrexit. Pulsus debiles, tendines subsiliunt. In consilium vocavimus ill. Professorem RAGGI, qui sequentia ut praescriberemus, suasit.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias novem.*
Camph. mucilag. arab. sol. drachmam dimidiam.
Syrup. papav. unciam unam.

M. Capiat ut supra.

Illiniatur abdomen cum linimento volatili & camphora, ac imponantur denique fomenta emollientia. Habeat vini rubri libram unam.

Vespere.

Medicinae dimidiam partem tantum assumpsit aegrotus, qui gratiorem appetit. Bis alvum deposuit. Caetera symptomata eadem ratione persistunt.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias quatuor.*
Aq. cinnam. uncias tres.
Mosch. opt. scrupulum unum.
Syrup. papav. uncias duas.

Cap. omni dimidia hora unc. dimid.

℞. *Vini malvat. uncias sex.*

Capiat paulatim, continuet in caeteris.

Mane 16.

Male res procedunt. Facies hippocratica. Appetit nihilominus.

Rep. med. Applicentur duo rubefacentia ad brachia. Iniciat. clyster. ex camphor. & decoct. chinae. Rep. diaeta cum ovis ac frictura.

Vespere.

Soporosus aeger ac semi delirans, morti proximior fuit, quam vitae.

Repet. omnia.

Mane 17.

In agone haerebat.

Versus meridiem extinctum invenimus.

Sectio Cadaveris.

Aperto thorace, pulmones cum pleura

arcte concretos ubique invenimus. Pulmo undequaque pseudomembrana ac lympha coagulabili coopertus erat. In cavo thoracis dextro sat copiosam aquam deteximus. Ipsa pulmonis substantia vix inflammata erat. In abdomine nihil praeter naturam vidimus. Hepar enim, licet mole auctum, nulla tamen inflammationis indicia ostendebat.

Ioseph BARUFFINI
ex Casal. Maggiore M. D.

HISTORIA IV.

Iosephus Rusca, Ticinensis, 17 annorum iuvenis, iam a 4 annis febre quartana, quae paucis abhinc diebus sanata fuit, laborabat. Postquam corpus laboribus permultis gravissimisque defatigaverat, die 14 Aprilis a febre continua prehensus est. Secunda morbi die vehemens dolor ad cordis scrobiculum ortus est, qui per totum abdomen, nec non per ipsum pectus sese extendit. Secuti sunt respiratio difficilis, tussis, ac decubitus in latera fere impossibilis. Domi remansit, nulla adhibita medela, usque ad diem 20 mensis, qua ad nosocomium inferius delatus fuit, ubi mox

V. S. instituta fuit, sine aegrotantis levamine. Mane 20 Aprilis in Clinicum Institutum delato iuvene, praeter iam exposita peripneumoniae symptomata, magnam virium deiectionem observavimus. Aegrotus sitim & oris amaritiem accusabat. Tussis paucis sputis, nullo sanguine tinctis, absolvebatur. Calor cutis erat mordax, ac pulsus contractus, in minuto primo 116 ictus ostendebat. Morbo pro peripneumonia nervosa declarato, pessima tam neglectae aegritudinis prognosi instituta, sequentia praescripsimus.

℞. *Emuls. arab. uncias novem.*
Mosch. opt. scrupulum unum.

Cap. unciam unam omni dimidia hora.

Potus excitans.

Habeat iuscula carnea, & uncias octo vini. Applicetur vesicans ut rubefaciens loco dolenti, & fomenta super abdomen. Iniiciatur clyster ex emulsione arabica.

Vespere.

Omnia eadem ratione procedunt. Aspectus aegrotantis tamen peior.

Repet. singula, excepto vesicante.

Mane 21.

Respiratio difficillima ac summa anxietas per totam noctem aegrotantem cruciaverunt. Pulsus magis frequentes, alvus semel laxata.

Rep. omnia.

Vespere.

Omnia in peius ruebant, ac suffocationem instantem annunciabant.

Rep. med. aucto moscho ad grana triginta, & applicentur duo vesicantia ut rubefacientia ad brachia.

Mane 22.

Obiit suffocatus.

Cadaveris sectio.

Aperto thorace, magnam pulmonum inflammationem deteximus. Pulmones erant cum pleura concreti, ac lympha coagulabili cooperti. Ipsa haec lympha bronchia implebat.

In abdomine nil morbosi invenimus.

GRATOGNINI
M. D.

HI-

HISTORIA V.

Molitor ex Sancto *Leonardo*, 40 annorum, sat bene nutritus, die nona Maii, cum ventis per multum tempus expositus fuisset, incepit subsequente die se male habere, languere, & horrore sat forti, per quatuor horas perdurante, prehendi; dein incaluit; vix post caloris invasionem, dolor intra quartam & quintam costam veram finistri lateris, insurrexit cum tussi frequente, sicca, dolorem exacerbante. Decubitus in utroque latere difficillimus, debilitas magna, aurium susurrus, & capitis dolores aderant. Febris peripneumoniam concomitans remisit matutinis horis: exacerbabatur vespertinis. Cum hisce symptomatibus per quatuor dies, absque pharmacis, lecto decumbere coactus fuit, dein chirurgo advocato, atque soli dolori innixo, venam hic aperuit. Vix aperta vena, dolor per quadrantem horae tantisper remisit, dein eadem, ac antea, intensitate, continuavit; debilitas increvit, atque per quatuor adhuc dies, cum decocto hordei aeger morbum oppugnavit, dein quum res quotidie in peius rueret, ad nosocomium se transferri curavit, atque ad clinicum recepto aegroto, haec ulterius obser-

vavimus. Difficillime respirabat, de immenso pectoris pondere conquerebatur, frequenter tussiebat, nihil vero exspuebat, moesta erat facies, cephalaeam maximam, & aurium susurrum accusabat. Alvus regulariter movebatur, calor cutis urens, pulsus frequentes, debiles, summopere inconstantes, ac tendinum subsultus aderant. Hisce consideratis, de peripneumonia nervosa non dubitavimus. Pro morbi caussa nihil, praeter tempestatis mutationes adducit aeger; quare prognosin discrimine plenam pronuntiantes, praescripsimus sequentia:

℞. *Rad. polygal. senek. drachmas duas.*
Infunde in decoct. cort. peruvian. suff. quant.
Colaturae unciarum novem, adde
Syrup. papav. albi unciam unam & dimidiam.

M. Cap. more solito.

Diaeta II. cum libra una vini.

Mane 8. m. d.

Sat bene hac nocte dormivit, aliqua

in febre remiſſio aderat, frequenter tuſſiebat, sed tuſſis eſt humida, dolor pectoris tantisper imminutus, difficultas vero spirandi continua.

Repet. medicina. Sumat omni dimidia hora cochlearia duo.

Diaeta II. cum libra una & dimidia vini.

Vespere.

Febris, & peripneumoniae symptomata aucta fere.

Quare praescripta continuavimus, medicinae tantum addendo guttas quindecim laudani liquidi.

Mane 9. m. d.

Non multum hac nocte dormivit, semel alvum deposuit, dolor pectoris valde urget, tuſſis frequens, cum excreatu copioso, difficultas spirandi continuat; febris eodem in ſtatu, ac heri mane.

Repet. omnia.

Vespere.

Dolor pectoris vix persentitur, difficultas spirandi continuat, magna febris exasperatio, tendinum subsultus frequentiores.

Repet. omnia.

Mane 10. m. d.

Multum hac nocte dormivit, dolor pectoris disparuit, difficultas spirandi manet, tussis cum excreatu aquoso continuat, remissio febris sat conspicua.

Repet. medicina, & loco laudani liquidi exhibeatur aetheris vitrioli drachma una.

℞. *Vini malvat. uncias sex.*

Vespere.

Dolor nullus, sed maxima spirandi difficultas observatur, cum febris exacerbatione magna, tremoribus crebrioribus: vires magis conciderunt; semel alvum deposuit.

℞. *Rad. polyg. senek. drachmas duas.*
Infunde in decocto corticis peruviani.
s. q.
Colat. unciarum novem adde
Laudani liquidi guttas quindecim.
Aetheris vitrioli drachmam unam.
Syrup. papav. albi uncias duas.
M.

Sumat omni dimidia hora cochlearia duo.

℞. *Vini malvat. uncias sex.*

Mane 11. *m. d.*

Res in melius vertuntur. Multum dormivit hac nocte, & sibimet ipsi relictus, illico obdormit. Difficultas respirandi imminuta, tussis cum excreatu aquoso continuat, pulsus magis elevati.

Repet. omnia, absque laudano liquido.

Vespere.

Parva exacerbatio. Non amplius tantam accusat debilitatem, facies melior, difficultas spirandi, ac tussis continuat, semel alvum deposuit.

Repet. medicina cum laudano liquido.

Mane 12. m. d.

Facilius respirat, & febris symptomata imminuuntur; tussis cum excreatu copioso continuat, bene dormit, appetit.

Repetantur omnia.

Diaeta II. cum dimidia columba, & libris duabus vini.

Vespere.

Pauca exacerbatio, debilitas imminuitur, bene respirat, tussis cum excreatu copioso continuat.

Repet. omnia.

Mane 13. m. d.

Pauca febris, bene dormivit, semel alvum deposuit, caeterum bene se habet.

Repet. omnia.

Vespere.

Sine manifesta caussa, magna exacerbatio

accessit, debilitatem magnam accusat, aspectus omnino mutatus, calor cutis urens, tendinum subsultus crebriores, pulsus parvi, irregulares, anxietas magna.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias novem.*
Camph. mucilag. gummi arabici solutae drachmam dimidiam.
Syrup. corticum aurantiorum unciam unam.
M.

Capiat omni hora cochlearia duo.

Duo rubefacientia ad suras. Dein

℞. *Camph. mucilag. arab. subactae drachmam unam.*
Infus. chamom. uncias sex.
M.

Dentur doses tales Nro. tres, pro tribus clysmatibus, omni bihorio iniiciendis.

Mane 14. m. d.

Nunquam hac nocte dormivit, continuo mussitavit, ascaridem evomuit, semel alvum deposuit. Caetera eodem modo continuant.

In omnibus, praeter rubefacientia, continuat.

Vespere.

Nulla in morbo mutatio.

In omnibus continuetur.

Mane 15. m. d.

Tota nocte dormivit, semel alvum deposuit, pulsus parvi, irregulares, calor cutis non tantus, facies multum collapsa, magna anxietas.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias septem.*
Aquae cinnamom. uncias tres.
Camph. mucilag. arab. solut. scrupulum unum.
Syrup. cort. aurant. unciam unam.

M. cap. ut supra.

Vini malvat. uncias sex.

Vespere.

Magna exacerbatio; tentat continuo e

lecto surgere, sed vires non finunt, calor urens, difficultas spirandi, pulsus magis elevati.

Continuet in omnibus.

Mane 16. m. d.

Magna remissio; parum hac nocte dormivit, multum deliravit, pulsus magis elevati, facies melior, debilitatem magnam accusat, spirandi difficultas cum tussi continuat.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias octo.*
Aquae cinnamom. uncias tres.
Extracti corticis peruv. unciam dimidiam.
Aetheris vitriol. drachmam unam & dimidiam.
Syrup. cortic. aurant. unciam unam.
M.

Capiat omni bihorio cochlearia duo.

Vini malvat. uncias sex.

Vespere.

Pauca febris; sed respirandi difficultas continuat. vires insurgunt.

Quum multa medicina adhuc adesset, sumat, quod remanet, dein quiescat.

Mane 17. m. d.

Bene dormivit. Vix febris symptomata observantur, & de nulla re conqueritur, nisi de tussi & spirandi difficultate.

Rep. medicina, addendo guttas quindecim laudani liquidi.

Vespere.

Nil, praeter aliquam spirandi difficultatem ac tussim conqueritur.

Repet. omnia.

Mane 18. m. d.

Bene dormivit, tussis summopere agitat aegrotum, difficultas spirandi imminuitur.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias sex.*
Emuls. arabic.
Aquae cinnamom. ana uncias tres.
Extr. cort. peruv. drachmam dimidiam.
M.
Capiat omnia hora cochleari duo.

Vespere.

Nihil, praeter spirandi difficultatem.

Sumat, quod remanet medicinae; dein.

℞. *Infus. sambuc. uncias novem.*
Hauſt. narcotici uncias tres.
M.
Sumat. omni bihorio cochlearia duo.

Mane 19. *m. d.*

Spirandi difficultas disparuit, sed tuſſis continuat.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias octo.*
Aquae cinnamom.
Emuls. arab. ana uncias tres.
Extract. cort. peruv. drachmam dimidiam.
Hauſt. narcot. uncias duas.
M.
Sumat omni hora cochlearia duo.

Vespere.

Nihil, praeter aliquam tuſſim observamus.

Sumat, quod remanet, medicinae.

Mane 20. m. d.

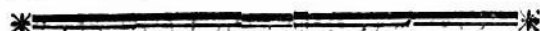
Bene dormivit, & si excipias aliquam tussim, & debilitatem a morbo superstitem, prorsus convalescit.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias novem.*
Emuls. arab.
Aqu. cinnamom. ana uncias tres.
Extr. cort. peruv. drachmas duas.
Haust. narcot. uncias duas.
M.
Capiat omni hora cochlear. unum.

Vespere.

Bene se habebat, & ad convalescentes fuit demandatus.

Anton. Eliseus BALDUZZI.
ex Molendino de Tortis, Derthonensis.

CAPUT V.

Scarlatinae nervosae.

PRaeter scarlatinam, vix aliud, quod sciam, exanthema primarium, hoc anno regnavit. Ipsae quoque scarlatinae quammaxime inter se differebant, quum febrem nunc inflammatoriam, nunc nervosam comitem habuerint. De scarlatina *phlogistica* iam alio loco (*a*) mentionem inieci, nunc de *nervosa*, ab illa toto coelo diversa, dicam aliqua. Recte mihi Nosologi scarlatinam inflammatoriam in *leviorem gravemque* dividere videntur. Eandem hinc scarlatinae nervosae distinctionem lubens & ego statuerim; namque ex eo, quod hoc exanthema nervosa stipetur febre, non ideo semper illud ad eas scarlatinas malignas, quae cynanchem gangraenosam comitem habent, pertinere existimandum est. In

(*a*) Cap. I. Hist. I.

Clinico Instituto IV. scarlatinae nervosae levioris exempla, atque alterum gravioris, observata fuerunt. Singuli aegroti sub methodo, contra febres nervosas commendata, cito perfecteque sanati exierunt. Seposita methodo evacuante, quae nonnisi scarlatinae phlogisticae convenit, aegrotantes non atmosphaerae frigidiusculae, sed potius calidae, ne vires iam fractae ultro deprimerentur, commisi. Esset enim facile, ut neglecta hac lege, in exanthemate hoc idem accideret, quod in variolis quotidiana experientia docet evenire. A frigore enim eruptio variolae benignae promovetur mirifice, sed retinetur illa malignae atque reprimitur. Quidquid vero nocumenti malique in aegrotis conspiciendum se praebeat, non tamen id a *repulsione* exanthematis mihi videtur derivandum esse: quum retropulsio ipsa iam alterius caussae *effectus* sit. Longe rectius tum dicemus; disparuit exanthema, seu retrocessit, quia morbus increvit, non vero hic increvit, quia exanthema dereliquit exteriora. Quando, Dii boni, cessabimus demum, effectum pro caussa, caussamque pro effectu venditare (*)! Ut vero ad illud, unde

(*) Anno 1785 scarlatina nervosa grassabatur Goettingae, pleraque aegrotantium pars octavo circiter morbi die intumescebat. Invadebat absque dubio haec leu-

disceffi, redeam argumentum, filentio quatuor illas scarlatinae levioris hiftorias, quum nihil

---

cophlegmatia illos homines, quibus aut tarda, aut rara fuerat eruptio, ipsumve exanthema iufto celerius defloruerat. Ita, inquit WEDEMEJER (*Hiftoria Scarlatinae, nuper Goettingae graffatae. Ibi* 1785) per infidias pugnabat vis morbi, quae in internis clauftris remanebat. Scarlatinae morbus non semper epidemice homines aggreditur, uti a nonnullis ferebatur medicis, verum etiam sporadice genus humanum afficit. Quae ab Auctore noftro traduntur hiftoriae, hoc clare demonftrant, nullumque epidemiae indicium oftendunt. Scarlatina phlogiftica non tantum, ut scarlatina nervosa, medici confiderationem poftulat, quippe quae variis, iisque atrocibus apparet symptomatibus ftipata. Liceat mihi aliqua exempla ab Auctoribus desumpta hic loci tradere, ut magis magisque Tyrones medici scarlatinae nervosae hiftoriam fingulis numeris absolutam sub oculis habeant, Auctorisque noftri divifionem comprobatam scarlatinae nervosae *levioris & malignae* exemplis confirmatam percipiant.

Observatio I.

„ Mense Novembris 1759 (STOERK *Annus medicus II. pag.* 46.) cum Vindobonae in Nosocomio Pazmariano ex febri continua catarrhali, cui saepe miliaria exanthemata superveniebant, multi decumberent, alia febris non paucos corripuit, quae primis diebus valde mitis erat: etenim levis tantum & obtusus aderat capitis dolor, appetitus languet, pulsus fuit naturali paulo celerior, nec tam plenus, nec durus, nec suppreffus, fitis mediocris, lingua humida alba, oculi solito minus vivaces. Alvus quotidie naturalis prodit, urina craffam in medio nubem geffit. Incipiente quarto die omnia symptomata subito exacerbata sunt. Pulsus

observatione valde dignum contineant, praeteribo. Sed aliam, de qua iam dixi, historiam,

---

summa violentia exagitabatur ita quidem, ut eodem die binae, ternaeve sat largae venae sectiones debuerint institui, caput acutissime doluit, in pectore orta est anxietas, & respirandi magnus labor, lingua fuit aridissima, oculi rubore suffulti & protuberantes, sitis immaniter aucta; totum corpus, maxime vero extrema calor urens invasit; urina fuit ruberrima, crassa, quasi multo sanguine tincta; accessit delirium, sopor, corporis inquietudo. Factis necessariis venae sectionibus, & data copiosissimo potu diluente, nitroso, sub finem diei quarti tota cutis aspera, seu anserina apparuit, & mox rubuit colore scarlatino. Nullum tamen symptoma inde levatum est, & aegri frequenter tussitarunt, & noctem habuerunt admodum inquietam. Quinto die praegresso per universum corpus largo sudore, remisit calor urens & tussitatio; mox pruritus cutim occupavit, dein visae sunt numerosae pustulae albicantes, opacae, magnitudinis & figurae diversae, & quaedam ex his confluentes sat magnus vesicas efformarunt. Pustulae hae densissimo agmine collum, pectus, & abdomen obsederunt; in facie autem erant nullae, in extremitatibus paucae. Factis his eruptionibus quidam aegri se multo melius habuerunt, disparuit enim sopor, abiit delirium, sitis & pulsus velocitas imminutae sunt. Immo pulsus in quibusdam fuit bonus & aequalis, & omnia symptomata adeo mitia, ut totum opus soli naturae tuto nunc potuerit committi. Aliqui autem manserunt soporosi; continuo delirarunt; eorum pulsus fuit debilis, inaequalis, intermittens; urinam & faeces inscie dimiserunt, tendines subsilierunt, & artus convulsionibus exagitabantur. Sexta die in eodem statu perstitere. In principio septimi diei ortus est horror, dein ingens fri-

riam, utpote summi momenti, quia luculentissimum praebet inflammationis nervosae exem-
Pars II. D

gus omnia membra perrepsit, quod ultra horam duravit, extrema reddidit gelida, rigida, & tantum induxit virium prostrationem, ut mortem allaturum videretur. Cessante tamen hoc frigore mox aegri ad se redierunt, nec delirarunt amplius, pulsus fuit aequalis, liber, minus velox, & ab eo tempore vires auctae sunt. Eodem autem die pustulae omnes magis elevatae sunt, & redditae pellucidae; etenim limpidissima lympha videbantur repletae: color scarlatinus coepit evanescere, & sitis imminuitur; urina fuit crassa, turbida, & copiosum sedimentum subfuscum deposuit. Aegri quinto die magnum levamen perceperunt, & habuere symptomata admodum mitia; ii septimo die levem tantum horripilationem perceperunt: pulsus fuit paulo celerior, & pustulae magis repletae sunt & pellucidae; reliqua autem omnia optimo in statu permanserunt. Octavo die nihil mutatum est, nisi quod iis, qui septimo die male habuerunt, aliquoties alvus biliosa, liquida, foetida cum magna euphoria prodierit; iis vero alvus fuit naturalis, qui minorem septimo die molestiam perceperunt. Nono die febris fuit admodum exigua; urina fere naturalis; alvi profluvium siluit; color scarlatinus sensim in naturalem abiit; pustulae partim ruptae sunt, & limpidum serum fuderunt, partim conciderunt, & exsiccatae sunt. Decimo die tota fere cutis naturalem colorem habuit, & omnia erant meliora, & quidam ex his aegris ab omni febre liberi, iam per aliquot horas extra lectum fuerunt. Undecimo die in omnibus desiit febris, rediit appetitus, epidermis lamellatim secessit, intra paucos dies viguerunt vires & valetudo fuit integerrima ".

plum in medium proferam. Aegrota nempe, praeter universae cutis inflammationem scarlati-

---

Observatio II.

„ Anno 1763 in Cephaloniae urbe (Auctor est quidam Doctor ZULATTO & observatio extat in *Tom. II. del Giornale medico del Dott.* ORTESCHI) vicinisque locis hiemi praehumidae, nec multum frigidae successit ver siccum, & solito frigidius. Siccitas autem tanta fuit, ut per quatuor subsequentes menses nulli imbres deciderint, & ne rores quidem nocturni, qui calorem & siccitatem illius insulae temperare solent, adfuerint. Mense maio ad finem vergente tempestas repente in calidam & opprimentem mutata est. Tunc praeter febres tertianas duplices continuas, purpura scarlatina tam in urbe, quam in vicinis pagis vagari coepit, pueros praesertim, & adolescentes utriusque sexus corripiens, immunibus, qui annum vigesimum praetergressi erant, relictis. In aliquibus morbus incipiebat ab horroribus vagis cum virium deiectione & acutissimo capitis dolore; in aliis a subitanea lassitudine cum intolerabili totius corporis ardore. Fere omnes quaerebantur appetitus defectum, sitis magnam atque inexplicabilem, oris ariditatem & amaritiem, & membra veluti fracta. His praeterea lingua erat sordida, muco albo & viscido obducta, & nausea perpetua, quam interdum excipiebant vomitus spontanei aquosi, spumidi, flavi, atque amari. Secundo, tertio, aut quarto die febris, quae semper vehemens erat, accessu collum primum, deinde totum corpus rubore suffundebatur. Rubor autem magis vel minus intensus apparebat, prout morbus gravior, vel mitior erat futurus. Rubore non minor erat cutis ardor & siccitas, quibuscum coniungebatur. Colorem hunc vere purpureum hic illic interstinguebant quaedam minutissimae

bullulae non valde elevatae, semina sinapios magnitudine aequantes, interdum etiam minores. Exanthematica huiusmodi eruptione non febris, non eius symptomata minuebantur; immo atrocius mox capitis dolor intendebatur; pectoris oppressio, anxietas & inquietudo magis assidue premebant. Nonnunquam accedebat etiam delirium; immo infantes inter brevem, interruptumque somnum subinde convellebantur. Punctiones vero, sive mavis morsus, quos circa cordis scrobiculum percipiebant, molestiores fiebant. In plerisque alvus adstricta erat. Hi febri vehementiore & gravioribus symptomatibus afficiebantur. In aliis iam ab initio fluebant excrementa foetidissima, crocea, lumbricis permixta, atque in his mitior morbus erat. Quibusdam pueris, qui videlicet facie pallebant & macilentiores videbantur, lumbrici non pauci tum ore, quam ano sponte & sine aliis excrementis prodibant, modo vivi & vegeti, modo mortui & corrupti. Per utramque hanc viam, spatio quatuor dierum amplius quinquaginta lumbrici a puella duodecim annorum excreti sunt. Fere omnibus post quartum diem dolor, tumorque parotidum superveniebat. Quibus huiusmodi tumor deerat, fauces inflammatione tentabantur, & difficilis deglutitio evadebat. Paucissimi ab alterutro incommodo liberi extitere. Nemini parotides suppurarunt. Resolvebantur enim modo citius, modo tardius, prout rubor & febris evanescebant, & prout deiectionibus morbi fomes depellebatur. Satis erat eas inungere linimento aliquo, cui camphora adiecta esset. Eodem pariter ordine, eademque naturae providentia faucium inflammatio minuebatur. Die septimo, aut etiam ante in breviori morbo, in longiori vero die undecimo, duodecimo, aut decimo quarto rubor quadam quasi tenuissima farina aspergi videbatur,

sam phlogosin ostendebat, quae methodo anti-

qua sensim cuticula albescebat, principio in superioribus partibus facto. Tunc sic pruriebat cutis, ut scabere eam oblectamento esset. Sic farina illa secedens, aut cuticula in squamas soluta decidebat. Tum febris cito mitigabatur, interdum etiam ex toto cessabat, etsi adhuc ad aliquot dies rubor persisteret. Appetitus redibat cum somno longiori & pacatiori. Sudor vero nullus erumpebat, nisi discusso penitus scarlatino rubore. Urinae, quae inter initia parcae, tenues & aqueae fluebant; progressu & inclinatione uberiores & saturatiores factae sunt. Hinc vires & sanitas redintegrabatur ".

Observatio III.

„ Per febrem adeo vehementem se manifestabat epidemia scarlatinae (NAVIER *de constitutione epidemica scarlatinae anno* 1751 *in Catalonia grassatae*. Extat in quodam huius medici opere, cui titulus *Dissertation ou forme des lettres sur plusieurs maladies populaires*. *Paris* 1753), quae animi deliquiis, lassitudinibus spontaneis, capitis, fauciumque doloribus deglutitionem impedientibus comitata erat. Secundo die, & saepe post vigintiquatuor horas, vel triginta in toto corpore maculae rubrae, vivido scarlatino colore latae, manus magnitudinem saepe excedentes, figurae singularis, & dorsum, pectus, femora, & nates saepe ita tegentes, ut unica tantum esse videretur, apparuerunt. Hae maculae, quovis fere momento disparentes se in alia loca erysipelatis more conferre videbantur, in quibus antea non fuerant. Manus, easdem tangens, calorem vividum, & ardentem, praecipue in adultis, sentiebat, & cutis ruberrima digito compressa albescens, remoto digito statim rursus rufescebat. Pulsus parvus, & frequens erat; respiratio difficilis, & intercepta, & singultosa in plu-

phlogistica manifeste augebatur, ac tandem
D 3

rimis esse videbatur. Halituosus vapor e pulmonibus egrediens adeo calidus, & urens deprehendebatur, ut unusquisque hunc percipiens faciem ab aegro statim avertere cogeretur. Haec febris etiam interdum cum manuum, & brachiorum inflatione coniuncta fuit, integrasque familias aut insimul, aut successive invasit. Quibusdam lingua erat valde sicca, plurimis vero humida, & venter flatibus distentus Iis, qui ab atroci hoc malo evadebant, epidermis quinto, vel sexto die per squamas decidebat, quin immo adolescenti tredicim vel quatuordecim annorum tota manus pedumque cuticula exceptis unguibus vero non illico in primo morbi impetu succurrebatur, escarae gangraenosae in fundo faucium versus arcum, & velum palati superveniebant; & ita celeriter proserpebant, ut oesophagum, asperamque arteriam ante occuparent, quam illae percipi, curarique possent. Quare non pauci e medio tollebantur. Notandum praeterea est, nonnullos hoc morbo affectos quarto vel quinto die non secus periisse, ac si gangraenosa pulmonum inflammatione suffocati essent. Alios post vehemens delirium morientes magnam saniei quantitatem per os, & nares reddidisse; & rubras antea maculas post mortem in quibusdam prorsus violaceas evasisse. Haec porro lues, in infantibus longe mitior, faciliusque remediis obtemperabat ".

Et haec sunt scarlatinae nervosae observationes, quae methodum excitantem prorsus poscunt. Ab initio febri inflammatoria corripi videbantur aegroti observationis I.; sed nimiarum evacuationum abusu debilitas directa accedebat, & tunc febris nervosa legitima insurgebat.

In observationibus II., & III. scarlatina evidentissime cum typho epidemice grassabat, quod nostro sub coelo rarissime contingit.

vini, camphorae, corticis peruviani, opii usu cessit, atque disparuit feliciter.

Quae de scarlatinae caussis ferunt Scriptores quamplurimi, ea tam cognita evadunt, ut non quidem verbum hic loci facere existimo. Unice mihi liceat KORTUM observationem Tyronibus tradere, quae non parum ad huius morbi historiam illustrandam confert, „ Quae scarlatinam febrim concitat, materiae morbidae insignis aptitudo inest, glandularum, in primis colli & salivalium tumores, iam in ipso febris decursu, generandi, & diu saepe post iam perpessas relinquendi. Cum anno 1787. epidemice saeviret febris scarlatina, observabam in plurimis, potissimum adultis non febrim declaratam, sed glandularum colli, parotidum &c. tumores phlegmaticos, & porro. — Quae vero post scarlatinam veram remanebant glandulosae tumescentiae, in plerisque casibus prorsus non scrophulosae fuisse, satis apparet, cum ex facili discussione, tum si forsan in suppurationem transirent, ulceris facili & absque mora ut plurimum consolidatione, prorsus caeterum exulantibus cachexiae scrophulosae signis. Ex adultis foeminis frequentius quam viris tales glandularum tumores residuos molestos fuisse, observaverim. Nec non iisdem ii prae aliis mihi pati visi sunt, qui quondam affectibus scrophulosis laborabant, quibusque forsan debilitas systematis glandulosi atque lymphatici supererat. Neque prorsus deerant, haud tamen frequentia exempla, ubi scarlatina pueros scrophulosos prehendens posteriorem hunc morbum auctum & exacerbatum relinqueret ".

Ex relatis nullum remanet dubium, vasa absorbentia hoc in morbo affici. Qua de re Doct. BAVER nuper de scarlatinae morbo agens asseruit, verosimillimum fore, miasma scrophulosum in chronicum & acutum dispesci, atque ab acuto hoc exanthema enasci.

Scarlatinae nervosae historia (a).

Puella Papiensis, 17 annos nata, necdum menstruata, domicilium humidum incolens, per totam hiemem tussi, ac levi faucium phlogosi laboravit. Quindecim abhinc diebus febre prehensa est, quae nullo horrore praecedente, aegrotam ad noctem invadit, & sine comparente sudore derelinquit. Nunquam remediis usa, febre eadem ratione continuante, mane 30 Aprilis, cum febris esset solito fortior, ad Clinicum Institutum delata

D 4

Sub febri acuta, aliisque circumstantiis si scrophulosum virus in corpore lateat, ab irritatione febrili evolvitur, & evolutum in acutum miasma febris scarlatinae efformatur, quae diversa caussarum indole, nunc mitior, nunc malignior apparet, & medico plus, minusve spei eius curandae relinquit (BAVER *de scarlatina observationes & melemata quaedam*. *Wittebergae* 1796. 4.°). Verum quanti haec hypothetica opinio habenda sit, nemo est, qui physiologicis & pathologicis instructus eam persolvere possit. Observatione recta & fida caremus, quae BAVERI opinionem nobis confirmat, eaque deficiente monstruosa exoritur medicina. Curationis methodum, quod attinet, iam paucis exposuit clariss. Auctor, semperque medicus diatheseos qualitati prospicere debet (*Editor*).

(a) Hanc exaravit D. Med. Doctor *Henr.* DE COMBES Lausan.

est. Mox scarlatina, per omne corpus extensa, elapsa tantum nocte exorta, miliaribus interspersa, in conspectum venit. Fauces quam maxime dolebant, rubebant, tumebant, & impedita multum erat deglutitio. Calor cutis intensus, vomitus, diarrhoea, insignis cephalaea, sese manifestabant. De summa interim virium deiectione conquerebatur aegrota. Linguam albo muco obtectam, pulsum frequentem, sat plenum & mollem in sinistro carpo, paulo debiliorem vero in dextro, observavimus. Aberant tinnitus aurium, convulsiones, aliaque symptomata nervosa. Facile eruebatur, morbum scarlatinam esse; sed febris natura admodum obscura nobis videbatur. Deerant nempe symptomata diathesin asthenicam unice satisque certe indicantia, & morbi caussae nos nimis latebant. Fassa quidem est aegrota, se aliquo tempore ante morbi accessionem, madefactam fuisse a linteis humidis, quae in capite gestaverat; consideratis interim aegrotantis puellae aetate florente, corporis habitu sat robusto, methodum antiphlogisticam caute tentari posse statuimus.

Applicentur Nro. octo hirudines ad collum.

Bibat frigidum, utatur diaeta vegetabili.

Vespere.

Aegrota peius se habebat. Alvum quinquies deposuerat. Valde auctum invenimus cutis calorem, & frequentiam pulsuum maiorem. Arteria enim 140 ictus in minuto primo exhibebat, & labii inferioris tremor observabatur. Caetera eodem modo se habebant. Nunc, ubi morbi natura magis patebat, ac inflammationem quidem subesse, sed a febre nervosa circumdatam, nullum supererat dubium; a priori methodo, excitantem amplectentes, mox recessimus.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias novem,*
Emuls. arab. uncias quatuor,
Haust. narcot. unciam unam.
M.

Cap. omni hora unciam unam.

Porrigantur vini optimi unciae quatuor. Dentur quoque lactis vaccini, quem exoptat, librae duae. Utatur iusculis carneis.

Mane 1. *Maii.*

Aliquantulum melius se habebat puella. Alvus saepe admodum soluta est. Parum dor-

mivit. Fauces dolebant adhuc; sed minus rubebant. Pulsus ut heri. Repetatur medicina, augeatur vero haustus narcoticus ad uncias tres.

Bibat calide infusum chamomillae. Applicetur cataplasma ex mica panis, & lacte confectum circa collum.

Habeat iusculum cum ovis; & vini albi unciis octo. Seponatur lac vaccinum.

Vespere.

Calorem cutis magnum, pulsus elevatiores, fauces minus dolentes, atque miliaria magis albida invenimus. Alvum non deposuerat.

Repet. medicina.

Potus excitans praescriptus est.

Mane 2.

Bene dormivit per integram noctem, aliquomodo soporosa nunc erat aegrota. Alvus clausa. Lingua & labia arida erant & flavescebant; dolebant adhuc fauces, minus vero tumebant. Pulsus ut heri vespere.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias novem,*
Emuls. arab. uncias quatuor,
Hausl. narcot. unciam unam,
Camph. ras. scrupulum unum.
M.

Cap. ut supra.

℞. *Emuls. amygd. libras duas,*
Sacch. unciam dimidiam,
Aq. cinnamom. uncias duas.
M.

Cap. pro potu.

Victus idem. Habeat vini malvatici uncias quatuor.

Vespere.

Paulo melius se habuit aegrota; pulsus ad 124 ictus redierat. Alvum non deposuit. Lingua erat arida. *Repetatur medicina; applicetur rubefaciens ad collum.*

Mane 3.

Minime noctu dormivit; sed anxia val-

de fuit. Miliaria fere disparuere. Arteria 108 ictus tantum edebat. Capitis dolor evanuit. Lingua minus ficca. Labia ob ariditatem valde dolebant. Faucium dolor eadem vi prosequebatur. Aegrota cibos appetebat; vinum vero respuebat.

℞. *Emuls. arab. uncias septem,*
Aq. cinnamom. uncias tres,
Hauſt. narcot. unciam unam.
Capiat more solito. Potus excitans.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias sex,*
Camph. pauxillo spirit. vin. sol. drachmam unam.

M.

Dentur doses tales Nro. VI. pro totidem enematibus.

Diaeta II. cum 4ta parte pulli.

Vespere.

Eodem fere modo se habebat, alvum quater deposuerat.

Continuetur in medicamentis.

Mane 4.

In melius res vergunt. Noctu haud quievit; alvum sexies deposuit. Cutis interim rubor imminutus; pulsus plenus, mollis, adhuc naturali frequentior. Cephalaea nulla. Dolor faucium nullus superest, & inflammationis vix aliqua vestigia observantur. Miliaria prorsus disparuere. Incipit desquamatio ad faciem.

Repetantur omnia, excepto clystere.

Vespere.

Alvus bis mota. Desquamatio in facie continuat. Lingua humida. *Repetantur omnia.*

Mane 5.

Sat placide quievit, mutatio in melius manifestior. Pulsus vix naturali frequentior. Rubor & calor cutis fere evanuerunt. Fauces minime inflammatae. Brachium dextrum paulum tumet & admodum sensibile est redditum.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias novem,*
Emuls. arab. uncias quatuor,
Aq. cinnamom. uncias tres,
Syrup. papav. unciam unam.
M.

Capiat ut supra.

Vespere.

Nil novi.

Continuet.

Mane 6.

Parum quievit. Caetera bene procedebant. Desquamatio nunc ad collum extendebatur.

Repetantur omnia. Suspendatur potus excitans.

Vespere.

Nil novi, brachium vix amplius dolebat.

Continuet.

Mane 7.

Bene valebat. Continuabat desquamatio in facie & ad collum, nulla eius signa aderant in reliquo corpore, cutis sanum colorem iam recuperaverat.

℞. *Decoct. cort. peruviani uncias sex,*
Emuls. arab. uncias quatuor.
M.

Capiat omni bihorio uncias duas.

Mane 8.

Perbene se habebat, convalescens, quod de die sequente quoque dicas.

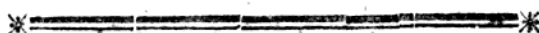
Mane 10.

Ob frigus incaute susceptum (quamvis monita, ut ab eodem sibi caveret), aliqua iterum febris cum alvi profluvio suborta est.

℞. *Decoct. cort. peruv. uncias novem,*
Haust. narcot.,
Syrup. cort. aurant. ana unc. unam.
M.

Mane 11.

Omnia perbene procedebant; quare ad convalescentes missa aegrota, die 3 mensis nosocomium laeta deseruit.

CAPUT VI.

Diarrhoeae & Dysenteriae.

Non male forsitan fecissem, si diarrhoeas eas a se invicem seiunxissem, quae indolis sunt diversae, quaeque contrariam medendi rationem expostulant. Ne tamen nimis augerem capitulorum numerum, uno eodemque loco hunc morbum, uti & dysenteriam ipsam pertractanda statui. Si quae mea in rebus medicis esset auctoritas, diarrhoeas, morbosque universos, in duas omnino classes dividerem, & separarem, quarum una, cunctos, qui e *totius systematis*, altera, omnes, qui a *locali affectione* generantur, contineret, atque distinctis limitibus circumscriberet. Divisio haec, quanti momenti sit, vix dici potest, atque de ea persuasum me teneo, quod medicus, qui illam ignoret vel negligat, vel iustam

iuftam satis diagnofin, vel certam prognofin formare vix queat. Diarrhoea enim illa, quae ex totius syftematis labefactatione originem ducit, a cauffis super integram machinam agentibus producitur, atque utplurimum remediis illis, quae universum syftema afficiunt, tollitur. Diarrhoea contra, cui locale quoddam vitium ansam dedit, auxilio locali indiget, si vero hoc ipsum non ferat, ab arte sanari haud poteft. Qua de re, antequam ego diarrhoeam, vel morbum alium quemcunque curandum aggrediar, conftanter prae omnibus ftatuendum mihi censeo, morbusne fit *communis*, vel quod idem sonat, *universalis*, vel *localem* an indolem teneat? Quando igitur, instituto examine, aegritudinem ex totius syftematis vitio natam effe conftat; protinus alteram duplicem quaeftionem inftituere pro more habeo; an scilicet morbus inflammatorius (*ſthenicus*) fit, aut an nervosus (*aſthenicus*) & dein, an vires vitales valde auctae, depreffaeve iudicari debeant? Contrario demum casu, id eft, cognita *locali* aegritudinis natura, sedulo semper examinare consuevi: utrum morbum iam ab initio talis fuerit, vel cursu temporis, affectione communi neglecta, aut male curata, fit ortus? Sedem mali denique, ac eiusdem effectus, clare atque maiori ftudio determinare, duce inpri-

mis eximio MORGAGNI (a) opere, attentus sum (*).

(a) *De sedibus & caussis morborum*.

(*) Innumerae caussae diarrhoeam excitantes, occurrunt. Medici enim, qui in caussas morborum attentius inquirunt, qui victus animalis & vegetabilis differentiam, potus aquosi, frigidi & calidi, nec non spirituosi varietatem, ipsasque alimentorum & potulentorum praeparationes & effectus, in corpore inde oriundos, studiosius examinant, de *opportunitate* ad diarrhoeam vel dysenteriam facile certiores reddentur, morbumque simul bene tractabunt. Si nullum existat in intestinis, vel in abdomine, organicum vitium, cuius historias apud LIEUTAUDIUM & MORGAGNIUM invenire quisquis potest, ad vivendi, ut dixi, genus aegrotanti familiare, medicus suam vertet attentionem, viresque stomachi, intestinorumque, nec non qualitatem diatheseos in universo corpore regnantem sedulo examinabit. Nimis prolixus forem, si universa diatheseos tum sthenicae tum asthenicae signa hic loci referre vellem. Hodierno artis medicae studio haec unicuique Tyroni innotescunt, supervacaneumque existimo hoc de argumento fusius agere, praesertim quod hoc instituti mei ratio non expostulat. Sufficiet itaque, si ad examen *opportunitatis* ad diarrhoeam, vel ad dysenteriam & laxitatem intestinorum cum saburra pituitosa, & siccitatem eorumdem, cum scybalis duris & immobilibus coniunctam referam, quibus praesentibus alimentosae etiam substantiae diarrhoeam gignere possunt. Sed laxitatem & siccitatem intestinorum diatheseos regnantis effectus utplurimum esse, quotidiana docet experientia. Quae vero ex fluxus intestinalis opportunitate, diarrhoeam ipsam, vel dysenteriam gignente, paucis dicam. In laxitate intestinorum nostro nunc tempore adeo frequenti, & hisce diebus per Ticini urbem & vicinia epidemice fere grassanti, ad potum aquosum ex so-

Clinicum Institutum aegrotantes tres cum diarrhoea, a totius systematis debilitate orta,

lis radiis nimis calefactum, vel, in divitum ordine, ad potum aquosum nimis gelidum, qui magna copia ingurgitatur, praecipue respiciendum est: eodem enim stimulorum actio augetur in illis, imminuitur in aliis; fibrae relaxantur, digestio depravatur, omnesque corporis humani functiones plus minusve invertuntur. Exoritur hinc in primis ad debilitatem indirectam, in alteris ad debilitatem directam proclivitas, quae tandem accedit, si caussae iam relatae non arceantur. Altera dispositio morbosa, praecedenti ex parte contraria, est siccitas intestinorum, quae quidem, dum scybala dura & exsucca reddit, magis ad obstructiones alvinas disponit, quibus saepe homines in sano de reliquo statu male afficiuntur, variisque vitae incommodis vexantur, in morbis vero, & in primis in febribus, maxime anguntur. Naturalis motus peristaltici lentor in crassis intestinis hinc remorae prae aliis favet: cum enim digesta alimenta lentius exsugenda essent, quo omnis materia, nutritioni apta, inde educeretur, & a vasis bibulis resorberetur, viae longitudo & lentior motus omnino requiri videbantur, quibus tamen remora excrementorum nonnunquam inducitur. Porro & coeci intestini situs, & zonae coli tractus satis declarant, scybala exsiccata non nisi viribus auctis ulterius urgeri posse, quae vires ab abdominalibus musculis & diaphragmate potissimum expectandae, saepius & praecipue in vita sedentaria deficiunt. Tandem & coli fabricae attendendum est; in hoc enim intestino caverulae in interstitiis ligamentorum canalem firmantium effictae, ipsis faecibus remoram concedunt, per quam exsiccantur ita, ut non raro liquida excrementa per hunc canalem transire possint, crassioribus aliis a latere relictis. Cum vero ea ratione moles scybalorum augea-

ingressi sunt; quorum historias lubens praetereo, quum parum, aut nihil attentione dignum subministrent, neque Lectoribus difficile esse putem, methodum, qua sanati fiut, vel sponte perspicere, si eorum, quae de febrium nervosarum curatione dixi, meminerint. De illis hinc aegrotantibus solummodo, qui alvi profluvio, a vitio quoddam locali ortum trahente cruciabantur, mentionem nunc

---

tur, stimulo & pondere saepius molesta fit, humores etiam ad canalem alimentorum alliciat, & in corpore aegroto, utpote magis sensibili, tensiones abdominis, tumores hypochondriorum producit, saburram copiosam subito movet, & diarrhoeam molestam concitat. Ex hac caussa tumores steatomatosos intestinorum praecipue oriri censeo, qui diarrhoeae nullis subsidiis coercendae & toto vitae curriculo sociae, originem praebent. Sed altera adest diarrhoeae caussa, quae saepe saepius in hominibus vel foeminis irritabilibus locum habet. Quantum imperium animi pathemata in totum corpus humanum, nervorum ope, exerceant, nemo est, qui inficiabitur. Ab aliis quam maxime acceleratur oculi nictu citius sanguinis circulatio, hinc perperam excitantia vocari solent gaudium, amor, ira &c. Experientia enim notum est, quod pro variis hisce animi pathematibus, a diarrhoea suborta mox salubres, mox funesti observari soleant effectus. Sic diarrhoea irae si supervenit, bonum esse saepius observavit BAGLIVIUS. Plures huius generis observationes reperiuntur apud VALLE (*Saggio sulle malattie croniche*. *Pavia* 1792. 8.°). Millenas numerat SAUVAGESIUS diarrhoeae caussas, verum quamplures tanquam diatheseos effectus medicus sagacissimus eas facillime respiciet. (*Editor*).

iniiciam, ut quorum duos tantum suscepimus. Ex his unum, utpote incurabilem, ne lectulum, Iuvenum institutioni dicatum, nimis diu occuparet, ad suos mandavimus; alterum vero, quippe morti proximum, retinuimus. En eiusdem morbi historiam, adiecta simul cadaveris sectione.

Diarrhoeae ex locali affectione historia.

Ioannes Antonius Cassinera, agricola, per viginti quinque vitae annos nulla se unquam morbosa affectione correptum fuisse, refert. At vigesimo sexto, post continuos labores a febre correptus fuit, nunc per aliquot dies silente, nunc rursus insurgente. Haec per annum & amplius, nullo interim ordine observato, pertinaciter duravit. Accesserat iam a morbi initio magna admodum diarrhoea, quae tamen minime cum febre siluit, sed per biennium, minimis temporis spatiis interpositis, quietem concedens, aegrotantis vires magis magisque infregit. Quem statum morbosum a rusticis laboribus continuis repetens aeger, hisce omnino valedixit, & octo ante annos, peiori adhuc consilio, hac in urbe operam suam dedit colorum tractationi in officina, in qua vasa ex argilla construuntur. Haec loci vitaeque generis diversitas nullam induxit in

aegri corporé mutationem, quae scilicet hanc ad diarrhoeam proclivitatem tolleret. Idem hinc fluxus eadem ratione continuabat. Nihilominus a tribus iam mensibus de sua salute minime conquerebatur, cum fluxus nunc supprimi videretur, immo aliqua alvi durities successisset. Paucis vero abhinc diebus, insolita quaedam corporis lassitudo, ac fastidium laboris sese prodiderunt, in quorum rationem ipsemet aeger frustra inquirebat. Tandem die 23 Februarii, ad vesperas, intensum frigus insurgit, integram per noctem continuatum, cui calor succedit, vi aegrum aequali afficiens. A primo iam istorum ingressu, consuetus aegro fluxus redivit, sub quo faeces liquidae, flavescentes, non sanguineae, vigesies & ultra per diem, aliquibus cum abdominis torminibus, non tamen continuis, & absque tenesmo emittebantur. Haec omnia per tres dies continuant, immo exacerbantur, quibus peractis, nosocomio mane 26 Februarii committitur aeger, ubi decoctum corticis peruviani, cum extracto corticis eiusdem, & laudani liquidi SYDENHAMI guttae XXX. porriguntur. Ad vesperas vero nostris observationibus traditus sequentia exhibet adnotanda. Febris continuat cum pulsu exiguo & frequente, cutis calor naturali maior, carnes laxae cum aliqua cutis siccitate, debilitas magna, facies

pallet, oculi languent, genae collapsae, capitis dolor urget, deest aurium tinnitus. Aeger conqueritur etiam de oris amarore, de summa ciborum aversione, & nausea, absque vomitu. Lingua albo muco obtecta est, ac sitis, aqua frigida minime sedanda, miserum molestat. Abdomen non omnino tractabile, sub attactu tamen non dolet. Dolores hinc inde persentit aeger, praecipue faecum excretione appropinquante. Alvi fluxus absque tenesmo continuat.

Caussae huius morbi ex ipsius aegri confessione sunt; assidui labores antehac peracti, nunc cum vita sedentaria commutati, habitatio frigida ac humida, victus vegetabilis, tenuis, vini fere defectus, ac plumbi vapores. Difficile nobis erat mox huius morbi, discrimine pleni, diagnosin pronunciare. Febris videbatur nervosae indolis esse, saltem sic docebant caussae, quae illam produxerant, atque aegrotantis constitutio. Diarrhoea vero, quum ipsa iam ab undecim fere annis persistat, probabili ratione a vitio quodam locali, haud facile determinando, originem trahit, immo ipsa febris forsitan eiusdem effectum constituit. Ne tamen aegrotus, omnibus auxiliis destitutus sibi ipsi committeretur, atque ut vita, quantum id per nos liceret, servaretur diutius, doloremque minueretur intensitas, sequentem methodum arripuimus.

℞. Decoct. cort. peruv. uncias novem,
Emuls. arab.,
Hauſt. narcot. ana uncias duas.
M.

Capiat omni hora unciam unam.

Potus excitans.

Alimenta ex iusculis carneis, ovis, ac vini optimi libra una sunto.

Mane 27.

Nox, alias ob dolores valde inquieta, placida fuit. Vix quater alvum deposuit, dolores abdominis sub faecum evacuatione imminuti, pulsus elevatiores, sed adhuc frequentes, capitis dolor minor, caetera symptomata mitius continuant.

Repetatur medicina, cui adde,
Extract. cort. peruv. unciam dimidiam.

Diaeta eadem, cum vini libris duabus.

Vespere.

Quater alvum deposuit, cruciatus abdo-

minis disparuerunt; pulsus frequentes & elatiores conservantur; sitis continuat; caetera symptomata meliora fiunt; ingratam sensationem ad ventriculi regionem post assumptum aut cibum, aut ingestam medicinam accusat; ab aqua tussis hinc inde excitatur.

Repetatur medicina. Augeatur haustus narcoticus ad uncias quatuor.

Mane 28.

Nox inquieta, sexies alvum deposuit, dolores abdominis non persentiuntur, sed continuat ponderis sensus ad scrobiculum cordis, dolorem non exiguum aliquando excitans. Tussis frequentius renovatur, sub qua materies flava evomitur.

Repetantur medicina, aliaque.

Vespere.

Eodem modo res incedit. Alvus sexies laxata.

Repetantur omnia.

Mane 1. *Martii.*

Res in peius ruunt. Pulsus parvi, fre-

quentes. Oppreffionis sensus ad scrobiculum cordis continuat, qui sub tuffi in dolorem vertitur. Bis sub ipsa tuffi, amara acida, ac viridescentia vomitu reiecit. Diarrhoea continuat. Ructus foetentes, putridi, tremores artuum, atque horripilationes miserum cruciant.

℞. *Emuls. arab. uncias septem,*
Hauft. narcot. uncias tres,
Mosch. opt. scrupulum unum.
M.

Capiat omni quadrante horae unciam unam. Habeat vini malvatici uncias septem. Applicentur duo rubefacientia ad brachia.

Vespere.

Per totam diem nunc vomitus, nunc alvi deiectio aegrotum vexarunt, anxietas augetur, pondus ad ventriculum continuat. Ab attactu abdomen nunc aliquomodo dolore afficitur. Facies hippocratica, corpus indecore per lectum iactatur.

℞. *Mosch. opt. grana quatuor.*
Fiat cum extract. cort. peruv. s. q. bolus.

Dentur doses tales Nro. X. Capiat omni hora unam.

Iniiciatur omni bihorio clyster ex camphora & emulsione arabica.

Versus dimidiam noctem, sub vomitu & stertore, vivere cessavit.

Cadaveris sectio.

Aperto abdomine, *vesica* urinaria apparet distenta, ad regionem umbilici usque perveniens, quin unquam in morbi decursu suspicio insurgeret de urinae retentione, quum neque difficultatem in eadem emittenda accusaret aegrotus, neque dolores ad vesicae regionem persentiret, neque tumor ad hypogastrium appareret, qui vesicae praeternaturalem distensionem ostenderet. Superficies interna atque externa vesicae nullum inflammationis, vel gangraenae signum ostendit.

Intestina tum *tenuia*, tum *crassa* exterius naturalem colorem servant; *omentum* magnum, sed sanum; *ventriculus* exerius magnitudinem naturalem, & colorem ostendit, *lien* parvus; *hepar* magnum, aliquibus in locis ita laxum ac friabile, ut vix manibus contracta-

tum, disrumperetur; *cystis fellea* bile repleta, absque calculis. Aperto ventriculo cum intestinis tenuibus, nec inflammationem, gangraenae vestigia hic loci invenimus, a materia ex flavo-viridescente intestinorum superficiem internam obductam conspeximus. *Caecum*, *colon* ascendens atque transversum, vix a naturali statu aberrant. *Colon* descendens appendicibus oblongis, complanatis, ex sebacea materia compositis, undique obvallatum, qui appendices magis magisque adaugentur tum numero, tum magnitudine, quo magis colon ad rectum appropinquatur. Intestinum vero rectum a crasso ac duro steatomate circumdatur, quod inferiorem pelvis locum tenens, vesicam superiorem in partem coegit. Adeo vero rectum intestinum ab hoc maximo tumore comprimebatur, ut lumen illius calamum scriptorium vix admitteret (*).

In thorace omnia secundum naturam.

Ioan. NICOLINI *Mediolanensis.*
M. D.

(*) Apud LIEUTAUDIUM, & praecipue apud MORGAGNIUM (*De caussis & sedibus morborum &c. Epistola XXXI.*) multa huius generis referuntur exempla, ex quibus nonnulla consideratu dignissima (*Edit.*).

Quatuor aegrotantes, dysenteria affecti, in Instituto Clinico pertractandi mihi obvenerunt: qui singuli maxima cum celeritate sanitati restituti fuerunt. Etsi quidem certus sim, dysenteriam non semper eiusdem esse indolis, atque hinc inde antiphlogistica auxilia exposcere, nihilominus quisque mecum fateatur necesse est, febrem, quae ipsam comitatur, uplurimum naturae nervosae esse (*). Caussae enim, quae dysenteriam procreare solent, vix non omnes debilitando agunt; atque symptomata; quae dirus hicce morbus ob oculos ponit, principii vitalis labefactationem ultra demonstrant. Inter horum symptomatum cohortem, signa gastrica sic dicta primum fere locum tenent: qua de caussa non pauci medicorum ad evacuantia confugiunt, quae certe & hoc in morbo non raro exitialia sunt. Infelix experientia hanc sententiam nimis comprobat. A sano iudicio sine dubio alienum est, curationem alvi profluvii, quod in dy-

(*) Dysenteriae phlogisticae, seu cum febri inflammatoriae exempla nonnulla in hominibus bene pastis hoc anno habui, & methodo prorsus antiphlogistica in usum vocata, celeriter aegrotantes ad convalescentiam restitui. Caeterum dysenteria phlogistica non tam rara est, uti opinatur, saltem sub morbi initio: tractu vero temporis sub repetitis evacuationibus dysenteria in nervosam mutatur (*Editor.*).

senteria nervosa insignem totius machinae debilitatem procreat, cum remediis purgantibus aggredi, quae, debilitati debilitatem addendo, aegrotos ad orcum celeri passu conducunt. Quodsi medici considerarent, aegrotos vix non constanter ante ingressum dysenteriae, cibos minus solito, apparet, immo ipsos fere semper adversari; si ingentem copiam humorum ac sanguinis, quae sub adeo repetitis, licet parum copiosis deiectionibus, amittitur, rite animo perpenderent; tunc certe non tam facile huius morbi originem, vix non ubique in colluvie gastrica quaererent, neque superstitem vitae partem emeticis, atque catharcticis dilapidarent. Adde, quod, cum dysenteria saepe saepius comitem sic dictam febrem putridam agnoscat, vel, ut melius loquar, quum ipsa dysenteria frequentius nil aliud sit quam febris nervosa, cui alvi profluvium sese adsociavit; iidem prorsus errores, qui in typho circa victus rationem committuntur; isthoc quoque in morbo locum inveniant. Dysentericis hinc animam agentibus, a non paucis practicis iuscula carnea, ova aliaque ex regno animali petita alimenta serio prohibentur, concessis contra lubenter fructibus horraeis, subacidis, caeterisque sic dictis antisepticis, quae singula, testante quotidiana experientia, ad promovendam potius dysenteriam, quam ad reprimendam plerumque valent.

Ego vero hunc morbum, dummodo non inflammatorium, methodo contra febres nervosas commendata, pertractare soleo. *Opium* hac in morbi specie a SYDENHAMO, RAMAZZINI aliisque tanto cum successu adhibitum, caeteris remediis singulis anteponendum arbitror. *Emulsionem* vero *arabicam* eidem superaddo, quae intestinis adeo sensibilibus, atque stimulo perferendo tam imparibus, quam maxime conducit. Necesse interim est, opium cum aliis pharmacis, actione minus fugaci praeditis, coniungi. Neglecta enim hac regula, breve levamen obtineas: quum paulo post fluxus dysentericus nova, immo maiori vi, prorumpat. Methodus ista tanta felicitate nuper a celeb. Professore *Antonio* SCARPA in duobus aegris, qui in Instituto Clinico chirurgico degebant, adhibita est, ut gravissimam dysenteriam quadraginta horarum spatio penitus depelleret. Ego ipse in nosocomio Ticinensi, aestate ac autumno vix elapsis, magnum dysentericorum graviter aegrotantium numerum, tanto cum successu, ac peculiari felicitate pertractavi, ut nec unum quidem ex iisdem amiserim. Ibidem tunc temporis aegroti curationem suscepi, qui praeter consueta dysenteriae symptomata, frigore extremitatum, vomitu, atque singultu cruciabatur. Exhibito moscho ad grana centum

octoginta in die, simul cum opio, porrecto vino, ac concessis iusculis carneis, aegrotus decem dierum spatio a dysenteria liberatus fuit. Per mensem tamen febris quaedam lenta nervosa remansit, quae demum quoque, sub remediorum excitantium usu, integre disparuit (*).

Aegroti, qui hoc anno scholastico in Clinicum dysenteriae laborantes suscepti fuere: certe non tam graviter decumbebant, ac illi, de quibus modo locutus sum. Quare unicam historiam attulisse sufficiet.

HI-

(*) Praeter moschum, opium, aliaque remedia excitantia, maximam ex decocto saturo simarubae utilitatem pluries obtinui. Caveant tamen medici ex nimio stimulantium usu, cuius actio maiorem aegrotantibus noxam inferre potest. Si dolores acuti atque tenesmus vexent, admoveantur clysmata ex remediis leniter stimulantibus composita. Emulsio arabica cum decocti corticis peruviani leviori dosi, vel herba malvae, altheae, flores sambuci, chamomillae in lacte simul cocti, admixta portione olei vel liliorum alborum, vel olei chamomillae, vel tincturae thebaicae hic saepe conducunt. Eiusdem generis fomenta ventri applicentur. Finito morbo primae viae roborandae extracto corticis aurantiorum, vel gentianae, vel trifolii &c. Infusum corticis china-chinae, cascarillae cum aqua cinnamomi &c. etiam continuandum, donec intestinis & stomacho pristinus reddatur vigor (*Editor.*).

HISTORIA.

Vir triginta circiter annorum, aegrotantium custodis in Clinico Chirurgico munus exercens, iam octo abhinc diebus incepit faeces solito liquidiores deponere. Brevi temporis spatio praeterlapso, fluxus iste adeo augetur, ut omnia fere dysenteriae symptomata ostenderet. Faeces enim saepissime, pauca copia, quotidie deponit cum tenesmo, ac abdominis diris cruciatibus; materiae per alvum evacuatae cruori non sunt mixtae. Sexta huius morbi die, accessit quoque febris ad hanc usque horam perdurans, qua in Clinicum Institutum se deferri curavit aeger, & sequentia manifestavit. Aderant, praeter iam enarrata, cephalaea, oris amaror, appetitus deiectus, calor cutis auctus, ac pulsus debiles, atque frequentes. Caussae morbi huius videbantur esse vigiliae, frigus nocturno tempore admissum, & forsitan contagium. Omnibus rite perpensis, morbum pro dysenteria nervosa leviori declaravimus, ac sequentia praescripsimus.

Mane 13. Maii.

℞. *Decocti corticis peruv. uncias novem,*
Emulsionis arabicae uncias quatuor,
Haustus narcotici uncias duas. *M.*

Cap. omni hora unciam unam.

Illiniatur cum linimento volatili abdomen.

Diaeta III. cum vini libris duabus.

Mane 19.

Duodecies elapsa nocte alvum deposuit cum tenesmo, ac diris abdominis cruciatibus. Febris aucta, pulsus frequentiores, ac pleniores.

Repetatur medicina, cui adde:

Extract. corticis peruv. drachmas duas.
Auge quoque haustum narcoticum ad uncias tres.

Repet. caetera.

Vespere.

Pulsus, & cutis calorem fere naturales invenimus. Semel tantum alvum deposuit. Ventris dolores imminuti fuere.

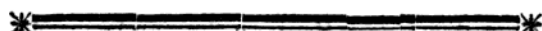
Repet. omnia.

Mane 20.

Convalescentem dicere possumus aegrotantem. Nulla cephalaea, appetitus viget, lingua nitida, os non amplius amarum, alvus semel aperta, uno verbo disparuit morbus. Mansit adhuc per quinque dies in Clinico Instituto; ac dein prorsus a morbo restitutus, domum petiit suam.

Amat. BUZZI *Novocomensis*.

CAPUT VII.

Uteri haemorrhagiae.

SI aegrotum haemoptoicum, alterumque mictu cruento affectum, quorum historiae nil memoratu dignum continent, excipiam; nullae aliae haemorrhagiae, praeter quinque menorrhaeas, hoc in Clinico Instituto pertractatae fuere. Cum vero morborum, a quibus quinque illae foeminae afficiebantur, historiae paulo longiores sint, silentio illas praeterire mihi liceat. Duae ex istis, aegrotantes prorsus sanatae domum petierunt, reliquas vero tres, longe meliori sub rerum statu, e Clinico, ob morbi nimiam durationem, dimisimus.

Antequam menorrhaeae curationem inciperem, constanter binas illas quaestiones, uti caeteris in casibus, ita in hac quoque morbi specie, mihi ipsi proponendas esse arbitratus sum, scilicet: num morbus *universalis*, vel *localis* sit? Primo in casu, sedulo, an stheni-

cam, aut asthenicam diathesin ostendat, examinavi? Ubi localem menorrhaea caussam, in vitio organico, agnoscit, vix ea, aut ne vix quidem sanari potest. Tunc enim integra curatio in vitio locali auferendo consistit, id quod saepissime medicam scientiam, artemque omnem prorsus superat. Qui rebus ita sese habentibus, curam mali remediis internis susciperet medicus, incassum ille, immo non sine aegrotantis damno, id faceret. Scio tamen, a nonnullis practicis in menorrhaea a caussa locali nata, per integros annos sic dicta remedia adstringentia praescripta fuisse: ignorabant enim, hic omnem ab auxiliis topicis curationem expectari debere. Alio longe modo morbus hic pertractandus est, cum a totius systematis labefactatione propullulat. Hoc in casu auxilia topica vix pro momento levamen afferunt, quod magis constans, ope remediorum, quae in corpus universum agunt, longeque certius obtineas. Solemnis est CULLENII (*a*) divisio menorrhaeae in *activam* & *passivam*, atque medico practico pernecessaria. Fateri tamen oportet, uteri haemorrhagias activas, si quasdam ex acutis excipias,

(*a*) Nosolog.

esse avem rarissimam. Foeminae enim, quae huic morbo subiiciuntur, tam longe absunt a virium vitalium superabundantia, ut contra fere omnia debilitatis signa observatoribus offerant. Sanguinis ex utero fluxus chronicus fere constanter a totius systematis imbecillitate praemagna annunciatur: ei praecedit anorexia, quae facit, ut miserae aegre cibum assumant, & assumptum male subigant. Accedunt pulsus ut plurimum frequentes ac parvi, debilitatis testes. Caussae ipsae, quae hunc morbum generant, vires corporis fere singulae imminuere solent. Neque enim habitatione humida, ciborum inopia, pathematibus animi deprimentibus, spirituosorum defectu, aliisque similibus, vim vitalem, erit qui dicet, augeri. Minime interim ignoro, menorrhoeam saepe saepius a caussis maximo cum stimulo agentibus produci, quae tamen observatio sententiam allatam haud infringit. Constat enim stimulos, qui summa cum intensione agunt, debilitatem generare. Sic ciborum nimia copia ventriculi corporisque vires eadem ratione, qua illorum inopia, frangit; calorque nimius, aeque ac frigus, summam debilitatem, immo ipsam adeo grangraenam adducit. Idem de nimio motu, quiete, animique pathematibus dicas. Ira levis vim musculorum, animique energiam manifesto auget; deprimit con-

tra quammaxime ira vehemens, quae tot homines ob haemorrhagiam subsequentem morti dedit. A plethora igitur ac virium vitalium superabundantia rarissime haemorrhagias uteri produci, pro certo habeo. Nimiam sanguinis copiam tamen interdum menorrhoeam generare posse, concedam: quum vasa ultra modum illa distendat & ob stimulum praegrandem laxitatem in istis producat. Sthenicas quoque interdum esse haemorrhagias, hoc illorum in phlogoses transitus, evidenter docet. Sed responderi mihi velim quaerenti, an mansura sit adhucdum, elapso mense, plethora seu sthenica illa diathesis, postquam scilicet aegrota maximam iam primis morbi diebus sanguinis amiserit copiam? An superstes sit eadem, quum medicus, uti mos est, venaesectiones tot instituerit, quot mihi quidem ad plures peripneumonias sanandas sufficerent? An reliqua esse haec cruoris copia possit; si aegrota uti e more est vulgo medicorum, vegetabilibus iubeatur vesci, quae sanguinis copiam parum augere valent? Ego quidem lubens fateor, me nullo modo hucusque intelligere potuisse, quamnam sanguinis officinam statuant medici, qui in hisce morbis de plethora cogitant. Quod de menorrhoea dixi, idem omnino de reliquis haemorrhagiis quoque valet.

Pauca nunc de medendi methodo, quam contra haemorrhagias, & praesertim contra menorrhoeam adhibuerim. Quando sanguis ob nimium stimulum, ac ob machinae animalis vires superabundantes ex aliqua parte stillat, tum certe & ego antiphlogistica remedia, excepta tamen venae sectione (in illis saltem haemorrhagiis, quae pulmones, ac viscera interna alia haud respiciunt), in usum vocare soleo. Neque enim ulla res magis contraria & a sano iudicio aliena mihi videtur, quam sanguinis fluxum, ubi ex eius in partes vicinas egressu ac stagnatione timendum nihil est, artificiali cruoris evacuatione sanare velle. Nam, si haemorrhagia a plethora revera pendet, sine, quaeso, ut, sub dicta restrictione, nimia sanguinis copia effluat! Quo facto, cessabit sua sponte fluxus, quum effectus sublata caussa constanter tollatur. At si cruoris iactura a debilitate pendet, quis, venae sectionem aut ominosam, aut internecinam esse debere, non videt?

Quinque foeminas, quae haemorrhagia uteri affectae apud nos degebant, cum methodo excitante pertractavi, quum morbus nec a caussa locali, nec a diathesi phlogistica, oriretur. Hinc iisdem remediis sum usus, quae contra febres nervosas, commendavi. Instante periculo, sub ipso sanguinis fluxu, *opium*,

moschum, *aetherem*, aliaque huius naturae remedia praescripsi. Imminuto ab illis discrimine, ac profligata haemorrhagia, mox ad pharmaca minus vehementer stimulantia, sed quae vim permanentem possident, progressus sum; nempe ad peruvianum corticem, ad martialia &c. Omnem fidem praeter haec auxilia in victum animalem, atque in vini modicum usum reposui.

In nullius morbi curatione interim tam caute remedia excitantia praescribenda sunt, quam in haemorrhagiis. Corpus enim, quod plurimum sanguinis amisit, valde sensibile, vel alio verbo, excitabile est. Hac de caussa parum stimuli recipit, & a maiore obruitur. Excitantia itaque minima dosi, unica vice porrecta, salutarem actionem facilius edunt, ac caussam morbi, debilitatem scilicet, tollunt. Si vero magna copia remedia huius indolis porrigantur, contrarius prorsus effectus sequitur: debilitas nimirum augetur; ac nova, vix sedanda, haemorrhagia in conspectum prodit (*).

(*) Praeter menorrhagiarum divisionem in *activas*, & *passivas*, altera sequitur divisio, quam Medicus magni facere debet. Sanguinis ex utero profluvium cum detrimento sanitatis coniunctum omni quovis tempore ac vitae aetate evenire potest: verum frequentius in foeminis sequentes notantur species: *menstrua nimia*, *hae-*

Hoc loco necesse est, ut difficultatem circa *martialia* in morbo, de quo agitur,

---

morrhagia uteri tempore graviditatis, *haemorrhagia uteri sub partu*, *haemorrhagia uteri post partum*. Non facile medicus determinare potest copiam sanguinis naturalis, quae per menstrua excernitur. Maiori copia ad libram & ultra in regionibus calidis, in frigidis vero ab unciis tribus ad uncias sex fluere, tradidit summus HALLERUS. Plus sanguinis amittunt foeminae laute viventes, vitam sedentariam, otiosam degentes, libidinosae, & quibus corporis habitus gracilis est; minus vero quae corpus magis exercent, & durioris uteri sunt. Plurium Auctorum sententias de copia mensium naturali differentes, hic afferre supervacaneum censeo. Plerumque a tribus ad sex & octo dies menses fluunt. Dantur vero exempla, uti extat apud GULBRAND, foeminarum, quibus singuli fluxus uteri cruenti periodi decimoquarto quovis die, vel citius redeunt, sine ulla sanitatis laesione. Ex relatis facile intelligitur, non ex sanguinis amissi quantitate de uteri haemorrhagia diiudicandum fore. Unica symptomata sanguinis effluxum concomitantia perpendenda sunt, & ex his diagnosis efformanda. Nimia hinc menstrua erunt, & haemorrhagiae uteri nomen assument, si ab eorum excretione sanitas detrimentum capiat, functionesque vitae necessariae magis, minusve laedantur. — De haemorrhagia uteri graviditatis tempore, sub partu, & post partum differere hic locus non est; nonnulla tantummodo afferam, quae omnibus harum haemorrhagiarum speciebus communia videntur. Omne sanguinis profluvium ex genitalibus plerumque sequentes in aegrotante edit effectus. Iuxta profluvii maiorem, vel minorem vehementiam totius corporis debilitas maior, vel minor: pallor faciei, extremorum frigus: circulatio languens: pulsus parvus, debilis, tardus, nonnunquam intermittens: anhelatio, anxietas, animi deliquium, lipothy-

adhibenda, aliquando mihi ab aliis obiectam paucis diluam. Qua ratione tu quidem, inquiunt, in haemorrhagia uteri, martialia prae-

---

mia, convulsio, tandem mors. Appetitus prosternitur, digestio, chylificatio & nutritio depravantur, inducitur exinde mox cachexia, generantur viscerum obstructiones, corpus consumitur, tument pedes, & denique aut tabes, aut hydrops vitae finem faciunt. Quo frequentior uteri haemorrhagia, eo maior fit ad eam dispositio, cuius rei veritatem frequenter satis superque infausta experientia probavit. Saepius quoque accidit, ut illa uteri debilitas partialis, fluori albo pertinacissimo occasionem dederit. Uteri profluviis sanguineis praedispositae sunt foeminae, quae habitu corporis tenero, nervoso, systemate debili, incitabilitate magna praeditae sunt. Haec omnia vero luce meridiana clarius ostendunt, debilitatem directam hac in affectione ut plurimum locum habere: hinc recte Samuel LYNCH in Tabula morborum principiis BRUNONIS digestorum (Vid. *Biblioteca medica Browniana pubblicata dal Dott. Luigi* FRANK *Volume II.*) eam sub morborum ordine reduxit, in quo incitabilitatis gradus 55., stimulorumque vero 25 tantummodo sunt. Quo ad saluberrima hoc in profluvio uterino cruento eligenda remedia, iam praecepta a clar. Auctore nostro supra indicata valent; nempe excitantibus minima dosi porrectis pristina reditur salus. Vitanda hic sunt, quae nimis irritant, uti spirituosa & aromatica. Aër aegram circumdans temperatus sit; stragulis levioribus utatur, & vestimentis solvatur infelix. Ab omni vociferatione abstineatur oportet. Resupinanda foemina, & ut nonnulli volunt cum pelvi elevata: situs enim horizontalis vires languescentes optime sustentat, & sanguinis effluxum ex vulva impedit, dum trombi generantur, & via effluenti sanguini praecluditur (*Edit.*).

scriberes? bone Deus! Ignorasne forsitan virtute emenagoga martem pollere? Egregie sane in materiae medicae sic dicta studio versatos eiusmodi adversarios dixerim, qua scilicet in medicae scientiae parte, hanc usque in diem remediorum divisio plane absurda in *emenagoga*, in *expectorantia* &c. toleratur. Respondi facili negotio, me nulli pharmaco emenagogam vim tribuere, & confidenter asserui, martialia nunc uteri profluvium sanguineum promovere, quando sanguis ob debilitatem retinetur; nunc vero arcere, si eam ipsam ob caussam nimia cruoris copia deperditur.

Alia difficultas, longe maioris momenti, ultimo loco solvenda superest. Quum de morborum phlogisticorum curatione verba facerem, ingenue me frigori debilitantem potestatem tribuere, declaravi. Contra hanc BRUNONIS sententiam novissimam, quae nuperrime a celeb. WEICKARDO, nec non a me ipso, maioribus argumentis firmata fuit, nonnulli medici insurrexere. Argumentis, quae singuli afferunt, hoc loco respondere haud licet, quod quidem alia occasione iam fusius feci (*a*). Uni hic respondisse sufficiat. Si fri-

(*a*) JONES op. cit.

gus debilitaret (aiunt BRUNONIS adversarii), quomodo, ope glaciei iterum saepiusve haemorrhagiae *passivae* supprimerentur? Pro facto, frigus hasce haemorrhagias arcere, admittam, licet contrarium ego ipse viderim. In ex-monacha Ticinensi, magnum uteri profluvium cruentum, post balneorum frigidorum usum ortum esse observavi. Septem circiter abhinc annis *Epicstasin* hoc ipso in Clinico Instituto vidi, qua aegrotans scorbuticus afficiebatur. Adhibita glacie, haemorrhagia quam maxime augebatur, mox vero sub remediorum excitantium usu silebat. Sed aliorum observationes sacrae sunto. Si in medio cursu, vel tripudia inter & saltationes (dummodo diathesis sthenica necdum in debilitatem indirectam conversa sit) oriatur haemorrhagia; facile est unicuique intelligere, frigus illam sedare posse; nullo alio tamen modo, quam superabundantiam stimuli imminuendo. Idem dicas de nimio calore, de vini abusu &c. Hae tamen observationes tantum absunt, ut roborantem frigoris vim comprobent, ut prorsus contrariam declarent. Quaestio igitur circa illas haemorrhagias unice se vertit, quae minime ab excessu stimuli, sed ab ipsius defectu generantur. Nam & in hoc casu, sunt, qui fomentationes frigidas suadeant; utrum bene? alia est quaestio. Sed sinamus etiam hoc in

casu sanguinis fluxum, e debilitate nempe ortum, a frigore aliquando arceri: quidni? Aliud enim est haemorrhagiam *pro momento sedare*, aliud *caussam radicitus evellere*. Quotidiana experientia nos docuit, diras saepe haemorrhagias tunc solummodo silere, quando aeger in lipothymiam incidit. Phaenomenon hoc facile explicandum est. Non defuere hinc medici, pene dixerim carnifices, qui sub ipsa haemorrhagia effraeni, venae sectionis usum ad lipothymiam usque suaserint. Ita vero debilitati debilitatem addunt, morbique caussam longe maiorem reddunt; quae res facit, ut licet haemorrhagia abhinc compescatur, nemo tamen dicere possit, morbum esse sanatum, aut imminutum (*). Iam idem cum

(*) Eodem tempore, quo balnea gelida in haemorrhagiis praescribuntur, excitantibus remediis larga dosi utuntur plurimi Medici, sanitatemque glaciei actioni tantummodo tribuunt. Elapso anno dum Mediolani praxim medicam exercebam, ad foeminam iam ab octo diebus uteri profluvio sanguineo ex totius systematis debilitate exorto laborantem, vocatus fui, ibique peculiarem medendi methodum observare potui. Venae sectio per sex vices repetita fuit; glacie puro bis in die totum abdomen obtegebatur, & omni bihorio mixturae, ex unciis quatuor decocti corticis peruviani, unciis duabus tincturae cinnamomi, scrupulis duobus liquoris anodyni, scrupulo uno laudani liquidi, uncia una electuarii diascordii, & unciis duobus aquae menthae, factae, co-

frigoris usu, quod longe tamen minus nocet, accidere, nemo facile negabit. Vasa enimvero, quae ob atoniam ac laxitatem sanguinem effundebant, applicata glacie magis magisque debilitantur, & si hoc vocabulo uti licet, in localem lipothymiam praecipitantur. Collapsa tunc, quae prius cruorem emittebant vasa, sanguinem pauca vi a corde & arteriis propullulantem, non amplius suscipiunt. Silet hinc haemorrhagia: dicesne morbum sanatum esse? Minime hercle! Porro si medicus, quo tempore morbus servat inducias, mali curationem cum stimulantibus aggreditur, ridiculum prorsus esset, felicem morbi exitum frigori adscribere, quum ille excitantibus deberetur. Si vero quo tempore, ope glaciei haemorrhagia sedata quiescit, alia debilitantia imperantur, tunc non sine ratione, ut indies evenit, de aegrotantis salute desperatur. Sed hanc de frigoris actione sen-

---

chlearia tria sumere, conabatur miserrima. Glaciei, ciborum gelidorum, & venae sectionis usu seposito, tincturam cinnamomi cum pauxillo laudani aliquoties in die sumendam iussi, sensim sensimque excitantium remediorum, & ciborum dosim adaugendo, trium dierum spatio foemina convalescens lectum derelinquere potuit (*Edit.*).

tentiam continuatae experientiae, utpote summae in rebus physicis magistrae, vel comprobandam amplius, vel reiiciendam lubens confidensque relinquo. Neque enim systema ullum ita sum amplexus unquam, ut ab eo me avelli nullo modo patiar.

CAPUT

CAPUT VIII.

Diabetes.

Rarissimi huius morbi, mihi tamen decies visi, duo exempla in Clinico Instituto pertractanda habui. Quum saepe pro diabete a medicis alii morbi, qui id nequaquam sunt, declarentur, ipsius definitionem omnibus anteponam, ea ductus ratione, ut lector de rectitudine diagnosis a me institutae certior reddatur. „ Est autem *diabetes* vera corporis per „ urinam colliquatio, aut lotii profluvium, „ vel copia potum longe superante, utplurimum, vel principii saccharini admistione „ superans, cum siti inexplebili, cute arida, „ squamosa, & macie extrema sine febre in „ longum plerumque incedens (*a*) „. Unus ex meis aegrotis *diabete insipido*, ut vocant,

(*a*) Epit. de cur. morb. T. V. §. 478.

alter vero sic dicto *diabete mellito*, affectus erat. Ille sanatus nosodochium dereliquit, hic autem Institutum Clinicum paucis ante mortem diebus deseruit. Eorum historiis permulta hoc loco, circa huius morbi caussas, symptomata, praemittere oporteret. Sed cur tot hypothesibus nova adderem? Pauca tamen, quid de his sentiam, succincte, seposita omni hypothesi, proferam.

Immortalem SYDENHAMUM naturam diabetis, & ipsius originem, accuratius quam reliqui medici, qui eundem vel praecessere, vel secuti sunt, fecerunt, agnovisse, minime dubito. A debilitate enim ille huius morbi caussam proximam derivabat (*a*). Homines revera, qui diabeti praesertim obnoxii vivunt, senes, a febre intermittente, venae sectionibus, & catharcticis, viribus privati sunt, quod idem SYDENHAMUS testatur. Unus ex diabeticis, quos elapsis annis in Clinico Instituto observavi, magnas narium haemorrhagias a prima iuventute passus erat.

Morbi porro, qui cum diabete societatem inire solent, cuncti a debilitate quoque pendent. SAUVAGESIUS (*b*) diabetis exemplum, qui cum hydrope incedebat, refert.

(*a*) Constitut. epidem. an. 1675-1680.
(*b*) Nosolog. method. T. III.

Pars plurima eorum, quos Pater meus in hoc morbo tractavit, hydropem contraxerat. Diabetici simul scorbuto affecti BANGS (*a*) mentionem fecit. Idem SAUVAGESIUS huius morbi exemplum adducit, cui ossium emollitio praecessit (*b*).

Caussae denique, a quibus diabetes generatur, singulae debilitando agunt. Maxima tamen illarum pars hunc effectum nimis stimulando ac vitale principium exhauriendo, producere videtur. Helluones, illosque qui venere abutuntur inprimis ab aegritudine hac prehendi, facta medica, nec non propriae observationes docent. Venenum serpentis *dipsadis*, alias *prester* dicti, a quo diabeten natum fuisse medici antiquitatis fatentur, nimis quoque stimulando agisse, mihi quidem probabile videtur. Celeb. TRNKA (*c*) ab ira, terrore hunc morbum originem duxisse, testatur. CULLENIUS (*d*) & PLACE (*e*) a defectu assimilationis diabeten oriri existimant. Haec ventriculi debilitas tamen nonnisi morbi

(*a*) Acta Societ. med. R. Havniens. Vol. I. p. 2.
(*b*) L. c. T. II.
(*c*) Commentar. de diabete.
(*d*) Primae Lin.
(*e*) De vera diabet. caussa in defectu assimilationis quaerenda. Goetting. 1784.

effectus esset. Contra opinionem istam Doct. CAWLEY, ea ductus ratione, insurgit: quod signa pravae digestionis non praecedant, quod iuniores & robustos (de hac re valdopere dubito) saepe morbus invadat; quodque saepe cibos vehementer appetant. Et ego: utplurimum famem summam ab aegrotantibus diabeticis accusatam esse audivi; sed, quaeso, an semper fames ista praeternaturalis a nimio corporis vigore derivanda est? In morbis, qui a debilitate pendent, licet saepe ciborum desiderium deletum sit, fames nihilominus non raro observatur. Ipsa acida in primis viis, quae debilitatis esse productum nemo negabit, quoties famem insignem non excitant? Sub phthiseos ultima etiam periodo, in qua certe summa iam adest virium prostratio, fames tamen haud raro urget, pluresque morti ex aliis quoque morbis iam vicinos, in querelas de fame prorumpere audivi. Aliquoties dein & anorexiam in diabete observavi, quod e sequentibus morborum historiis elucebit. Minime interim ignoro, allatas caussas ad huius morbi originem explicandam semper sufficere. Posset enim aliquis obiicere: morbos, qui a debilitate oriuntur, inter omnes frequentissimos esse, diabeten vero rarissime observari. Sed, quisne precor, ignorat, certam caussarum vim ac complicationem aegritudines posse

adspectu inter se diversissimas generare, quia ideo intrinsece a se invicem differant? Quid denique miri, si illa complicatio caussarum debilitantium, quae diabeti ansam porrigit, rarior, quam illa, quae febres intermittentes generat, esset? Adde, quod diabetes forsitan longe minus infrequens, quam vulgo existimatur, sit, quum saepe docente CAWLEYO, urinae copia naturalis observetur, nihilque praeter dulcedinem, morbosi ostendat. Hoc in casu aegritudo facillime sane a medicis non dignoscitur. Recepta pro caussa diabetis debilitate corporis totius, lotii secretionis auctae origo, atque illa principii saccharini, explicatu haud difficilis esset. Affinitates enim chemicae, quae, quum vis vitalis viget, in machina animali huic ipsi subiectae sunt, in morbis a debilitate pendentibus, ubi scilicet vis vitalis languet, magnam scenam ludunt, atque varios mirosque effectus produnt. Ex principiorum igitur *carbonii*, *oxygenii*, *hydrogenii* complicatione varia ac mixtione, istiusmoda phaenomena per facile explicari possent ab illis, qui simplicitate non contenti, debilitatem solam pro diabetis caussa haud lubenter admitterent. In hoc morbo urinae origo certe non in solis fluidis quaerenda. Ipsa solida in lotium convertuntur. Egregia certe & attentione admodum, sub hoc adspe-

ctu, digna diabetis definitio est, quam ARETAEUS sequenti sermone nobis dedit. „ Diabetes est carnium ac membranarum in urinam colliquatio ". Cibi cuncti, licet solidi, in lotium mutantur. Hinc nil miri, si urinae pondus illud potulentorum superare mihi dicas; nihilque miri, si principium saccharinum, quod in dies tanta quantitate assumimus, in urina detegatur. In singulis fere humoribus animalibus saccharum hinc inde invenitur. Doct. HUNERWOLF (*a*), in phthisi, cerumen aurium ab aegro & adstante foemina gustatum, *pro dulci* quod iam HIPPOCRATI notum fuit, declarari audivit. Sputa phthisicorum ad nauseam usque dulcia non raro observantur. An dulces forsitan interdum & sudores colliquativi?

Quantitas sacchari, quae saepius in urina diabeticorum detegitur, longe magis conspicua, quam in reliquis humoribus est. Ipse ego, sex circiter abhinc annis, urinam diabetici, qui in Clinico Instituto degebat, chemice examinavi. Sub leni evaporatione, ex viginti quatuor libris urinae, uncias viginti sex substantiae saccharinae obtinui. Egregius

---

(*a*) Ephem. natur. curiosor. dec. II. ann. 3. Observ. 91.

chimicus, celeb. MARABELLI, ope congelationis ab urina diabetici, cuius historiam sub Nro II. exponam, summa cum facilitate saccharinum principium nuper separavit. Est enim analysis hac ratione suscepta omni alii longe anteponenda, quum sic constituentia ab igne minime immutentur. Praeter saccharum, quod a diabeticorum urina separavi, addito huic acido nitrico, acidum *oxalycum*, quod iam dudum alii fecerunt, obtinui. Experimenta sic DOBSONII, DARWINII, quum repeterem, alia quaedam nova in mentem mihi venerunt. Fermentationem scilicet sic dictam vinosam, cui urina diabeticorum, quae saccharum continet, subiecta est, sedulo observans, an ex illa *Alcohol* praeparari posset, experiendum statui. Ad hunc scopum quadraginta lotii sub diabete emissi, libras, quibus pauxillum fermenti panis adieci, sumpsi. Haec omnia per biduum in loco moderate calido servans, denique more solito, sub leni igne distillationi submisi. Mox *Alcohol* in conspectum venit, quod admota flamma, bene ardebat, cuiusque aliqua portio in museo pathologico Ticinensi, servatur. Similem lotii copiam per sex circiter dies in eodem loco reliqui, donec scilicet fermentatio acida comparuerit: quae tunc aequa ratione destillationi subiecta, sat largam *aceti* copiam dedit. Ex-

perimenta haec singula invenias descripta ab ill. FOURCROY (a).

Circa diabetis naturam pauca hisce omnibus addere, mihi liceat. Sitis, quae in hoc morbo inter praecipua symptomata spectat, originem diabetis, atonicam ultro confirmat. Illa enim ab aquae potatione non solum non imminuitur, sed immo valdopere augetur. Vinum meracum sitim contra sedare, aegroti omnes uno ore fatentur. *Potus excitans*, de quo alibi locutus sum, eundem effectum prodit. Remedia porro omnia, quae in diabetis curatione proficua detecta fuere, nonne singula ad roborantia, sive excitantia spectant? Talia certe sunt, *Alumen*, *Cantharides*, *Pulvis* DOWERI, ipsum *Opium*, *Cuprum ammoniacale*, *Cortex Peruvianus*, *Mercurius* &c.

Quum vero curatio huius morbi tam difficilis sit, & saepe impossibilis evadat, nonne forsitan suspicio haberi posset, de vitio locali, ab universali prius debilitate generatum? Non auderem aliquid super hanc rem asserere. Sufficiat interim mihi, hisce omnibus praemissis, duos illos, quos afferre pollicitus sum, casus, exacte hic nunc describere.

(a) Journal.

HISTORIA I.

Quinquagenarius, *Aloysius de Antoni*, ex Feudis Imperialibus, ille est, qui morbum attentione nostra dignissimum, ob raritatem, tractandum exhibuit. Vir iste scilicet, optimo instructus corporis habitu, propitiam semper habuit salutem, si paucas excipiam febres intermittentes, atque capitis dolorem, qui originem suam agnovit, tribus abhinc annis, cum ex adverso fato in flumen quoddam cecidisset. Die vero septima octobris huiusce anni, cum oryzae secandae caussae in aqua pedibus degeret, ad vesperas siti sat vehemente corripitur, ac mox urinae copia aucta, oris siccitas, lenisque diaphoresis per hebdomadam solummodo durans, appetitus aliqua depravatio, atque muneris sui fungendi impotentia, sese adsociarunt; quo sub rerum statu per mensem integrum mansit, quin opem aliquam a medica perquireret arte; praeterlapso vero illo tempore, medicum accersiri curavit; qui pulveres, nescio quos, sero lactis solutos propinavit; a quibus alvus bis vel ter de die movebatur, cum debilitatis augmento. Dein medietatem versus elapsi mensis novembris nosocomium Mediolanense petiit, in quo pharmaca aliqua mihi ignota propinata fuere,

sed octo elapsis diebus ob morbi longaevitatem e nosodochio expulsus fuit, domique mansit usque ad elapsam diem decembris nonam. Hac die aegroto in Clinicum Institutum recepto, meisque tradito observationibus, sequentia adnotatu digna in conspectum sese prodidere. Siccitatis sensus ad os, ac sitis vix poculo a labris remoto recrudescens, virium summa prostratio, de die in diem aucta, cutis arida, macies conspicua, licet etiam sub statu sano pinguis non fuerit aeger, urinae copia aucta, sed nec dulcis, nec salsedinosa, limpida, ut aqua fontis. Ardor stomachi, surarum dolor, quae etiam ab initio morbi non defuerant, praesto erant. Appetitus optimus, pulsus a naturali statu non abludens. Febris hucusque non apparuit, lingua satis humida, dolor capitis ingens, alvus potius tarda; ob debilitatem, motus aliquantisper impeditus, sitis urinaeque copia magis versus noctem adaucta apparent. Interrogato aegro, quinam potus sitim sibi magis falleret? vinum esse respondit. Quibus omnibus rite perpensis, diabetem insipidum coram haberi, nemo est, qui non videat. Caussas adparentes nullas adducit, praeter veneris abusum, nimios labores praegressos, victus tenuitatem, spirituosorum defectum. Cum vero agatur de morbo, qui tam pauca felicis exitus nobis offert

exempla, atque contrarii nobis quam plurima non deficiant, non nisi valde dubiam, periculique plenam prognosin pronuntiare possum. Paucam interim, quae remanebat, spem in remediorum excitantium usum, reposuimus; quum vero necdum morbus satis elucesceret, decoctum hordei pro potu, & diaetam tertiam praescripsimus.

Mane 10. Octobris, & 63ma morbi die.

Hac nocte, ob sitim urgentem, atque continuam a potu sumpto mingendi necessitatem, parum dormivit. Alvus non aperta, urinarum nec dulcedinem, nec salsedinem ostendentium libras viginti tres minxit. Decocti communis libras viginti septem, potavit.

℞. *Cupri ammoniacalis granum unum,*
Sacchari albi scrupulum unum.
M.

Fiant doses tales duae, capiat unam mane alteram vespere.

Diaeta quarta.

Vespere.

Caetera continuant. *Sumat alterum pulverem.*

Mane $\frac{11}{64}$.

Parum dormivit ob sitim molestam. Totius corporis pondus ad libras 132 ascendebat. Urinae libras 38 $\frac{1}{2}$ minxit. Calculo facto ab heri mane usque nunc, & consideratis omnibus, tum fluidis, tum solidis, quae sumpsit, singularum pondus librarum 39 fuit. Alvus semel mota; excrementa uncias quatuor ponderabant.

℞. *Cupri ammoniacalis granum unum,*
Sacchari albi scrupulum unum.
M.

Fiant doses tales duae, capiat unam mane, alteram vespere.

Diaeta quarta.

Vespere.

Nil novi.

Sumat alterum pulverem.

Mane $\frac{12}{65}$.

Libras 41 urinae minxit, & 48 de-

cocti alimentorumque sumpsit. Febris nulla, caetera continuant.

℞. *Cupri ammoniacalis granum unum cum dimidio,*
Sacchari albi scrupulum unum.
M.

Fiant doses tales duae; capiat unam mane, alteram vespere.

℞. *Aquae font. libras duas,*
Spiritus vini uncias duas,
Mellis despumati unciam unam cum dimidia.
M.

Detur pro potu.

Diaeta quarta.

Vespere.

Nil novi. Sumat alterum pulverem; in potu spirituoso, & diaeta continuet.

Mane $\frac{11}{16}$.

Urinae libras 43 $\frac{1}{2}$ minxit, & 48 potus

cibique sumpsit; alvus semel mota, faeces ascendebant ad drachmas sex. Obstitum, & mictum continuum parum dormivit; ad dorsum dolorem accusat. Caetera eadem ratione continuant.

Repetantur pulveres, potusque ac diaeta.

Vespere.

Nil novi.

Sumat alterum pulverem. Habeat diaetam quartam, cum libra una vini. Potus spirituosus repetatur.

Mane 6.

Nec oculum clausit. Alvus non mota, caetera continuant. Urinae libras 43½ minxit, & 46 alimentorum tum fluidorum, tum solidorum sumpsit. Analisi instituta, urinae, a Pharmacopola Domino MARABELLIO examinatae, saccharinum principium non ostenderunt.

℞. *Pulveris Doweri grana sex,*
Sacchari albi scrupulum unum.
M.

Fiant doses tales quatuor, capiat unam omni trihorio.

Diaeta quarta cum libra vini.

Vespere.

Alvus semel mota. Caetera continuant symptomata.

Sumat reliquos pulveres, & in caeteris continuet.

Mane $\frac{55}{68}$.

Ad noctem non dormivit. Sitis continuo urget, alvus semel mota. Omnia, quae sumpsit, ascendunt ad libras 35, atque lotii prorsus aquosi libras 31 minxit.

℞. *Pulveris Doweri grana decem,*
Sacchari albi scrupulum unum.
M.

Fiant doses tales sex: capiat ter de die unam.

In potu & diaeta continuet.

Vespere.

Nil novi.

Continuetur in praescriptis.

Mane $\frac{10}{69}$.

Aliquantisper quievit hac nocte, symptomata tamen omnia continuant, alvus semel mota. Libras quadraginta tum potus, tum cibi assumpsit, ac libras 40 urinae minxit.

℞. *Pulveris Doweri grana quindecim,*
Sacchari albi scrupulum unum.
M.

Fiant doses tales sex; capiat ter de die unam.

In potu & diaeta continuetur.

Vespere.

Res eodem modo procedit. *Continuetur in omnibus.*

Mane $\frac{17}{70}$.

Hac nocte non dormivit. Libras 35 quoad

quoad victum & potum sumpsit, & libras 3 1/2 urinae minxit. Dolor capitis, ardorque ventriculi continuant, manuum ariditas crescit, alvus non mota; sopor, & vomitus non apparuere; urinae eiusdem qualitatis & coloris sunt.

℞. *Pulveris Doweri grana viginti.*
Sacchari albi scrupulum unum.
M.

Fiant doses tales sex, capiat ter de die unam.

In potu & diaeta continuet.

Vespere.

Per horam circiter dormivit, sudor nullus, nec vomitus, sitis vero continuo urget. Applicentur vesicantia, unum ossi sacro, alterum ad regionem vesicae urinariae.

Continuetur in pulveribus, potu, & diaeta.

Mane $\frac{11}{7}$.

Hac nocte aliquantisper imminutus fuit dolor capitis; per horam circiter dormivit,

appetitus nullus, sitis eadem, urinae libras 32 minxit, & 32 alimentorum sumpsit. Alvus semel mota.

℞. Pulveris Doweri grana viginti quinque.
Sacchari albi scrupulum unum.
M.

Fiant tales doses sex, capiat ter de die unam.

In potu & diaeta continuet.

Vespere.

Per duas circiter horas dormivit, caetera continuant.

Sumat reliquos pulveres; in potu & diaeta continuet.

Mane $\frac{19}{72}$.

Bene dormivit, usque ad dimidiam noctem, qua elapsa, somnus fugit. Vomitus nullus, nec sudor. Urinae libras 32 minxit, & 34 ciborum ac potus sumpsit. Cutis aridior evadit, lingua humidiuscula; oris sensus siccitatis continuat, appetitus fere nullus.

℞. *Vini optimi uncias duas,*
Tincturae cantharidum guttas duas.
M.

Fiant doses tales duae, capiat unam mane, alteram vespere.

In potu & diaeta continuet.

Vespere.

Nil novi.

Sumat alteram dosin; continuet in caeteris.

Mane $\frac{20}{71}$.

Nox insomnis fuit ob continuos dolores dorsi, lumborum, surarum; in emittenda urina ardor se manifestat. Urinae libras 32 minxit, & alimentorum 36 sumpsit, alvus semel mota, appetitus valdopere prostratus, sitis continuat.

℞. *Emuls. amygdal. libras tres,*
in qua solve,
Mucilag. arabicae,
Sacchari albi ana drachmas duas.
M.

Capiat pro potu. In caeteris continuet.

H 2

Vespere.

Dolores omnes increvere, praecipue in urina eliminanda; aliqua febris quoque se manifestavit.

In emulsione continuet.

Mane $\frac{21}{24}$.

Non dormivit, dolores omnes continuant; ardor in urina mingenda minor, appetitus nullus. Urinae libras 30 minxit, & 32 alimentorum sumpsit. Aliqua febris.

℞. *Decoct. cort. peruviani uncias novem*
Laudani liquidi guttas viginti
Vini malvat. uncias sex.
M.

Omni bihorio cochlearia duo sumat.

℞. *Unguenti mercurialis drachmam unam.*

Fiat frictio.

In potu & diaeta continuet.

Vespere.

Ardor in urina mingenda nullus, alii dolores continuant; ob morbi metum plorabat. Pulsus aliquantisper frequentes, debilitas augetur; cutis ariditas aucta, appetitus nullus.

Continuavimus in medicina, potu, diaeta quarta cum duobus ovis.

Mane $\frac{22}{23}$.

Libras 30 urinae minxit, & 31 nutrimenti tum fluidi tum solidi sumpsit. Alvus semel mota, appetitus nullus; aliquantisper dormivit, caetera continuant.

In medicina, potu, & diaeta perseveret.

℞. *Unguenti mercur. drachmam unam.*

Pro frictione.

Vespere.

Dolor capitis & dorsi imminutus.

Continuet in medicina interna, potu atque diaeta.

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Mane $\frac{21}{76}$.

Hac nocte non dormivit, debilitas & cutis ariditas augentur, salivatio nulla, sitis aucta, urinae quantitas maior, appetitus nullus, alvus semel mota.

℞. *Unguenti mercurialis drachmam unam.*

In potu, vino malacensi, medicina, & diaeta continuet.

Vespere.

Nil novi.

Repetatur potus, & diaeta.

Mane $\frac{24}{77}$.

Non dormivit; salivatio incipit, sitis magna. Urinae libras 43 minxit, quae quantitas potum & victum non superat.

Nil praeter potum & diaetam.

Vespere.

De summa conqueritur debilitate, atque

de appetitu depravato; salivatio nulla; caetera continuant.

Continuetur in potu & diaeta.

Mane $\frac{25}{78}$.

Non dormivit; universalem tremoris sensum accusat; urinas eadem quantitate, ut heri, minxit, salivatio nulla, caetera continuant.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Fiat frictio mercurialis ad drachmam unam.

Repetatur potus & diaeta.

Vespere.

Summam accusat debilitatem, caetera continuant.

℞. *Haustus narcotici uncias tres.*

In caeteris continuet.

Mane $\frac{26}{70}$.

Non dormivit, ob continuam mingendi

necessitatem. Urinae libras 31 minxit, non vero superant potum & cibos. Salivatio nulla.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Repetatur frictio ad drachmam unam cum dimidia. In caeteris continuet.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Haustus narcotici uncias quatuor.*

Capiat quatuor vicibus.

Diaeta quarta, cum libra vini, & iusculis carneis.

Mane $\frac{17}{10}$.

Vix aliquid somni apparuit; debilitas, & bibendi desiderium continuant. Urinae libras 28 minxit, victum & potum non superantes.

℞. *Vini malacensis libram unam.*

Repetatur frictio mercurialis ad drachmam unam cum dimidia. Diaeta quarta.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Haustus narcotici uncias quinque.*

Capiat quinque vicibus.

Diaeta tertia.

Mane $\frac{28}{11}$.

Aliquantisper dormivit. Bibendi necessitas imminuta est, hinc minorem partem potus consueti assumpsit; urinae eadem proportione decrescunt, aliqua gingivarum irritatio persentitur. Vinum appetit. Pulsus melior.

Repetatur frictio mercurialis ad drachmam unam cum dimidia.

℞. *Haustus narcotici uncias tres,*
Aquae cinnamomi uncias quatuor.
M.

Capiat paulatim in die.

℞. *Vini malvatici uncias novem.*

Vespere.

Res eodem modo continuant. *Continuetur medicina.*

℞. *Vini malacensis libram unam.*

℞. *Haustus narcotici uncias quinque.*

Divide in octo partes aequales, capiat unam omni hora.

Mane $\frac{29}{12}$.

Aliquantisper dormivit, se melius habere afferit aegrotans. Aliqua adest salivatio, pulsus elevatiores, aspectus melior. Sitis non eadem vi, ac alias, urget. Aliqua ad gingivas irritatio. Urinae iam a duobus diebus ad libras 27 descendunt in die, atque superantur a potus & cibi quantitate. Iam a quatuor diebus faeces non deponit.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Repetatur frictio ad drachmam unam cum dimidia.

℞. *Pulveris corticis peruviani drachmas duas,*

Opii puri grana duo.

M. exacte, & divide in quatuor partes aequales, capiat unam omni bihorio.

Vespere.

Res eodem procedunt modo.

Continuet in medicina, & diaeta.

℞. *Vini malacensis libram unam.*

Mane $\frac{10}{8}$.

Mediocriter dormivit, sed sub somno formicationis sensum persentire asserit hinc inde aegrotans; aliqua adest salivatio, sub qua metalli saporem nauseosum persentit aeger. Aliquis capitis dolor, & non mediocris debilitas continuant; urinae quantitas, ut heri.

Repetatur medicina.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Frictio ad drachmam unam; diaeta eadem.

Vespere.

Nil novi.

Continuet in medicina.

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Diaeta eadem.

Mane $\frac{21}{8}$.

Parum dormivit, sitis magna; urinae iterum ad libras 30 ascendunt, non superant tamen cibi & potus quantitatem. Aliquis, sed parvus irritationis sensus persentitur ad gingivas. Dolores apparent ad vesicae regionem, & ad urethram; praecipue sub mictu. Pulsus debiliores, dolor capitis, atque caetera symptomata continuant.

Repetatur medicina.

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Diaeta quarta. Frictio ad drachmam unam cum dimidia.

Vespere.

Summa debilitas, & sitis denuo apparent, dolor vesicae & urethrae continuat, alvus ter mota cum magno tenesmo.

Diaeta quarta.

℞. *Haustus narcotici uncias tres.*

Capiat tribus vicibus.

Fomentum emolliens loco dolenti.

Mane $\frac{1}{12}$ Ianuar. 1795.

Parum dormivit, appetitus nullus, ardor in emittenda urina minor, aliquis pruritus ad gingivas, urinae aquosae ad libras 22 minxit, sitis imminuta est.

Repetatur frictio ad drachmam unam cum dimidia.

℞. *Pulveris corticis peruviani drachmas duas,*
Opii puri grana duo,
Infunde in vini malacensis unciis octo.
M.
Capiat omni quadrihorio quartam partem.

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Diaeta eadem.

Vespere.

Res melius procedit; dolores & ardor in urina mingenda imminuti.

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Mane $\frac{5}{16}$.

Hac nocte bene dormivit, ardor in urina mingenda nullus, sitis imminuta, appetitus idem, urinae libras 20 minxit.

Repetatur medicina.

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Repetatur frictio ad drachmam unam cum dimidia.

Diaeta eadem.

Mane $\frac{5}{17}$.

Bene dormivit; melius se habere dicit;

aliquis ardor ad gingivas successit, sed salivatio nulla, sitis pauca; urinae libras 12 magis coloratae minxit, & omnia symptomata imminuta; alvus semel mota, sine tenesmo.

Repetatur medicina, vinum, diaeta, & frictio mercurialis ad drachmam unam cum dimidia.

Vespere.

Nil novi.

Continuetur.

Mane $\frac{4}{11}$.

Res bene procedunt. Optime quievit, urinae magis coloratae parumque dulcis libras 18 minxit, alvus semel mota, appetitus desideratur, sitis imminuta, aliquis ardor ad gingivas, sed salivatio nulla, dolores imminuti.

Repetatur medicina, vinum malacense, diaeta, & frictio mercurialis ad drachmam unam cum dimidia.

Vespere.

Nil novi.

Continuet in vino & medicina.

Mane 1/10.

Hac nocte bene quievit, debilitas non tanta, alvus semel mota, sed parum, & cum magno tenesmo; sitis pauca; urinae magis coloratae libras solummodo 15 minxit; appetitus idem, salivatio nulla, oris siccitas imminuta.

Repetatur medicina, vinum malacense, diaeta & frictio mercurialis ad drachmam unam cum dimidia.

Vespere.

Desidendi ad alvum magna voluntas, sed cum sellam petiisset, tam magno correptus est tenesmo, ut faeces, nimis forsan duras, excernere non potuerit; dolores ad urethram nulli.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Diaeta eadem.

Mane

Mane $\frac{6}{10}$.

Hac nocte bene quievit, sitis pauca, dolores imminuti, urinae iterum aquosae, magisque dulcis libras 16 minxit.

Repetantur omnia. Frictio mercurialis ad drachmam unam cum dimidia injiciatur.

Vespere.

Nil novi.

Continuetur.

Mane $\frac{7}{10}$.

Bene dormivit, alvus semel mota, sed cum magno tenesmo & dolore; faeces sunt durissimae, & parcae; dolor capitis auctus, sitis imminuta, appetitus nullus, urinae libras 12 solum minxit. Continuavimus in omnibus, omissa frictione.

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Diaeta eadem.

Mane $\frac{8}{22}$.

Bene dormivit, alvus semel mota, sed parum, & cum magno tenesmo; urinae naturali colore & sapore praeditae, libras 12 minxit.

Repetantur omnia, praeter frictionem.

Vespere.

Nil novi aderat.

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Mane $\frac{9}{23}$.

Aliquantisper quievit, ardor gingivarum & siccitatis sensus ad os imminuti, sitis pauca, appetitus nullus, cutis minus arida, dolor capitis continuat, os valde amarum; alvus semel mota, sed non cum tanto tenesmo, urinae fere naturalis libras 10 minxit, se melius habere, & sanum esse dicit, si appetitus vigeret.

℞. *Vini malacensis uncias octo,*
in quibus solve
Opii puri granum unum. Adde
Pulveris corticis peruviani drachmas duas.

M.

Capiat omni bihorio quartam partem.

℞. *Vini malacensis uncias octo pro potu.*

Diaeta eadem.

Vespere.

Nil novi.

Continuet medicinam. Dein

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Diaeta eadem.

Mane $\frac{10}{24}$.

Hac nocte parum quievit. Siccitatis sensus ad os auctus, & sitis; urinae magis tinctae libras 16 minxit. Os amarum, alvus semel mota, sine tenesmo.

℞. *Vini malacensis uncias octo,*
in quibus solve
Opii puri grana duo. Adde
Pulveris corticis peruviani drachmas duas.
M.

Capiat omni quadrihorio quartam partem.

Vespere.

E lecto surrexit, melius se habere dicit. Pomum citrinum desiderat.

℞. *Vini malacensis uncias novem*.

Pomum citrinum. *Diaeta eadem*.

Mane $\frac{11}{21}$.

Bene dormivit; oris amaror nullus, sitis imminuta; urinae naturales, ad libras 10 solummodo minxit; caetera continuant.

Repetatur medicina.

℞. *Vini malacensis uncias novem*.

Diaeta eadem.

Vespere.

E lecto surrexit, sitis imminuta, urinae ad vesperas sunt magis aquosae, os non amarum.

℞. *Vini malacensis uncias novem*.

In caeteris continuet.

Mane ⁿ⁄₉₆ .

Parum dormivit, sitis non tanta, alvus semel mota sine tenesmo, os amarum, appetitus nullus, debilitas magna, urinae magis tinctae matutino tempore ad libras 14 ascendunt.

Repetatur medicina.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Diaeta eadem.

℞. *Unguenti mercurialis drachmam unam cum dimidia.*

Fiat frictio.

Vespere.

E lecto surrexit; sed ob magnam debilitatem multos gressus facere non potuit. Caetera continuant.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Diaeta eadam.

Mane $\frac{11}{27}$.

Aliquantisper quievit, salivatio nulla; urinae libras 12 minxit. Caetera continuant.

℞. *Vini malacensis uncias octo,*
in quibus solve
Opii puri grana duo. Adde
Corticis peruviani drachmas duas.
M.

Capiat omni quadrihorio quartam partem.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Repetatur frictio ad drachmam unam cum dimidia.

Vespere.

E lecto surrexit, sed ob magnum frigus iterum plumas petere coactus fuit. Sitis continuat, urinae magis tinctae, caetera continuant.

Continuet in medicina. Dein

℞. *Haustus narcotici uncias duas.*

Diaeta eadem.

Mane $\frac{20}{8}$.

Aliquantisper quievit, alvus semel aperta; urinae libras 12 minxit, magis tinctae sunt mane, quam vespere, sitis atque inappetentia continuant, aliquis ardor ad gingivas, sed salivatio nulla.

℞. *Vini malacensis uncias septem,*
Pulveris corticis peruviani drachmas duas,
Opii puri grana tria.
M.

Capiat omni quadrihorio quartam partem.

Repetatur frictio ad drachmam unam cum dimidia.

℞. *Vini malacensis uncias octo.*

Diaeta eadem.

Vespere.

Nil novi. Urinae adhuc tinctae.

℞. *Haustus narcotici uncias duas.*

Capiat duabus vicibus.

Mane $\frac{14}{99}$.

Aliquantisper quievit. Dolor capitis, sitis, inappetentia atque debilitas continuant. Aliquis gingivarum dolor.

℞. *Aquae cinnamom.*
— — fontis ana uncias tres.
Laudani liquidi guttas quadraginta.
M.

Capiat omni quadrante horae cochleare unum.

℞. *Pulveris corticis peruviani drachmas duas,*
Vini malacensis uncias septem.

Capiat omni quadrihorio quartam partem.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Diaeta eadem.

Vespere.

Nil novi.

Continuet.

Mane $\frac{16}{100}$.

Ad noctem aliquantisper quievit, sitis & inappetentia continuant; urinae naturalis libras 10 minxit.

Repetantur omnia heri mane praescripta, & frictio ad drachmam unam cum dimidia.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Haustus narcotici uncias tres, capiat tribus vicibus.*

Mane $\frac{17}{101}$.

Urinae libras decem minxit, bene dormivit, sed sitis, debilitas, & inappetentia continuant.

Repetatur medicina heri mane praescripta, & frictio ad drachmam unam cum dimidia.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Haustus narcotici uncias tres.*

Capiat tribus vicibus.

Mane $\frac{18}{102}$.

Urinae libras 9 minxit, sed caetera continuant symptomata.

℞. *Aquae cinnamomi,*
— — menth. ana uncias tres,
Laudani liquidi guttas triginta,
M.

Capiat omni quadrante horae cochlear. unum.

℞. *Pulveris corticis peruviani drachmas duas,*
Vini malacensis uncias septem.
M.

Capiat omni quadrihorio quartam partem.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Repetatur frictio ad drachmam unam cum dimidia.

Diaeta eadem.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Haustus narcotici uncias tres.*

Capiat tribus vicibus.

Mane $\frac{19}{103}$.

Urinae libras solummodo minxit 7, naturali colore & sapore praeditas, sed sitis, inappetentia, & debilitas continuant.

Repetantur omnia heri mane praescripta, & frictio ad drachmam unam cum dimidia.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Haustus narcotici uncias tres.*

Capiat tribus vicibus.

Mane $\frac{20}{104}$.

Hac nocte bene quievit, alvus semel mota, caetera continuant.

Repetatur medicina heri mane praescripta. Frictionem ad drachmam unam cum dimidia, & balneum ad gradus caloris XXVIII Thermometri Reaumuriani praescripsimus.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Haustus narcotici uncias tres.*

Capiat tribus vicibus.

Mane $\frac{21}{105}$.

Hac nocte bene quievit; sitis, debilitas atque inappetentia continuant; urinae libras 7 minxit.

Repetatur medicina, & frictio ad drachmam unam cum dimidia, & balneum ad gradus 32.

Vespere.

Balneum intravit; minime sudavit, & calorem sat mitem fuisse, potiusque frigoris sensum persentiisse dixit; caetera continuant.

℞. *Haustus narcotici uncias tres*,

Capiat tribus vicibus.

Diaeta eadem.

Mane $\frac{32}{100}$.

Hac nocte bene quievit, caetera continuant; urinae libras 6 minxit; gingivarum ardor auctus.

℞. *Myrrhae electae drachmam unam cum dimidia*,
Solve in vitello ovi,
adde:
Decocti corticis peruviani,
Aquae cinnamomi ana uncias quatuor,
Opii puri grana tria,
Syrupi corticis peruv. unciam unam.
M.

Capiat omni hora cochlearia duo.

℞. *Vini malacensis uncias novem*.

Vespere.

Nil novi; sitis imminuta.

Repetatur medicina.

Mane $\frac{85}{107}$.

Hac nocte bene quievit, urinaeque ad colorem & copiam naturales; vix sitis aliqua; appetitus aliquis.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Haustus narcotici uncias tres,
Extracti corticis peruviani unciam dimidiam,
Syrup. corticis eiusdem unciam unam.
M.

Capiat omni bihorio cochlearia duo.

Vespere.

Nil novi.

Haustus narcotici uncias tres.

Capiat tribus vicibus.

Mane $\frac{34}{108}$.

Bene quievit; urinae naturales; dolor capitis, & debilitas continuant, & licet ap-

petitum nunquam habere dicat, tamen sat bene comedit, libras tres vini bibit de die, totamque diaetam tertiam assumit. Siccitatis sensus ad os nullus: sitis naturalis, cutis minus arida, aspectus melior, & plura mala potius finguntur, ob nosocomii amorem, & cibi aviditatem.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Haustus narcotici uncias tres.
M.

Capiat omni hora cochlearia duo.

℞. *Vini malacensis uncias novem.*

Vespere.

Nil novi.

℞. *Haustus narcotici uncias duas.*

Capiat duabus vicibus.

Mane $\frac{21}{10}$.

Hac nocte optime quievit, alvus semel

mora, urinae naturales, in caeteris melius se habet.

Repetantur medicina, & vini malacensis unciae octo.

Vespere.

Nil novi.

Continuet in medicina.

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Mane $\frac{26}{10}$.

Urinae naturales, in caeteris bene se habet.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem.*

Capiat omni bihorio cochlearia duo.

℞. *Vini malacensis unciae sex.*

Diaeta eadem.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Vi-*

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Mane $\frac{27}{111}$.

Ad noctem bene quievit, appetitus urget, aspectus melior, urinae naturales quoad copiam & colorem, nec non saporem, debilitas non tanta, cutis minus arida.

Repetatur decoctum corticis.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Mane $\frac{28}{112}$.

Quievit. Bene in caeteris se habet.

Repetatur medicina & diaeta.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Mane $\frac{29}{113}$.

Nil novi.

℞. *Vini malacensis uncias sex*.

Vespere.

Repetatur vinum malacense.

Mane $\frac{30}{114}$.

℞. *Decoctum corticis peruviani*.

Diaeta eadem.

Vespere.

Nil praescriptum est.

Mane $\frac{31}{115}$.

Bene quievit. Alvus bis mota, debilitas aliqua, ardor stomachi continuat.

Repetantur singula.

Vespere.

Nil novi.

Nulla medicamenta.

Mane $\frac{1}{116}$ *Februarii.*

Res bene procedunt. Appetit.

Repetantur singula.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Vini optimi libram unam.*

Mane $\frac{2}{117}$.

Bene dormivit. Ardor stomachi continuat, debilitas non tanta, appetitus viget, dolor capitis continuat, urinae naturales.

℞. *Decocti corticis peruv. libram unam.*

Capiat omni bihorio cochlearia duo.

Vespere.

Nil novi.

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Mane $\frac{2}{11}$.

Debilitatem iterum accusat, & aliquam sitim, atque ciborum inappetentiam; urinae eaedem; ardor stomachi, & dolores surarum continuant.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem*,
Aquae cinnamomi unciam unam cum dimidia,
Extract. gentianae scrupulos duos,
Syrup. corticis aurant. unciam unam cum dimidia.

M.

Capiat omni bihorio cochlearia quatuor.

℞. *Vini malacensis uncias octo*.

Vespere.

Nil novi.

Continuet.

Mane $\frac{4}{119}$ & *Vespere*.

Nil novi.

Repetantur omnia.

Mane $\frac{5}{120}$.

Bene quievit. Debilitas continuat, urinae naturales, ardor ſtomachi idem, appetitus viget.

℞. *Decoct. cort. peruviani uncias novem,*
Aquae cinnamomi uncias tres.
M.

Capiat omni bihorio cochlearia duo.

Vespere.

Nil novi.

Continuet.

Mane $\frac{6}{121}$.

Bene quievit, resque optime procedunt.

Repetatur medicina.

Vespere.

Nil novi.

Continuet.

Mane $\frac{7}{III}$.

Ardorem insignem ad scrobiculum cordis accusavit. In caeteris bene se habebat, aliquam tamen inappetentiam accusans.

℞. *Pulveris corticis peruviani drachmam unam,*
Rad. serpentar. virgin. drachmas duas,
Nucis muscat. drachmam unam cum dimidia.

M.

Fiat cum syrupo corticum aurantiorum electuarium. Capiat omni bihorio drachmam unam.

Diaeta eadem. Vesicans ut rubefaciens ad scrobiculum cordis.

Vespere.

Nil novi.

Continuet.

Mane $\frac{8}{III}$.

Ardor disparuit, appetitus viget, de

medicinae amarore conqueritur, debilitas minor, aspectus parum a naturali statu aberrans, alvus bis mota.

Repetatur medicina.

Vespere.

Nil novi.

Continuet.

Mane $\frac{9}{124}$.

Res bene procedunt.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem.*

Capiat omni bihorio cochlearia duo. Diaeta IV.

Vespere.

Nil novi.

Continuet.

Mane $\frac{10}{124}$ & *Vespere*.

Nil novi.

Continuet.

Mane $\frac{11}{126}$.

Nosocomio tandem valedixit. Urinae erant naturales, quoad colorem & copiam; ardor ſtomachi nullus, cutis non tam arida, & corpus magis pingue, quam cum nosocomium petierat.

HISTORIA II. (a).

Ruſticus triginta & octo annos natus, vir robuſtus, suaque sorte beatus, optima hucusque gavisus eſt valetudine, ſi febrem intermittentem excipias, quam proxime elapso Septembri eſt paſſus, & a qua octo circiter dierum spatio absque pharmacis penitus convaluit. Aſt ante duos menses, quin in coitu peccaſſet, vel alium in rebus ſic dictis non naturalibus errorem commiſiſſet, inopinate moleſta afficiebatur ſiti, quae a potu, licet co-

(a) A D. Doct. BOTTURI descripta.

piose assumpto, non extinguebatur; immo magis magisque recrudescens, non sine aegroti admiratione, de die in diem potulentorum desiderium adaugebat, sub quorum postea usu urinae limpidae, ac naturalibus uberiores fluxere. Tali in statu aegrotus per aliquot dies agrorum culturae adhuc operam dabat; sed sensim sensimque tristis ac morosus factus de virium prostratione quotidie magis magisque conquerebatur, ita, ut perseverante morbo post 40 circiter dies, frustra adhibito cichorei decocto, quod medicus praescripserat, propriis muneribus fungendis impar factus, lectulo se commiserit. Medicus demum accersitur, cuius consilio venae sectio instituitur, qua vix peracta non parum exasperantur morbi symptomata, & sic pristinae debilitati, altera accedit, ex sanguinis iactura. Rebus ita se habentibus, post quindecim dies domui valedixit, & die decima Ianuarii nostrum auxilium petiit, sequentia exhibens symptomata: scilicet, corporis habitum valde emaciatum, sitim summam, nulloque potu fallendam, cutem valdopere siccam, linguam humidam, urinas, quas nosmetipsi gustavimus, dulces, & mellis saporem omnino referentes; frigoris sensum, qui a lumbis usque ad pedes extendebatur. Hisce perpensis, morbum pro diabete mellito declaravimus, & sic praescripsimus.

℞. Unguenti mercurialis drachmam unam.

Fiat frictio.

Decoctum commune pro potu. Diaeta IV. cum vini libra.

Die $\frac{11}{63}$ Ian.

Elapsa nocte bene dormivit; appetitus fere naturalis, uti heri, cum ad nos accessit aeger: pulsus debiles & frequentes sunt, ita, ut in minuto primo 96 ictus exhibeant, quae res etiam hesterna die a nobis observata fuit. Viginti quatuor horarum spatio decocti communis libras novem, & uncias octo, vini vero libras tres & dimidiam assumpsit. Alimentorum pondus ad libras octo ascendebat; urinas dulces ad libras octo, & uncias duas minxit. Potum tepidum desiderat; concedatur, & repetantur ea, quae heri praescripta fuere. Instituatur urinae analysis. Alvum bis deposuit.

Die $\frac{12}{64}$.

Sitis minor fuit, frigus ad lumbos non amplius persentit. Urinae sub eadem alimen-

torum & potulentorum copia uberiores factae sunt ita, ut ad decem libras cum dimidia ascendant.

Continuetur in praescriptis.

Die 65 —.

Heri vespere post visitationem frigus ad lumbos denuo persentit. Sitis minus molesta fuit. Potulentorum libras novem solummodo assumpsit, quorum dimidia pars vinum erat, altera decoctum hordei. Urinae pondus ad quatordecim libras ascendit cum dimidia.

Continuetur in medicaminibus, quae heri praescripsimus; dein exhibeantur vini optimi librae duae.

Die 66.

Frigoris sensus disparuit. Sitis mitior facta est. Vini libras quinque cum dimidia, decocti libras tres & uncias sex potavit. Urinae libras 14 minxit.

Continuetur in vino & decocto, ut supra, dein augeatur unguenti mercurialis do-

ſis, ad drachmam unam cum dimidia. Alvum ſemel depoſuit.

Die 67 —.

Sitis minor fuit quam heri. Vini libras quinque cum dimidia, decocti libras duas aſſumpſit. Urinae libras 13 & uncias tres excrevit.

Continuetur in praeſcriptis, dein ingrediatur balneum tepidum.

Die 68 —.

Alvum bis depoſuit. Pulſus non valde frequens, & minus debilis quam alias. Sitis imminuta eſt; vini libras tres cum dimidia, decocti libram unam potavit. Urinas minxit uti heri. Frigus ad pedes mitius factum eſt —.

Repetantur ſingula, quae heſterna die exhibuimus, excepto balneo, a quo aliquis, ut aeger ait, dolor capitis inſurrexit.

Die 69 —.

Pulſus fere naturales. Sitis aliquantiſper

adaucta est. Vini libras quinque cum dimidia, decocti libras duas assumpsit. Frigus ad pedes non amplius persensit aeger. Urinae libras decem cum dimidia minxit.

Continuetur ut supra —.

Facta analisi urinae, quam minxit die 62 & 63, clarissimus MARABELLIUS invenit, quod in singula urinarum libra, uncia una principii saccharini continebatur.

Die 70 —.

Sitis mitior quam heri; potulentorum copia erat quatuor librarum cum dimidia, quorum maior pars ex vino constabat. Urinarum pondus est septem librarum.

Die 71 —.

Heri post prandium diarrhoea accessit, sub qua alvum octies deposuit. Hac de caussa dedimus haustus narcotici uncias tres. Vini libras tres cum dimidia, decocti libras tres potavit. Urinae libras sex excrevit, ad vesperas dedimus sequentia.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias septem,*
Aquae cinnamomi,
Haustus narcotici ana uncias duas.

Capiat omni bihorio cochlearia duo. Vini libras duas.

Continuetur in decocto hordei.

Die 72

Ad vesperas diarrhoea omnimode suppressa erat, sed aegrotus sopore laborabat, ideoque dedimus aquae menthae uncias quatuor, cum aetheris vitriolici drachma una. Capiat paulatim. Mane alvum non deposuit. Oris cavitas valde ſicca, interim ſitis non urget, nec aegro valde moleſta eſt. Examinatis urinis, quas nudius tertius excrevit, invenimus, quod libra una ipsarum sacchari scrupulos decem continebat.

℞. *Unguenti mercurialis drachmam unam.*

Fiat frictio.

Vini libras duas.

Die 73.

Elapsa nocte alvum novies deposuit. Vini libras quatuor cum dimidia, decocti libram unam. & uncias tres assumpsit. Cutis ariditas eadem est uti ab initio morbi. Urinae quantitas ad libras quatuor ascendit.

℞. *Emulsion. arab. uncias septem,*
Haustus narcotici uncias duas.

Capiat omni bihorio quartam partem.

Vini optimi libras duas.

Die 74 —.

Alvum septies deposuit. Eandem uti heri potus copiam assumpsit, ac urinae quantitatem excrevit. Pulsus debiles, sed non valde frequentes.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias sex,*
Aquae cinnamomi uncias duas,
Syrupi corticis aurant. unciam unam.
M.

Capiat omni bihorio quartam partem.

Vini optimi libras duas.

Die 75.

Alvum semel deposuit. Oris siccitas aucta est. Vini libras quatuor & uncias sex, decocti libras duas assumpsit. Urinae libras octo & semis minxit.

Repetatur decoctum corticis cum aqua cinnamomi ut supra.

Die 76 —.

Alvum bis deposuit. Potus, excepta medicina, ad libras decem ascendebat, cuius dimidia pars vinum erat. Ariditas oris continuat. Pulsus minus debilis quam praeterlapsis diebus. Urina ad libras decem ascendebat.

Repetatur decoctum chinae cum aqua cinnamomi, dein:

℞. *Unguenti mercurial. drachmam unam.*

Fiat frictio.

Die 77.

Sitis aucta est, lingua valdopere sicca. Pota-

Potavit ut heri. Urinae libras duodecim minxit. Conqueritur de frigore ad pedes, & de summa virium prostratione. Pulsus debiles & tardi facti sunt.

Repetantur ea, quae heri exhibuimus, dein

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Die 78. —

Debilitas maior fit. Frigus inferiores artus adhuc occupat. Potavit ut heri, si vinum malacense excipias. Urinae auctae sunt usque ad quatuordecim libras cum dimidia. Alvus semel aperta. Lingua siccissima, & sitis quotidie augetur. Pulsus debiles.

Repetatur decoctum chinae cum aqua cinnamomi, dein

℞. *Vini optimi libras tres,*
— — *malacensis libram unam.*

Detur pro potu.

℞. *Unguenti mercurialis drachmam unam cum dimidia.*

Pro frictione.

Die 79. —

Urina ut heri. Lingua ſicca perſiſtit. Alvus semel eſt mota. Frigus ad crura minus moleſtum. Praeter potum a nobis praescriptum aſſumpſit decocti hordei libras duas.

Repetantur omnia, dein intret in balneum tepidum

Die 80. —

Debilitas aucta videtur, caetera eodem modo se habent ut heri. Continuetur in ſingulis, excepto balneo.

Die 81. —

Urinae libras 13 minxit. Praeter vinum, duodecim fere decocti libras potavit. Virium proſtratio quotidie maior fit; lingua minus ſicca videtur.

Continuetur in praescriptis. Inſtituatur iterum urinae analiſis.

Die 82. —

Lingua denuo eſt ſicca, ut antea. Uri-

nae auctae sunt usque ad 17 libras. Alvum semel deposuit. Salivatio nulla. Caetera ut heri.

℞. *Camphorae rasae grana decem.*

F. cum extract. cort. peruv. bolus.

Dentur doses tales VI. Capiat omni hora unam.

℞. *Vini optimi libras duas.*

Detur pro potu.

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Capiat paulatim.

Die 83. —

Res fere eodem modo incedunt, urinae tamen imminutae sunt, ita ut earum pondus ad libras duodecim cum dimidia solummodo ascendebat.

Continuetur in praescriptis.

Die 84. —

Urinae libras 11 minxit. Lingua valde sicca. Frigus ad pedes denuo accusat. Alvum semel deposuit. Sitis ut heri.

℞. *Emulsionis arabicae uncias octo,*
Camphorae rasae drachmam unam.
M.

Capiat omni quarta horae parte cochleare unum.

Continuetur in vino ut supra.

Die 85. —

Potavit ut heri, urinae libras 12 *minxit.*

℞. *Decocti corticis peruviani unc. novem,*
Syrup. papav. albi unciam unam,

Capiat ut supra.

℞. *Unguenti mercurialis drachmam unam.*

Continuetur in vino.

Die 86. —

Sitis non valde molesta fuit: praeter vinum, libram unam & semis decocti potavit. Urinarum pondus ad 12 libras, & uncias sex ascendebat.

Vespere.

Repetantur omnia, sed fiat frictio cum

drachma una & semis unguenti mercurialis. Ex facta analysi urinae, quam minxit die 80 morbi, repertum est, quod in libra urinae uncia fere sacchari delitescebat.

Die 87. —

Urinae adauctae usque ad quatuordecim libras.

℞. *Tinct. cantharidum guttas duas,*
Aquae cinnamomi unciam unam.

Dentur doses tales nro. tres. Capiat omni hora dimidiam partem dosis unius. Continuetur in vino.

Die 88. —

Res eadem ratione incedunt.

℞. *Tincturae cantharidum guttas duas,*
Aqua cinnamomi unciam dimidiam.

Dentur doses tales nro. sex.

Capiat unam omni hora. Continuetur in vini usu. Dein ad vesperas.

℞. *Tincturae cantharidum unc. dimidiam*

Illiniatur ad crura & ad lumbos.

Die 89. —

Urinae libras 12 minxit. Alvum semel deposuit.

Repetatur frictio cum tinctura cantharidum; dein:

℞. *Tincturae cantharidum guttas tres, Aquae cinnamomi unciam dimidiam.*

Dentur doses sex. Capiat more solito.

Die 90. —

Urinae pondus est 14 librar.

Repetatur tinctura cantharidum, & dentur vini optimi librae duae, malacensis vero unciae sex.

Tinctura cantharidum continuata fuit absque ulla utilitate usque ad diem 97 morbi. Nullus ad renes dolor observatus est, quamvis dosis tincturae usque ad 80 guttas in die ascenderet. Hoc tempore etiam vesicantia ad lumbos absque morbi levamine applicata fuere.

Die 97. —

Cum nulla utilitas ex cantharidum tinctura observata sit, sequentia propinata fuere.

℞. *Decocti chinae uncias decem,*
Gummi kino vitello ovi soluti drachmam unam cum dimidia.

Capiat more solito.

Continuet in vino.

Continuavimus in gummi kino usque ad diem 107 morbi, & quamvis magna dosi exhiberetur nempe ad unciam unam cum dimidia in die, attamen aegrotus nullum levamen habuit; immo res in peius quotidie ruebant. Quare ad alia transivimus remedia.

℞. *Cupri ammon. granum unum,*
Sacchari albi scupulum dimidium.
M. Capiat ter in die dosin talem.
℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Extracti corticis eiusd. drachmas duas,
Mucilag. arabici unciam unam.

Capiat more solito.

Continuetur in vino.

Haec remedia per tres alios dies, nulla subsequente in morbo mutatione, assumpsit miser, qui, quum singulorum pharmacorum inutilitatem videret, propriam petiit domum. Ibi pauco tempore elapso, vitam cum morte mutavit.

CAPUT IX.

Hydrops.

Ex quattuor aegrotantibus, quos, *Ascite* affectos, in Clinico Instituto pertractavi, unius tantum historia memoratu digna mihi videtur. Cunctos hosce aegrotos, hydrope a caussa locali producto affectos fuisse, vix dubito. Docet id sectio cadaveris aegri, cuius postea historiam proferam, ac omnium remediorum, quae adhibita fuere, inutilitas; quare tres ex infirmis ob morbi nimiam durationem domum, morbo adhuc detentos, mandavimus.

Praeter hydropem illum, cui vitium quoddam locale ansam porrigit, duo alia huius aegritudinis genera admittenda esse censeo. Non enim unusquisque hydrops, qui a morbo totius systematis originem ducit, *debilitatis* est effectus. Hanc scilicet tum BRUNONIS (*a*), tum WEIKARDII (*b*) sententiam,

(*a*) Elem. Med. BRUN.
(*b*) WEIKARD Med. pract. Handbuch p. 276.

duce experientia, meam facere haud possum. Non tam rari sunt *hydropes* vere *sthenici*, in quibus auxilia antiphlogistica, immo hinc inde ipsa venae sectio, requiruntur. In Clinico Instituto pluribus abhinc annis foeminam ascriticam, vino potius deditam, quae antea excitantium sub usu de die in diem in peius ruebat, venae sectione repetita sanatam observare mihi licuit. Nuper a Patre optimo in Clinicum Institutum Ticinense puella anasarca detenta suscepta est, cuius morbus a corroborantibus manifeste augebatur. Propinato cremore tartari, nitro, urinae mox fluxerunt, atque brevi temporis spatio convaluit. Hydrops ille qui saepe scarlatinam sequitur, non rara solius venae sectionis usu curationem admittit (*a*). Frequentius, quod omnes fatentur, *anasarca* indolem inflammatoriam assumit. Videtur autem hoc ipsum non tamen saepe ab ipso morbi initio, quam sub eius progressu contingere. Miri huius phaenomeni caussa ex duplici ratione mihi pendere, videtur. Praeter illud enim, quod a dispositione phlogistica aquae inter cutem & carnes colligi possint; possunt & hae ipsae maiori copia sta-

(*a*) BORSIERI Institut. Med. Vol. II. §. 90 — Avvisi sopra la salute umana. V. III. — Comment. de hodierna Etrusca Clinica. Ioan. CALVI.

gnantes, in hominibus aliquomodo adhuc in phlogosin dispositis, tum *extensione solidorum*, has aquas continentium, tum *compressione vasorum* copiosorum, qua sanguis aliena in vasa dirigitur magis, stimulum inflammatoriae affectioni faventem inducere.

Omnes igitur hydropes, qui caussam localem minime agnoscunt, pariter ac caeteros morbos, in *phlogisticos* & in *asthenicos*, dividerem. Hos ultimos illis longe frequentiores esse, nemo negabit. In hydrope phlogistico singula evacuantia, uno verbo debilitantia proficua cernuntur; in illo vero, cuius caussa in debilitate posita est, haec remedia cane peius & angue fugienda sunt. Omnia ab excitantibus tunc expectare debemus. Cum cortice peruviano & radice serpentariae virginianae hydropem in Nosocomio Ticinensi cito sanavi. Alteri aegroto ope unguenti mercurialis, porrecto simul vino lautoque victu, sanitatem restitui. *Nullum hinc datur remedium specifice diureticum*. Ubi lotium ob diathesin phlogisticam non recte procedit, ibi debilitantia; contrario in casu, scilicet ubi atonia urinae secretionem perturbat, tonica, diureticam virtutem exercent.

Minime tamen negaverim, quaedam pharmaca praeter stimuli, quo super universum corpus agunt, rationem, corporis partem ma-

gis afficere, ac ibidem praecipue actionem suam exerere. Hac ipsa de caussa *scillam marinam*, *digitalem purpuream* (a), *mercurium*, aliaque, dum de hydropis asthenici curatione agitur, caeteris excitantibus, quae totum systema aequali vi afficiunt, roborantque, anteponenda sunt. Summam horum remediorum virtutem, simul aliis roborantibus porrectis, ac praesertim concesso victu animali cum vino, non semel compertus sum. Ubi vero hydrops a caussa locali producitur, omnia auxilia, sive

(a) *Digitalis* quoque *epiglottidis* usum hic loci commendare mihi concessum sit, quippe qui multis experimentis instructus de huius remedii utilitate in hydrope atque in aliis morbis a virium vitalium languore lento exortis, satis superque pro certo habeo. Sequentibus distinguitur notis: *Digitalis epiglottis: Nova ex Pannonia species: ex Classe* Didynamiae, *& ordinis* Angyospermae. — *Essentia speciei consistit in corolla subglobosa, bilabiata: labio superiore longissimo, ostium floris obtegente. Habitus plantae accedit ad digitalem ambiguam; sed grandior & vitae biennis*. Praescribitur in pulvere, ex foliis plantae, ad dosim gran. semis, vel gran. unius ter, quaterve in die. Ipsius vim medicam illam digitalis purpureae, aliarumque uti ambiguae & luteae, superare mihi videtur; atque aegrotus sub ipsius usu, quamquam magno, neque de angustia, neque de cardialgia, neque de dolore in supercilio conqueritur, uti contingit, quoties medici largiorem digitalis purpureae dosim praescribunt. Alio tradam loco (*Ratio medendi Vol. I. Tab. I.*) huius plantae historiam physicomedicam & icon (*Editor.*)

antiphlogiſtica, ſive excitantia inutilia prorsus evadunt (*a*). Casus hic eheu! nimis saepe curantibus sese offert. En eiusdem luculentiſſimum exemplum.

HISTORIA (*b*).

Ioseph Biroli iuvenis 22 circiter annos natus, bachanalium tempore vix praeterlapso,

(*a*) In hydrope a cauſa locali producto, non solum morbus ab atonia & virium vitalium proſtratione pendet, verum etiam ex secretione adaucta, & ſimul resorptione impedita exoritur. Huius hydropis species utplurimum in abdomine contingit ex viscerum abdominalium infarctu, vel praeternaturali incremento; quam in rem mercurialia praecipue laudarunt LYSONS (*Medic. Transact. Vol. III.*) & alii. Verum non semper mercurialium actionem libenter patitur aegrotans, neque hydrargyrus unicuique corporis conditioni consonus videtur. Qua de re hoc in casu ad aliam medendi methodum confugere coactus fui. Scillae nempe maritimae, vel digitalis epiglottidis pulvis solvatur in salivae, vel succi gaſtrici sufficienti quantitate, & axungiae porcinae ope fiat linimentum. Hoc linimento lumborum regio, coxarum interior pars confricantur eo ipso met momento, quo aegrotans medicamentis resolventibus in viscerum abdominalium morboſis incrementis indicatis utitur. Hac medendi methodo plures aegrotantes curare potui, inter quos praecipue unius hiſtoriam contemplatu digniſſimam (*Commentarj Medici. Decade prima. Tomo II.*) meo in opere periodico recudi curavi (*Editor*).

(*b*) Hanc hiſtoriam D. Doct. *Celsus* CIANI *Senenſis* descripſit.

postquam largam vini copiam, ac magnam carnis sale conditae portionem ingurgitaverit, derepente a vomitu correptus est. Dolores circa regionem iliacam finistram adsociati sunt emesi. Febris, quae sub hisce rerum conditionibus quoque in conspectum prodiit, paucos post dies, sponte insimul cum vomitu & abdominis cruciatibus disparuit. Per quatuor circiter dies secunda valetudine aeger gavisus est, quo tempore elapso, singula vix memorata symptomata rediere. Post biduum vero iterum vomitus disparuit, remanente tamen febre, quae aegrum per viginti dies detinuit. Accersitus Chirurgus venae sectionem instituit, qua peracta, faciei, extremitatum inferiorum tumor in conspectum venit. Inflatur paulo post & abdomen, adparente simul diarrhoea. Sitis de die in diem augetur, imminuitur vero lotium. Idem Chirurgus sal amarum aliaque debilitantia propinavit. Hydrops tamen quotidie maior fiebat. Tussis, quae cum sputis non sanguineis absolvebatur, accessit. Respiratio expedita erat hinc inde tamen aeger palpitationem cordis patiebatur. Duos menses sub tali statu domi trivit, quo tempore elapso, Clinicum Institutum die 11 Maii ingressus est. Totius corporis anasarca mox observavimus. Venter valdopere ob aquas tumebat. Cordis creberrimi ictus multum ir-

regulares cum pulsu nequaquam correspondebant. Respiratio vero semper facilis comparuit. Cutis sicca, calor naturalis, pulsus parvi, debiles valdeque frequentes, tussis cum exscreatu, sitis magna, ac urinae parcae, fere nigrae. Diarrhoea continuabat.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Aquae menthae uncias duas,
Oxymelis squillitici unciam unam.
M.

Capiat omni hora unciam unam.

Diaeta 3 cum vini libris duabus.

Mane 12 Maii.

Noctu paululum dormivit, ter alvum deposuit, urinae non multae, pulsus non tam debiles.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Extracti corticis eiusd. drachmas duas,
Liquor. anodyn. drachmas tres,
Oxymeli scillit. unciam unam.
M.

Capiat ut supra.

Vespere.

Urinae auctae sunt, bis alvum deposuit.

Repetatur medicina.

Mane 13.

Urina augetur; tussis increvit.

Repetatur medicina.

Mane 14.

Febricitat, pulsus durus, calor cutis auctus.

Quum a methodo excitante potius damnum conspeximus, seposito vino ac diaeta animali prohibita, cremorem tartari cum nitro *porreximus.*

Vespere.

Alvum ter deposuit, pulsuum frequentia minor, calor cutis quoque imminutus.

Nil praescriptum est.

Vespere.

Diarrhoea increvit, vomitum semel passus est. De summa debilitate conqueritur.

℞. *Decocti corticis peruviani,*
Emulsionis arabicae ana uncias sex.
M.

Capiat omni bihorio uncias tres.

Instituatur Paracenthesis.

Vespere.

Paracenthesis ope XXIII. librae aquae eductae fuere. Tussis ac febris auctae. De sat magna anxietate aeger conqueritur.

Continuetur in medicina.

Mane 16.

Nil novi.

Repetatur medicina.

Illiniatur unguento mercuriali ad drachmam dimidiam.

Mane 17.

Urinae auctae; alvum non deposuit.

Repetantur singula.

Mane

Mane 18.

Noctu dormivit, urinae copia eadem, sed venter iterum intumescit.

Repetantur singula.

Mane 19.

Venter iam pristinam molem acquisivit, ter alvum deposuit, stupidum cum pulsu valde frequente, parvo ac inaequali aegrotum conspeximus.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Aetheris vitriolici drachmam unam.
M.

Capiat omni ½ hora unciam dimidiam.

Habeat vini rubri libras duas.

Vespere.

Cibum evomuit; caeterum nil novi.

Repetatur medicina.

Mane 20.

Post esternam visitationem aeger pessime

se habuit. Comparuit nempe summa anxietas, ac respirandi difficultas, sub qua facies nigrescebat.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Spiritus nitri dulcis drachmas duas.
M.

Capiat ut supra.

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Vespere.

Anxie ac summa cum difficultate respirabat.

Mane 21.

Omnia in peius ruunt. Revera post trihorum a visitationis tempore, aeger cadaver erat.

Historia sectionis.

Thorace lege artis aperto, mox infra sternum oculis se obtrudit tumor praegrandis, fluctuans, totam fere thoracis cavitatem replere visus. Pulmones mole naturali longe minores ab hoc tumore quasi compressi in po-

ſteriorem cavi partem confugiebant, sed sani, subſtantia integri, neque ad superficiem inflammati; his elevatis ad fundum utriusque pleurae, sacci purulenta aqua repleti deprehendebantur, aſt quantitate perexigua.

Tumorem illum nunc accuratius perspectum pericardium eſſe conſtabat, ingenti modo expansum, ita ut adiacentibus partibus resciſſis pondus librarum XI. aequaret. Illa dein pericardii portione, quae centro tendineo diaphragmatis adhaeret, cauta manu diſſecta, purulenta materies magna vi ad libras circiter sex erupit.

Effluxo e pericardio liquido, eiusdemque pariete antica a septo transverso absciſſa & in superiora conversa, rariſſimum Adſtantes mirari phaenomenon potuerunt: tota enim, & amplisſima pericardii cavitas vacua se oſtendebat, ſine ullo cordis veſtigio.

Erat enim cor ope limphae coagulabilis, quae vigente inflammatione secreta fuit, ad poſteriorem pericardii partem arcte agglutinatum, & ad anteriora a pseudo-membrana ita obductum, ut oculis sese absconderet.

In abdomine nihil notatu dignum aut ad rem pertinens detectum eſt, ſi hepar excipias mole auctum & partibus vicinis hinc inde morboſe concretum.

CAPUT X.

Morbi convulsivi.

Vetula asthmate convulsivo, omni fere hyeme redeunte, iam a nonnullis annis laborans, in Clinicum Institutum cum symptomatis quibusdam hydrothoracis recepta est. Incassum ibi *gummi ammoniacum*, *decoctum corticis peruviani*, *opium*, aliaque excitantia seu, ut vulgo dicunt, antispasmodica adhibuimus, nam misera post quindecim circiter dies obiit (*a*).

Puellam epilepticam per mensem cum remediis excitantibus ita tractavimus, ut paroxysmi, licet hinc inde in conspectum sese prodidissent longe tamen rariores ac mitiores minusque diuturni redditi fuerint. Aegrota tunc sponte, nobis nolentibus, Nosocomio valedixit (*b*).

(*a*) Hanc historiam conscripsit *Iacob.* GIOVANELLI Tyrolensis.

(*b*) Hanc historiam conscripsit D. D. *Ioannes* NICOLINI Mediolanensis.

Praeter allatos aegrotantes, nullus morbo convulsivo detentus, Clinicum Institutum ingressus est, si puellam diro singultu chronico affectam excipiam, quem, inutiliter adhibitis prius *opio*, *moscho*, *aethere*, *castoreo*, *valeriana*, *assa foetida*, *cortice peruviano*, tandem cum *floribus zinci* perfecte sanavi, cuiusque historiam utpote attentione Medicorum dignissimam nunc exponere aggredior.

HISTORIA (*a*).

Orphana a prima nativitate, miserrimam vitam, inediam inter & febres intermittentes, usque ad decimum secundum aetatis suae annum, perduxit, quo tempore in orphanotrophium pie suscepta est. Ibidem vix pristinum vivendi modum cum meliori commutavit, nam ad labores, debili puellae compagini minime accommodatos, coacta, victu haud nutriente utens, non raro verberibus caesa, pathematibus animi deprimentibus vexata, de die in diem magis magisque debilitabatur. Sub hac rerum positione puella ad decimum septimum aetatis suae annum, cathamenia parva copia

(*a*) Hanc historiam D. D. *Alexander* MORESCHI Mediolanensis conscripsit.

ac irregulariter quovis fere tertio mense passa, perducta est. Tunc temporis, mense scilicet septembris anni 1794, a dolore punctorio valde acuto, ad thoracis latus sinistrum, inter quintam ac sextam costam veram sedem suam figente, prehendebatur. Dolori huic, febris quaedam lenta, nunc more continuarum, nunc sub intermittentis specie, ingrediens, successit. Mense novembris eiusdem anni, ne quid mali deesset, perseverantibus dolore illo ac febre, *singultus* oritur, qui diu noctuque graviter admodum saeviens, fractas aegrotae vires magis magisque imminuit, dolorisque illius sensum longe plus adauxit.

In auxilium (potius in perniciem) vocato Medico, venae sectiones instituuntur, ac repetito alvum ducentia remedia consuluntur. Quum ab hac methodo nil boni observaretur, immo quum quotidie puellae salus in peius rueret, denique *moschus*, *ipecacuanha*, *opium*, *vesicantia*, nec non sic dicta *anthelmintica*, aliaque incassum praescripta fuere. Nono, a febris ac doloris ingressu, mense, septimo vero singultus, Clinicum Institutum, die 14 Maii, anni 1795 ad vesperas, sequentia efferens, petiit.

Vehemens singultus, suffocationem non raro minitans, qui in platea, centum circiter

passibus a Nosocomio distante, a praetereuntibus persentiebatur, aegrotam incredibili vi ita quidem convellebat, ut saepe vix loqui potuerit. Dolor thoracis abhinc non parum augebatur. Abdomen molle.

Caput intense dolebat, ac de aurium tinnitu, oculorumque obnubilatione misera valdopere conquerebatur. Adspectus aegrotae erat cachecticus, cutisque albissima observabatur. Facies interim hinc inde, praesertim vero sub paulo fortiori singultu, valde rubebat. Pulsus parvi ac frequentes admodum erant. Nulla febris observata est. Debilitas totius systematis clare nobis necessitatem methodi excitantis monstrabat, quin ab ipsa multum expectare nobis liceret: cum de vitii organici praesentia, ob morbi longitudinem ac inutilitatem remediorum antispasmodicorum, quae ab altero Medico adhibita fuere, non inconsulto suspicio alimentaretur. Nihilominus sequentia propinavimus:

℞. *Emulsionis arabicae uncias sex*,
Haustus narcotici uncias tres.
M.

Capiat omni dimidia hora cochleare unum.

℞. *Infusi chamomillae uncias sex*,
Assae foetid. vitel. ovi solutae drachmam unam.

Detur pro clystere. Iniiciatur omni tri-horio dosis similis.

Diaeta 3.

Die 19 Maii. Mane.

Nox insomnis fuit, & dolor eadem vi continuabat. Singultus frequentia, sed non vi imminutus.

Repetatur medicina; augeatur tamen haustus narcoticus ad uncias quatuor.

Repetantur enemata & diaeta.

℞. *Vini malacensis uncias septem.*

Hora I. pomeridiana.

Singultus adeo increvit, ut, de vitae aegrotantis timentes, sequentia praescripserimus.

℞. *Aquae cinnamomi uncias duas,*
Laudani liquidi Sydenhami scrupulum unum.
M.

Capiat omni quinto minuto cochleare dimidium.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias sex,*
Laudani liquidi Sydenhami scrupulum
unum.

Detur pro clystere. Dentur doses tales Nro. III.; iniiciatur omni hora dosis.

Medicinam evomuit; quare omni hora granum unum opii in pilula porrigebatur. Dein

℞. *Linimenti volatilis uncias tres.*
Illiniatur abdomini.

Hora IV.

Iterum vomitum passa erat, singultus tamen imminutus fuit.

Quare cibum ex ovo, vino, ac saccharo paratum propinavimus.

Vespere.

In eodem statu invenimus aegram.

℞. *Opii puri grana sex,*
Mosch. optimi,
Extracti corticis peruviani ana drachmam dimidiam.
M.

F. cum syrup. simpl. massa. pil. divid. in XXX. p. aeq. cap. nro. III. omni hora.

℞. *Vini malvatici uncias sex.*

Renoventur clysmata, & cibus ille ex ovis. Habeat praeter diaetam tertiam, dimidiam pulli partem, cum vini rubri libris duabus.

Mane 20.

Noctu per trihorium dormivit, ac singultus valde mitis observabatur, rediit vero ipse, revertente die, nova vi. Dolor pectoris ille cum abdominis cruciatibus miseram quoque detinebat.

Repetantur pilulae, augeatur moschi dosis ad grana LX. Repetantur singula, ac fomentationes emollientes ad abdomen applicentur.

Vespere.

Aliquantisper melius se habebat.

Continuetur in pilulis. Dein.
℞. *Aquae cinnamomi,*
Haustus narcotici ana uncias quatuor.

Capiat omni hora cochleare unum. Repetantur reliqua.

Mane 21.

Nox placida fuit. Dolores ad pectus atque ad abdomen imminuti. Singultus tam vi, quam frequentia minus vehemens. Alvus semel laxata. Adspectus quoque melior.

℞. *Aquae cinnamomi*,
Haustus narcotici ana uncias quinque,
Extracti corticis peruviani drachmam unam.

M.

Capiat omni $\frac{1}{4}$ *horae cochleare unum*.

Repetantur reliqua & vini malvatici unciae novem.

Vespere.

Singultus iam a trihorio valde exasperatus. Aegrota medicinam, a qua pondus ad ventriculum persentit, aegre assumit, ac de vertigine conqueritur.

℞. *Aquae cinnamomi uncias quatuor*,
Haustus narcotici uncias sex.

Capiat ut supra. *Repetantur caetera*.

Mane 22 Maii.

Hac nocte singultus & dolores non adeo molesti, ut heri vespere, fuere. Bihorium placidus somnus perduravit. Omnem assumpsit medicinam. Pulsus naturalis.

Repetatur medicina, cui adde moschi optimi drachmam semis.

Continuetur in victu &c.

Vespere.

Quum e lecto surgere voluisset, vertigines passa est. Caeterum eodem modo se habet.

Repetantur omnia.

Mane 23.

Nox fuit insomnis, dolores ventris post enematum applicationem, insimul cum illo thoracis, ac singultu, recrudurere.

Seponantur clysmata.

℞. *Haustus narcotici uncias octo,*
Aquae cinnamomi uncias sex,
Moschi optimi scrupulum unum.

Capiat more solito.

Ingrediatur aegra balneum ad grad. 29 Reaum.

Vespere.

Pluries in balneo syncopen passa est. Caetera eodem modo.

Continuet in omnibus.

Mane 24.

Aliquantisper nocte elapsa dormivit, dolores insimul cum singultu remiserunt.

Repetantur singula.

Vespere.

Nova vi continuat impetuosus singultus.

Continuet in praescriptis.

Mane 25.

Dormivit, summamque capitis gravedinem accusat. Singultus vix aliquomodo remisit.

Vespere.

Eodem modo.

Continuet in medicina.

℞. *Infusi chamomillae uncias sex,*
Assae foetid. vitello ovi solutae drachmam unam.
M.

Detur doses tales nro. IV. Initiatur una omni quatrihorio.

Mane 26.

Hac nocte aliquantisper quievit, & quum aegrorum custos evigilare eam noluerit, omnia remedia haud assumpsit, qua de caussa iussimus, ut reliquam medicinam sumeret. *Diaetam eandem semper concessimus.*

Vespere.

De ardore stomachi conqueritur. Caetera symptomata praesertim vero dolor ille eadem ratione continuant.

℞. *Emulsion. arabicae libram unam.*

Capiat paulatim.

App. vesicans ut rubefac. sub mamma sinistra.

Mane 27.

Fere nunquam dormivit, ob doloris in-

ſenſitatem ac ſingultus vim. De ſumma debilitate conqueritur.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Caſtor drachmam unam,
Aquae cinnamomi,
Syrup. papav. alb. ana unciam unam.

Capiat omni hora unciam unam.

Appl. thorac. cucurbitulae ſiccae nro. X.

Iniic. clyſt. ex aſſa foetid.

Veſpere.

Non aſſumpſit omnem medicinam, caetera ſymptomata ac dolor remiſere. Alvus bis laxata.

Capiat reliquam medicinae partem.

Mane 28.

Omnia in melius. Bene dormivit, ac ſingultus imminutus eſt.

Repetatur medicina. Continuetur in reliquis.

Vespere.

Summus capitis ac ventris dolor. Singultus maxima vi urget.

Repetatur medicina. Iniiciatur clyſter ex aſſa foetida.

Mane 29.

Eodem modo misera se habet.

Repetatur medicina.

Vespere.

Nil mutatum.

Repetatur medicina.

Mane 30.

Nunquam nocturno tempore dormivit, violens ſingultus ita continuavit, ut oculos per minutum claudere haud potuerit. Alvus aperta, sed dolores abdominis continuant. Rebus ita se habentibus, conſiderata morbi longitudine, remediorumque inutilitatem, aegrotantem utpote incurabilem ad orphanotrophium remittendam eſſe exiſtimavimus; quum unus

ex

ex Commilitonibus (*a*), usum *florum zinci* proposuerit. Illius consilio, sine magna in hoc remedium fide, annuentes, sequentia propinavimus.

℞. *Florum zinci granum unum,*
Sacchari albi scrupulum unum.
M.

Fiat pulvis: dentur doses tales nro. II.

Capiat unam mane, alteram ad vesperas.

Vespere.

Singultus tam vi, quam frequentia aliquantisper est imminutus, dolores etiam quodammodo remiserunt, quievit, sed vertiginibus hinc inde affecta est.

Repetantur pulveres.

Mane 31.

Hac nocte melius se habuit. Singultus magnopere imminutus est, nec ventris dolores adeo ut alias urgent, alvus vero iam a quatuor diebus clausa.

(*a*) A. D. *Adolph.* OTTO Germanus.

Repetantur pulveres. Auge dosin flor. zinci ad grana tria.

Iniiciatur clyster ex assa foetida.

Vespere.

Alvus laxata. Tantum semel aut bis omni hora singultum sat levem patitur. Adspectus melior fit.

Continuetur.

Mane 1 Iunii.

Placide per totam noctem dormivit, singultus admodum rarus, sed quando insurgit, vehemens est. Dolor punctorius pectoris, ac abdominis cruciatus protinus disparuere. Alvus laxata.

Repetantur pulv.; auge flor. zinci dosin ad grana sex.

Vespere.

Singultus relate ad vim remisit. Caeterum nil novi.

Continuet in singulis.

Mane 2.

Bene noctem transegit. Singultus fere extinctus est.

Repetantur pulveres. Habeat ter in die uncias tres decocti corticis peruviani.

Vespere.

Res optime procedunt.

Decoctum chinae nauseam ac ſtomachi ardorem produxit, quare eodem sepoſito, hauſtus narcoticus ad uncias tres praescriptus eſt.

Mane 3.

Vix decumbens ſingultit; placide quievit, dolores abdominis iterum hinc inde insurgunt. Alvus clausa.

Repetantur pulv.; auge ſlor. zinci doſin ad grana novem.

℞. *Decocti chinae uncias novem,*
Syrup. corticis aurant. unciam unam.

Capiat ter in die uncias tres.

Iniiciatur clyſter more solito.

Vespere.

A pluribus iam horis ſingultus non in-

N 2

surgit, alvus soluta eſt. Decoctum chinae minime ardorem ſtomachi produxit.

Continuetur. Habeat diaetam IV. cum nro. I. Zambajone.

Mane 4.

Singultus in totum disparuit, dolor sub mamma ſiniſtri lateris lancinans aegram excruciat, ac tota nocte insomnem detinuit. Pulsus aliquomodo frequentes, ac pleniores videntur.

Continuetur in decocto corticis.

℞. *Pulv. flor. zinci grana novem,*
Sacchari albi scrupulos duos.
M.

Divid. in V. p. aeq. cap. omni trihorio unam.

Vespere.

Dolor ad pectus disparuit & omnia in melius.

Aegrota ab illo tempore eadem cum methodo pertractata eſt usque ad finem menſis Iunii, quo tempore sanata prorsus ac robuſta nosocomium dereliquit; & nunc iam per annum optima gaudet valetudine.

CAPUT XI.

Lues venerea.

QUum in Clinicum Institutum Chirurgicum quamplurimi aegroti venerei a celeberrimo illius instituti Professore, *Antonio* SCARPA, recipiantur, tyronesque sic satis, circa huius morbi naturam ac curationem edoceantur, paucos lue detentos aegrotantes apud nos pertractari mos est. Ego tamen septem aegrotos syphilide affectos, in Clinicum Institutum, cui praefixus eram, suscepi, qui singuli, praeter foeminam quandam, varias ob rationes ante curationem perfectam ad suos missam, sanati e Nosodochio egressi sunt.

Varias praeparationes mercuriales, praesertim vero *mercurium sublimatum corrosivum* opio nuptum, in aegrotis non adeo sensibilibus, ac in illis, qui nullam pulmonis labem praeseferebant, summo cum fructu adhibui. Sequenti formula utor:

℞. *Mercurii sublimati corrosivi grana quatuor,*
Solve lege artis; Adde
Opii puri grana duodecim,
Extracti corticis peruviani scrupulum unum.

M.

Fiat cum syrupo simplici massa pilular., quam divide in XVI. partes aequales.

Ab initio dosin unam vel alteram quaque die, aqua solutam, propino. Si stomacho ieiuno cardialgia oritur, tunc pilulae ientaculum praemittere iubeo, quo fit, ut imminuta huius organi sensibilitate, remedium facilius perferri ab aegroto possit. Sub morbi decursu demum non raro tres doses, rarissime vero quatuor, summendas suadeo. Quo tempore sublimatum praescribo, semel tantum cholicam abhinc ortam observavi (*a*), quae tamen

(*a*) Sublimatum corrosivum saliva solutum (*Commentarj Medici. Decade I. Tom. I. pag.* 146.), & adipis suillae depuratae ope sub linimenti forma redactum pluries in Clinico Instituto adhibui, frictiones nunc ad brachia, nunc ad coxam, nunc ad crura praescribendo. Omni trihorio vel quadrihorio frictio cum sublimati granis quatuor vel sex instituebatur. Frequenter cholici dolores insurgebant, qui quandoque aegrotantem per horas cruciabant. Sola frictionum intermissione dolores evanescebant, nulloque alio remedio uti, constanter coactus fui (*Editor*).

exhibito primum sic dicto *hepate sulphuris* absque levamine, dein emulsionis arabicae sub usu, cui parvam opii dosin adieci, cito disparuit. Rarissime salivationem sub praeparatione mercuriali, de qua loquor, ortam esse conspexi.

Nunquam morborum venereorum curationem *soli* mercurio confido; constanter enim opium, balnea calida, corticem peruvianum, diaetam, lautam, vinumque, aegrotantibus consulere sum usus.

An luis perfectam sanationem, absque mercurio, excitantium sub usu, obtinere queamus, ardua est quaestio (*a*). Quam nunc exponere aggredior historiam, affirmative potius respondet. Lectori benevolo, hanc ut ipsam accurate examinet ac videat, an revera a lue affecta aegrota fuerit, relinquo. Ego enim id

(*a*) Absque mercurialium usu luis sanationem persolvere posse non dubito. *Oxyginii* actioni luis curatio tribuendam esse mihi videtur. *Acido nitrico*, *oxyginio saturato*, aqua diluto luem pluries sanasse affirmat DUNCAN celeberrimus; feliciori eventu hanc methodum bis sequutus sum. Praescribebam nempe acidi nitrici oxyginio saturati drachmam in aquae fontis libris duabus, quam repetitis vicibus sumebat aeger intra nycthemeri spatium. Iam alio loco dixi (*Commentarj l. c. p. 64.*), efficaciorem fore in luis curatione illam mercurii praeparationem, quae maiorem oxyginii quantitatem exhibet. Quo vero ad opii in luis venereae curatione actionem, alio dicam loco (*Sylloge Opusculorum Vol. II.*), quae sentio, & in praxi confirmata habere potui (*Editor*).

solum sancte asserere possum, foeminam nunquam mercurium assumpsisse, & a morbo venereo, nisi valdopere fallar, sanatam fuisse.

HISTORIA (a).

Rosa Ragni ex *S. Alessio*, *Dominico Presi Papiensi* nupta, triginta annos nata, parce menstruata, semper hucusque secunda valetudine gavisa est. Mense novembris anni 1794, quo tempore maritus blennorrhoea laborans in Nosocomio degebat, & aegrota nostra ab eodem morbo sese prehensam vidit. Praeter consueta blennorrhoeae symptomata, ulcera ad genitalia comparuere, quae tamen paucos post dies, nullo adhibito medicamine, evanuerunt. Continuante aequa vi profluvio e genitalibus, amica quaedam, aegrotae nostrae consilium dedit, ut balneo tepido pedes quotidie committeret. Tria sic adhibita balnea, fluxum, omniaque symptomata sistentia, spem miserae, de recuperata valetudine offerebant. Verum mox sub molestissimo pruritu maculae roseae, glabrae, a lecti calore copiosius prorumpentes, absque cutis desquamatione disparentes, ad pectus, inguina, antibrachium,

(a) A. D. Doct. *Faustino* PERINI Mediolanensi descripta.

coxasque effloruere. Hisce sensim sine sensu bubo in inguine sinistro, motum impediens, valdeque dolens, associatus est. Quindecim circiter ante dies, praeter symptomata hucusque memorata, dolôres ad scapulas, brachium & genu sinistrum, noctu sese exacerbantes, sese prodiderunt. Die 17 ianuarii anni 1795 in Clinicum Institutum suscepta aegra sequentia nobis obtulit.

Pudenda scilicet levi phlogosi correpta, & muco cooperta sunt. Ulcera nulla. Mingendo, ardorem persentiebat. Bubo eodem modo sese habens, sub compressione valdopere dolebat. Fauces aliquantisper dolore ac rubore afficiebantur, ulcera tamen ibidem non comparuere. Cutis efflorescentia rubrum, sed pallidum colorem, praeseferebat. Propinavimus sequentia:

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*

Laudani liquidi Sydenhami guttas quindecim,

Syrupi corticis aurant. unciam unam.

M.

Capiat omni bihorio uncias duas. Ingrediatur balneum calidum ad 29 gr. ther. Reaumur. Applicetur buboni cataplasma ex lacte e mica panis confectum.

Diaeta tertia.

Vespere.

Fassa est, dum in balneo haerebat, se melius ac facilius brachia movere potuisse. Dolores moderati fuerunt.

Capiat binis vicibus haustus narcotici uncias duas.

Mane 19.

Bene dormivit, dolores mitiores sunt, aliqua irritatio, tensio & durities apparet in inguine dextro, quin glandulae moles aucta sit.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Laudani liquidi Sydenhami guttas viginti,
Syrupi papaveris albi unciam unam & semis.

Capiat ut supra.

Linimentum volatile buboni dextro, sinistro vero, cataplasma anodynum, imponatur.

Repetatur balneum ad grad. 24 Reaumur.

Vespere.

Conquesta est de balneo nimis frigido.

℞. *Haustus narcotici uncias tres.*

Capiat sex vicibus.

Mane 20.

Ardor mictionis aeque ac fluxus disparuerunt. Optime quievit, dolores minores.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Laudani liquidi Sydenhami scrupulum unum,
Syrupi corticis unciam unam & semis.
M.

Capiat ut supra.

Repetantur linimentum, & balneum ad 30 *grad.*

Vespere.

Vestigia exanthematis vix adsunt.

℞. *Haustus narcotici uncias tres.*

Capiat more solito.

Instituantur frictiones cum panno laneo ad brachium dextrum.

Mane 21.

Dolores minores, bubones paulum decrescunt; sed infarciuntur glandulae fere omnes ad collum.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Laudani liquidi Sydenhami guttas triginta,
Syrupi corticis unc. unam cum dimidia.

Repetantur caetera.

Vespere.

Doloribus ad calcaneum conflictata fuit. Caetera in melius.

℞. *Haustus narcotici uncias tres.*

Mane 22.

Optime quievit; fassa est se ante pubertatem scrophulosam fuisse. Dolor capitis & proclivitas in somnum paulisper augentur, dolores tamen imminuuntur.

Repetatur medicina heri mane praescripta.

Habeat vini optimi libras duas.

Vespere.

Sub magnis abdominis doloribus, alvum deposuit abundanter.

Repetatur haustus narcoticus.

Mane 23.

Capitis oppressio & aliqua in somnum, sed non molesta, proclivitas cum gingivarum irritatione. Dentes vacillant sub masticatione.

Repetantur singula ut heri mane.

Vespere.

Dolor capitis continuat, glandulae colli & inguinum adhuc tument.

Repetantur praescripta ut vespere.

Mane 24.

Nox bona. Bubo incipiens in dextero inguine fere in integrum dissipatus est. Appetit.

Repetantur omnia ut mane.

℞. *Vini malacensis uncias sex.*

Diaeta quarta.

Vespere.

Capitis oppressio cum proclivitate in somnum urget, dolores tamen minores.

Repetantur singula ut vespere.

Mane 25.

Nox bona. Circa matutinas horas tussis cum copioso screatu insurrexit; dolores mitiores ita, ut absque gravi incommodo vestes ponere & deponere possit. Bubo dexter fere in integrum disparuit; sinister vero multo imminutus; tumor ad glandulam parotidem, pariter ac efflorescentia ad cutem evanuerunt.

Repetantur omnia.

Vespere.

Nil novi.

Mane 26.

Nox inquieta, levis accessit febris, quae cum calore, quem secutus est sudor, incepit: screatus copiosus aliquibus sanguineis striis tinctus; caetera eodem modo. Caput dolet, noctu artuum dolores molestissimi fuerunt.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*

Haustus narcotici uncias quatuor,

Capiat omni ¼ horae cochleare unum.

Repetantur balneum, linimentum volatile, frictiones cum panno laneo, & vinum malacense.

Diaeta quarta.

Vespere.

Tussis hodie mitis fuit absque screatu, ambulavit extra Nosocomium, nec dolores exacerbati fuere, pulsus frequentes.

Repetantur omnia.

Mane 27.

Aliqua febricula noctu in conspectum venit; tussis cum screatu absolvebatur: sudavit profuse praesertim ad caput, quod dolet. Artuum dolores mitiores, bubones fere subsiderunt, debilitas aliqua.

Repetatur medicina ut mane, cui adde sacchari drachmas duas.

Repetantur externa remedia.

Vespere.

Tempore prandii fere in lipothymiam incidit, sudavit in balneo.

Repetatur medicina ut vespere.

Mane 28.

Sudavit, tussis minus quam antea viget, dolores ad calcanea accusat; nunc bene se habet, sed debilis est, parvum appetit.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Extracti corticis eiusdem drachmas tres,
Haustus narcotici uncias quatuor,
Sacchari albi drachmas tres.

Capiat ut supra.

Repetantur externa remedia & diaeta.

Vespere.

Sudavit in balneo.

Repetantur singula ut vespere.

Mane 29.

Parum hac nocte dormivit, ob vicinae aegro-

aegrotantis inquietudinem, sed quod mirum, dolores parum vel nihil exacerbabantur; sudavit quamplurimum, non tussiit, aliquis capitis dolor, colli glandulae lymphaticae volumine acutae.

Repetantur omnia ut mane.

Vespere.

Sudavit quamplurimum & sudat nunc; cephalaea imminuta, dolores vix aegram molestant, alvum parce deposuit sub magnis conatibus.

Repetantur singula.

Assistens Instituti Clinici Chirurgici, D. BRANCA, mihi narravit, huius foeminae maritum, qui decumbit in alio Nosocomii Cubiculo, vera lue laborare, atque ante duos menses circiter in Nosocomio cum bubonibus inguinalibus, medorrhoea, epididimitide, ulceribus ad glandem & opthalmia receptum fuisse. Ibi adhibitis frictionibus mercurialibus, opio, aliisque auxiliis, cito sanatus fuit. Domum restitutus, post 15 dies denuo accessit graviore ophthalmia affectus. Nunc doloribus articularibus noctu exacerbatis, bubone inguinali, qui suppurationem lentam minatur, detentus, sub mercuriali cura adhuc versatur,

Mane 30.

Sudavit, dormivit, & a doloribus non vexata est.

℞. *Decocti corticis peruviani uncias novem,*
Extracti corticis peruviani drachmas duas,
Haustus narcotici uncias quatuor.
M.

Capiat more solito.

Ut paucis huic nimis longae historiae finem imponam, dicam tantum, aegrotam cum hucusque indicata methodo per alterum mensem pertractatam fuisse, quo nempe tempore Clinicum Institutum perfecte sanata, dereliquit. Gratias agendi caussa, post quartam circiter anni partem, iterum nos, optima firmaque valetudine guadens aegrota, adivit.

CAPUT XII.

Casus varii.

PRaeter aegrotantes, de quibus hucusque locutus sum, alii non pauci, variis diversisque morbis affecti, in Clinico Instituto pertractati fuere. Quum vero limites scopusque huius operis, ut in tot distinctis capitibus de illis loquar, non sinant, pauca tantum circa morborum, a quibus afficiebantur, naturam ac exitum, in medium proferam.

Apoplexia.

Senem, gracili corporis structura incedentem, gravissimis animi pathematibus ante morbi ingressum vexatum, ab apoplexia, quam insecuta est hemiplegia, correptum, cum remediis excitantibus inutiliter, nam post mensem circiter obiit, pertractavi (*a*). Secto ca-

(*a*) Huius morbi historiam D. D. *Venantio* RIGAMONTI exaravit.

davere, in finistro cerebri ventriculo sat largam seri sanguinei copiam, ex plexu chorroideo pendentem, deteximus, quae interim mala non pro morbi caussa primaria, sed potius pro eiusdem effectu, habita fuere. Methodum excitantem hoc in casu, non auctoritate BRUNONIS ac WEIKARDII (quam tamen magni facio) ductus, sed quia sana ratio eandem postulabat, adhibui. Caussae enimvero, quae aegritudinem induxerunt, symptomata quae ipsam concomitabant, omnia haec, inquam, asthenicam morbi naturam ultro confirmare mihi videbantur. Gracilis etenim, de quo locutus sum, senex, aerem non parum inquinatum in habitatione angusta ac humida respirabat, atque iam per plures ante morbum dies, de summa debilitate, ac appetitus iactura, conquerebatur. Facies erat pallida, oculi moesti, pulsus tardus, sed durus, uti fere constanter in senectute, quo vitae tempore vasa facile rigescunt, observatur. Sub hac rerum conditione venaesectionem (quam tamen ideo non in quavis apoplexia improbaverim) indicatam fuisse, certe nemo erit qui dicat. Recte hinc, paucam immo minimam, quae remanebat, spem, in corticis, arnicae, ac vesicantium usu, me posuisse, arbitror; quae auxilia, licet morbum in vitium locale commutatum, sanare non potuerint, nullum

tamen detrimentum attulisse, confidenter existimo.

Hepatitis chronica cum febre nervosa incedens.

Puer duodecim circiter annorum, iam semel duobus abhinc annis, in Clinico hoc Instituto ab hepatitide ita quidem liberatus, ut semper aliquem dolorem ac ponderis sensum in iecinoris regione persentiret, iterum, post cibum calide nimis assumptum, pristinum in morbum incidit, ac provecta iam satis aegritudine meae commissus fuit curae. Praeter consueta hepatitidis symptomata dirissimae febris nervosae signa praesto erant. Venaesectio a Medico alio instituta, morbi manifestum augmentum induxit; quare, omnibus rite perpensis, methodum excitantem adhibendam esse, statui. Revera sub moschi, opii, vesicantium, sed praecipue sub balneorum calidorum usu, aegrotans brevi temporis spatio sanatus, suam petiit domum. Remanebat vero adhuc durities illa ac ponderis sensus in hepatis regione, quae mala de morbi recidiva timorem nobis incutiebant. Non erravimus: nam post duos circiter menses derepente, nulla evidente caussa porrecta, a pristino correptus est morbo, qui interim, adhibita indicata iam methodo, profligatus fuit denuo.

Superstitem visceris duritiem cum frictionibus mercurialibus, non sine conspicuo levamine, aggressus sum, sed aeger taedio affectus, cito nimis Clinicum deseruit Institutum. Ab illo tempore eiusdem bona vel mala sors, incognita mihi mansit.

Phthisis —.

Quinque aegrotantes phthisi pulmonali laborantes in Clinicum Institutum, ea ductus ratione, suscepi, ut Tyronibus aliqua, omnem medelam spernentis morbi, exempla ante oculos ponerem, simulque eosdem, ne morbum, illi, de quo agitur, aspectu modo similem, pro vera phthisi, errore satis communi, declarent, monerem. Numerum sane non exiguum aegrotantium, qui a Medicis parum expertis pro phthisicis declarati fuere, hoc morbo non laborasse, iterum iterumque convictus fui. Sola enim totius corporis, praesertim vero pulmonum, asthenica constitutio, frequenter phthisin, a quo tamen morbo toto coelo distat, mentitur. Gloriantur tunc Medici se phthisin curasse, quum revera nil nisi systematis universi, pulmonumque imbecillitatem sanaverint. „ Aegrotos non paucos, qui „ a phthisi correpti videbantur, sanavi, ve- „ ra phthisi autem laborantem, *nec unum*

„ curare mihi licuit ". Verbis hic Patris optimi, usus sum. Quum vero morbi, de quo loquimur, diagnosis primo intuitu tam ardua sit, constanter phthiseos curationem, ac mortis sententiam praepostere pronuntiem, cum remediis excitantibus aggredior. Si tunc per mensem unum aut alterum absque sat conspicuo levamine hanc methodum adhibeam, aegrotum, utpote incurabilem, derelinquo, vel saltem studium omne ad symptomata moderanda, impendo. Hunc ut consequar scopum; opium, corticem peruvianum, vel lichenem Islandicum, lac vaccinum, vinum, corporis exercitium, victumque nutrientem, propino: quae singula, licet methodo a celeb. SALVADORI commendatae simillima primo intuitu appareant, ab illa tamen quammaxime differunt. Allatas enim potestates incitantes prudenter ac modica cum vi in usum ducere consuevi; celeb. SALVADORIUS vero illas maximo cum impetu adhibendas esse docuit.

Chlorosis.

Huius morbi, in Nosodochiis curatu difficillimi, octo exempla, nobis oblata sunt. Eundem verum cum methodo excitante ita pertractavi, ut singulae aegrotantes, licet non omnes perfectae sanatae, longe tamen meliori

O 4

sub statu versantes, Clinicum Institutum deserere potuerint. Chlorosis vix non semper ex debilitate illa, cui stimulorum defectus ansam porrigit, oritur. Vita sedentaria, desiderati amoris privatio, animi pathemata deprimentia, victus parcus, aquosus, quae toties chlorosin generant, qua enim ratione agunt, nisi debilitatem directam inducendo? Quum vero in hac astheniae specie corpus humanum valdopere fit sensile sive excitabile, parumque stimuli perferre queat; caute admodum a medentibus indicata pharmaca roborantia porrigenda sunt. Solum corticis peruviani frigidum infusum sub hac rerum positione saepe magnas iam turbas concitat. Idem de vino aliisque roborantibus, praesertim vero de opio, quod pharmaci genus, ob nimium, quo agit, stimulum, chlorosi rarissime accommodatum mihi saltem videtur, dicas. Minima huius remedii dosis hic, uti in reliquis a recta debilitate pendentibus morbis, temulentiam, vertigines, sanguinis e naribus stillicidium, aliaque morbosa phaenomena facili negotio generat. Chlorosis hinc curationem, ab initio saltem, cum exiguo admodum stimulo inchoandam esse, unicuique expertus consulo. *Elixir acidum* HALLERI, in quo medicamine nimia alcoholis irritandi potestas, nescio qua demum ratione, ab adiecto acido sulphurico infringi-

tur, hisce in casibus caeteris omnibus pharmacis anteponendum, duce experientia, puto. Sequenti formula utor:

℞. *Aquae fontis uncias decem,*
— — florum aurantiorum unciam dimidiam,
Elixirii acidi Halleri drachmam dimidiam,
Syrupi violarum unciam unam.
M.

Capiat omni bihorio uncias duas.

Si aegrota stimulum ab hoc medicamine illatum perferre queat, post aliquos dies elixirii dosin adaugeo, vel eidem novam quantitatem spiritus vini rectificati superaddo. Deleta hunc in modum nimia excitabilitate, seu alio verbo, aucta corporis stimulum recipientes capacitate, sensim sensimque corticis chinae decoctum aliaque fortiora stimulantia propino. Tunc nempe (communi scilicet methodo) *ferrum*, quod ab initio morbi a ventriculo admodum debili, atque a machina nimis sensibili, perferri haud potest, exhibeo. Aliqua enim in primis viis subactione, & solutione martialia utique indigent, quae si ob harum partium imbecillitatem rite perfici non possunt, plurimis molestiis, praesertim vero

ructibus nidorosis, stomachi oppressioni, ansam porrigunt. Ad ista vel arcenda vel tollenda salutis incommoda, aromatica, cinnamomum puta & alia, non ubique sufficiunt, quum saepe saepius illa calorem augeant, totumque systema nimis irritent. Ipsa adeo *tinctura martis pomata*, ut vocant, licet hac in praeparatione virtus nimis excitans ferri ab adiecto acido vegetabili castretur, aegrotis maxime sensibilibus debilibusque saepe perparum conducit. Relate ad victum, quem chloroticis suadeo foeminis, curam omnem impendo, ut animalis quidem magisque nutriens porrigatur: sed cavere interim oportet, ne ventriculo debiliori nutrimenta eiusdem vires superantia, exhibeantur; nam ut aliquis a cibo corroboretur, non solummodo necesse est, ut alimenta assumat, sed etiam ut ipsa digerat ac in bonum convertat chilum; quae res, lippis & tonsoribus nota, BRUNONEM, quidquid obiiciant eiusdem adversarii, latere non potuit. Quoad corporis exercitationem, ad perfectam chlorosis curationem obtinendam, quam maxime necessariam, a nimio eiusdem gradu pariter sensim sensimque ad maiorem ascendendum est. Medici non pauci chloroticarum stimuli perferrendi incapacitatem observantes, veramque huius phaenomeni caussam ignorantes, ad diathesis phlogisticae praesentiam praema-

ture concludunt, atque antiphlogistica auxilia hac ex ratione adhibendo, morbi caussam quotidie longe adaugent.

Psora.

Sex aegrotantes, qui psora laborabant, cito, sepositis quibuscunque demum remediis internis, ac nonnisi topicis adhibitis auxiliis, sanavi. Est enim psora, proprie sic dicta atque legitima, cutis solius, ab insecto (*acaro exulcerante* L.) irritatae, vitium, quam scilicet CESTONII (*a*) primum, dein REDII (*b*), experientia confirmatam sententiam, illustris WICHMANNUS (*c*), quem summi in rebus medicis facio, novis cum argumentis meridiana luce clarius comprobavit. Non negaverim plures dari ad pellem humanam aegritudines, quibus hanc usque ad diem *psorae* nomen impositum fuit, quae tamen cutis mala non ab insecto praedicto, sed vel a totius systematis, vel a solius cutis aut imbecillitate, aut forsitan & nimio vigore, generantur. Impetigines vero istae, licet adspectu psorae admodum

(*a*) *Giacinto* CESTONI Lettera al Signor *Antonio* VALLISNIERI. Vide opere di Francesco REDI.
(*b*) Ibidem.
(*c*) Aetiologie der Krätze.

similes, cum eadem tamen, quod indolem prorsus alienam ostendant, ac diversa sibi postulent auxilia, nullo pacto confundendae sunt. Nec etenim hic de nominibus, utpote de re exigui satis momenti, disputatur, quum distinctio, de qua agitur, ad lectulum aegrotantium medentes omnino dirigere debeat. Morbi, singuli non minus, quam illi, qui cutem occupant, relate ad caussas, minime vero respectu ad symptomata, dividendi sunt. *Vere scire est per caussas scire*; haec divi BACONIS est sententia. Impetiginum doctrina non ob aliam forsitan rationem tantis in tenebris hucusque sepulta iacuit, iacetque adhucdum, quam quod Medici, qui hanc artis partem tractavere, cutaneorum morborum externum habitum unice fere considerantes, tot distinctas impetiginum species, quot distincta phaenomena in conspectum veniebant, admiserint. Si impetigines, ut singuli alii morbi, in *locales* atque *communes* divisae fuissent, certe in praxi non tam saepe, illae quae e totius systematis vitio propullulant, topicis tantum, atque illae, quibus caussa localis ansam porrexit, internis remediis, pertractarentur. Ipsa psora luculentissimum ultimae sententiae praebet exemplum. Quamplurimi Clinici ad hanc aegritudinem curandam, purgantia, atque decocta varia, *sanguinem*, ut putant,

purificantia, vel quod adhuc magis delicatulis eorum auriculis arridet, *sanguinem dulcificantia*, porrigunt. Ego vero, aliorum, Patrisque ipsius exemplum frequens, in psora legitima, dummodo cum alio communi morbo non incedat, remedia tantum topica, praesertim vero *sulphur*, vel *balnea tepida cum hepate sulphuris*, aut *mercurium sublimatum corrosivum in aqua calcis solutum*, exterius adhibeo.

Paucis nunc, quid de *psorae retropulsione* cogitem, ingenue dicam. Si pediculi, crinones, pulices, aliique huius generis hospites, sub remediorum topicorum usu nunquam reprimantur, vel ad interiora deponantur; cur hoc relate ad insectum quod psoram generat, timendum esse somnias? Remedia quae hinc inde incaute ab inexpertis contra psoram adhibentur, possunt utique plura haud exigua generare mala, quae tamen neutiquam retropulsioni impetiginis adscribenda sunt. Si e. gr. mercurium in psora ita adhibueris, ut cutis morbo sanato, alter, ptyalismus scilicet, in conspectum venerit, an tunc salivationem istam psorae retropulsae & ad glandulam parotidaeam depositae effectum esse, dicas? Ast vero, cur aliter hoc phaenomenon explicandum, esse credis, quando aliud quodcunque remedium, alia sibi propria incommoda pro-

ereat, aut si alterius, & ex caussa interna venientis impetiginis species, psorae adspectu tantum similis, ac si localis esset morbus, cum topicis pharmacis incaute vel importune tractata fuerit.

Porrigo.

Duodecim annorum, alias sanissima, puella, totum corpus porrigine coopertum praeseferebat. Omnibus ad trutinam revocatis, morbum ad vitia cutis localia pertinere invenimus. Sepositis hinc singulis remediis internis, balnea tepida sub initio, dein vero oleum olivarum, quo totum sibi corpus cum ipso illiniret, tanto cum fructu adhibuimus (*a*), ut aegrota quamoptime sanata Clinicum Institutum desererе potuerit.

Haec sunt, quae paucorum mensium spatio in Clinico Instituto Ticinensi, curae meae commissa, potui observare. Ingenue saltem exposita fuerunt omnia, & ipse morborum, quos pertractavi, eventus, poterit, ni fallor, quemcunque de methodi adhibitae praestantia convincere.

FINIS.

(*a*) D. Doctor ALFIERI Mediolanensis huic aegrotae adstitit.

INDEX

PARTIS SECUNDAE.